

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IMPACT STRATEGIC

Nr. 3[60]/2016

Revistă științifică trimestrială, cu acces liber
și prestigiu recunoscut de CNATDCU, indexată în baze de date
internaționale (BDI): CEEOL, EBSCO, ProQuest, IndexCopernicus,
WorldCat, ROAD ISSN

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI**

CONSILIUL EDITORIAL

Prof. univ. dr. Gheorghe CALOPĂREANU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
președintele Consiliului editorial
Prof. univ. dr. Daniel DUMITRU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Valentin DRAGOMIRESCU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Marian STANCU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Vasile BUCINSCHI, Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”
Prof. univ. dr. Florian RĂPAN, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Conf. univ. dr. Florin DIACONU, Universitatea din București
Lect. univ. dr. Stan ANTON, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Dariusz KOZERAWSKI, Universitatea Națională de Apărare, Polonia
Prof. univ. dr. Bohuslav PRIKRYL, Universitatea Națională de Apărare, Cehia
Prof. univ. dr. ing. Pavel NECAS, Universitatea de Management al Securității, Slovacia
Prof. univ. dr. John L. CLARKE, Centrul European pentru Studii de Securitate „George C.
Marshall”, Germania
Prof. univ. dr. Ilias ILIOPOULOS, Colegiul de Război al Forțelor Navale, Republica Elenă
Prof. univ. dr. ing. Adrian GHEORGHE, Universitatea „Old Dominion”, SUA
Conf. univ. dr. Georgi DIMOV, Colegiul Național de Apărare, Bulgaria
Lect. dr. Dana PERKINS, Universitatea de Științe ale Sănătății, SUA
Dr. Gábor BOLDIZSÁR, Universitatea Națională pentru Servicii Publice, Ungaria
Dr. Peter TÁLAS, Universitatea Națională pentru Servicii Publice, Ungaria
Dr. Mircea TĂNASE, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale
Dr. Igor SOFRONESCU, Academia Militară „Alexandru cel Bun”, Republica Moldova

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

CS III dr. Mirela ATANASIU
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
CS III dr. Cristina BOGZEANU
Prof. univ. dr. Ion CĂLIN
Prof. asoc. dr. Ecaterina MAȚOI

CS I dr. Constantin MOȘTOFLEI
Prof. univ. dr. Visarion NEAGOE
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI
Prof. univ. dr. Dănuț TURCU
CS dr. Mihai ZODIAN

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: dr. Stan ANTON
Redactor-șef adjunct: dr. Daniela RĂPAN
Redactor „Colocviu strategic”: dr. Mihai ZODIAN
E-mail: impactstrategic@unap.ro

ADRESĂ

Șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București,
România
Telefon: (021) 319.56.49; (021) 319.57.80
Website: <http://cssas.unap.ro>

Responsabilitatea privind conținutul articolelor publicate revine în totalitate autorilor, respectând prevederile Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării exacte a sursei.

Opiniile exprimate în materialele publicate aparțin strict autorilor și nu reprezintă poziția CSSAS/UNAp.

ISSN 1842-810X (on-line); ISSN-L 1582-6511

CUPRINS

CUVÂNTUL EDITORULUI

Dr. Stan ANTON..... 5

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII: TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE

Impactul crizei din Yemen asupra securității regionale a Orientului Mijlociu
Răzvan MUNTEANU..... 7

AMENINȚAREA TERORISTĂ

Gruparea Stat Islamic și traficul de persoane
Dr. Janos BESENYO 15

STUDII DE INTELLIGENCE

Provocări ale practicii în domeniul analizei de intelligence
Dr. Ionel STOICA..... 22

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ

Aspecte conceptuale privind utilizarea internetului
Dr. Zbigniew SKWAREK..... 34

ANALIZE, SINTEZE, EVALUĂRI

Securitatea societală sub impactul transformărilor sistemului educațional contemporan
Dr. Daniel ROMAN..... 42

Securitate și libertate. Perspective istorice și percepții actuale
Dr. Tomasz KOŚMIDER..... 51

AGENDA CSSAS

*Activități ale Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate,
iulie-septembrie 2016* 63
Dr. Irina TĂTARU

GHID PENTRU AUTORI..... 64
Dr. Daniela RĂPAN

CUVÂNTUL EDITORULUI

Ediția a treia din anul 2016, cu numărul 60, cuprinde șase lucrări, o parte dintre ele având un caracter preponderent teoretic, în vreme ce altele reprezintă analize asupra unor aspecte cu care ne confruntăm actualmente.

Revista este deschisă cu rubrica **Geopolitici și geostrategii – tendințe și perspective**, unde domnul Răzvan Munteanu evidențiază aspecte privind *impactul crizei din Yemen supra securității regionale a Orientului Mijlociu*.

Urmează rubrica **Amenințarea teroristă**, în cadrul căreia colaboratorul nostru constant din Ungaria, domnul dr. Janos Besenyos abordează tema criminalității organizate, într-un material cu titlul *Gruparea Stat Islamic și traficul de persoane*.

În continuare, sub titlul **Studii de intelligence**, domnul dr. ing. Ionel Stoica ne prezintă *provocări ale practicii în domeniul analizei intelligence*.

Îi urmează, la rubrica **Societatea informațională**, domnul dr. Zbigniew Skwarek, din Polonia, care s-a concentrat pe *aspecte conceptuale privind utilizarea internetului*.

Ediția continuă cu rubrica **Analize, sinteze, evaluări**, unde am grupat două articole complementare. În primul, domnul dr. Daniel Roman abordează *securitatea societală sub impactul transformărilor sistemului educațional contemporan*, iar în cel de-al doilea, domnul dr. Tomasz Kośmider, din Polonia, ne prezintă reflecții despre *securitate și libertate prin prisma unei perspective istorice și a unor percepții actuale*.

Ca întotdeauna, doamna dr. Irina Tătaru aduce în atenția cititorilor **Agenda CSSAS** pentru perioada iulie-septembrie.

În încheierea ediției, redacția semnalează **Ghidul pentru autori**, în formă actualizată, el fiind o lectură obligatorie pentru cei care doresc să disemineze rezultatele cercetării în revista noastră.

Pentru cei care descoperă pentru prima dată *Impact strategic*, publicația, editată de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, cu sprijinul Editurii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, este o *revistă științifică cu prestigiu recunoscut din domeniul științe militare, informații și ordine publică*, conform Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU).

Publicația apare de șaisprezece ani în limba română și de doisprezece ani în limba engleză și abordează o arie tematică complexă – actualitatea politico-militară, strategii de securitate, strategie militară, politici, strategii și acțiuni NATO și UE, problematica păcii și a războiului viitorului, societatea informațională, elemente și aspecte privind comunitatea de informații. Cititorii găsesc în paginile publicației analize, sinteze și evaluări de nivel strategic, puncte de vedere în care se studiază impactul dinamicii acțiunilor pe plan național, regional și global.

În ceea ce privește vizibilitatea pe plan internațional – obiectiv primordial al publicației – recunoașterea calității științifice a revistei este confirmată prin indexarea în bazele de date internaționale CEEOL (Central and Eastern European Online Library, Germania), EBSCO (SUA), ProQuest (SUA) și Index Copernicus International (Polonia), la acestea adăugându-se, recent, WorldCat și ROAD ISSN, dar și prin prezența în cataloagele virtuale ale bibliotecilor din instituții prestigioase de peste

hotare, precum NATO și universități cu profil militar din Bulgaria, Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Estonia etc.

Impact strategic se tipărește trimestrial, în două ediții distincte: una în limba română și alta în limba engleză. Revista este difuzată gratuit în principalele instituții din sfera securității și apărării, în mediul științific și în cel academic din țară și din străinătate – în Europa, Asia, America.

În încheiere, îi încurajăm, în continuare, pe cei interesați să publice în paginile revistei să prospecteze și să evalueze cu rigoare dinamica mediului de securitate și, totodată, lansăm invitația către studenții, masteranzii și doctoranzii interesați să trimită articole spre publicare în suplimentul lunar al revistei, *Colocviu strategic*, disponibil pe internet la <http://cssas.unap.ro/ro/cs.htm>.

Redactor-șef, colonel dr. Stan ANTON
Directorul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate

IMPACTUL CRIZEI DIN YEMEN ASUPRA SECURITĂȚII REGIONALE A ORIENTULUI MIJLOCIU

Răzvan MUNTEANU*

Situația din Yemen a atras atenția opiniei publice internaționale odată cu escaladarea crizei interne din anul 2015. Încă de la unificarea sa, în 1990, Yemenul s-a confruntat cu probleme ce au afectat toate palierele securității naționale, transformându-se într-un generator de insecuritate în regiune, devenind un important hub terorist în Orientul Mijlociu, precum și un pivot al pirateriei maritime din Cornul Africii. Totodată, evoluțiile interne din această țară ar putea să schimbe viitorul statu-quo din regiunea Golfului, implicațiile transcendând nivelul regional către cel global.

Cuvinte-cheie: Yemen, securitate, geopolitică, Orientul Mijlociu, rebelii Houthi, state eșuate.

Argument

Sfârșitul Războiului Rece a condus către schimbarea paradigmei de securitate, transformând scena relațiilor internaționale dintr-una bipolară către una unipolară, iar mai apoi multipolară. În cele din urmă, dezvoltarea World Wide Web și accentuarea procesului globalizării au întărit interdependențele statale, modelând întreaga lume sub forma unui *sat global*, unde frontierele naționale sunt transcendate de interconexiunile economice.

Toate acestea au dat naștere atât unor efecte pozitive, precum rapiditatea comunicațională,

liberalizarea piețelor sau promovarea valorilor democratice, cât și unor efecte negative, printre care enumerăm: dezvoltarea criminalității transfrontaliere și a amenințărilor asimetrice sau distribuția inegală a veniturilor.

Statele naționale, care, conform Tratatului de la Westfalia, din 1648, au devenit principalii actori ai politicii internaționale și, implicit, principalii furnizori de securitate, s-au adaptat diferit, în funcție de contextul geopolitic și socio-politico-economic intern, catalogându-se în categorii de *state premoderne* (cu o structură tribală și economie subdezvoltată), *moderne* (cu o gândire politică în sensul clasic al balanței de putere) și *postmoderne* (state ce renunță la o parte a propriei suveranități pentru crearea unor structuri suprastatale, asemenea Uniunii Europene)¹.

Dintre acestea, statele premoderne, precum Afganistan, Somalia, Yemen sau Republica Central Africană, riscă a se transforma, ca urmare a anomiei sociale și slabei guvernări, în *state eșuate* generatoare de insecuritate – pe termen scurt – la nivel regional și – pe termen mediu și lung – la nivel internațional. Modelul din Afganistan este, poate, cel mai cunoscut exemplu, ca urmare a contextului creat de dezvoltarea rețelei teroriste Al-Qaeda și a jihadismului internațional, punând

---

¹ Robert Cooper, *Ordine și haos în secolul XXI. Destrămarea Națiunilor*, București, Univers Enciclopedic, 2007, p. 10.

* Răzvan MUNTEANU, director general al publicației *newsint.ro*, este doctorand în Științe Politice și Relații Internaționale în cadrul SNSPA - București, manager de proiect și cercetător la think tank-ul *Middle East Political and Economic Institute*. E-mail: r.munteanu88@yahoo.com

Statele Unite și o serie de state europene în postura de a lupta la mii de kilometri distanță de granițele naționale, în scopul apărării proprii securități.

Indexul statelor eșuate din anul 2014, organizat de către *Fund for Peace*², plasa Yemenul pe poziția a opta în rândul statelor cu avertizare de securitate *Hight Alert*, însă evenimentele recente poziționează, cu certitudine, această țară în categoria *Very Hight*, de unde rezultă că Yemenul este unul dintre cele mai mari focare de insecuritate la nivel regional, și chiar mondial.

Astfel, Yemen, o țară aflată în plină criză generalizată, devine subiectul nostru de interes în dorința de a înțelege impactul evenimentelor recente asupra securității regionale și a oferi concluzii pertinente privind posibilele evoluții.

1. Eșecul bunei guvernări

Situația prezentă ce a adus Yemenul în pragul secesiunii și a războiului civil își are rădăcinile încă de la începutul formării statale, atunci când Yemenul de Nord și cel de Sud s-au unificat.

Evenimentul ce a avut loc în 1990 s-a realizat printr-un consens politic între Nord, care îl numea pe Ali Abdullah Saleh în funcția de președinte, și Sud, unde îi revenea postul de vicepreședinte lui Ali Salim al-BEIDH. Cu toate acestea, forma de guvernământ se va dovedi un eșec, accentuând problemele socio-economice și aducând țara în fața unui război civil câștigat de către Saleh, ceea ce a determinat fuga în Oman a lui al-Beidh³.

Marginalizarea politică a triburilor din Sud, corupția sau subdezvoltarea economică sunt doar câteva dintre principalele cauze care au determinat, în cele din urmă, demisia lui Saleh odată ce Primăvara Arabă a cuprins Yemenul. În consecință, fostul vicepreședinte Abd Rabbuh Mansur Hadi, general în rezervă aparținând triburilor din Sud, este ales prin vot,

---

² Pentru mai multe informații, raportul Fund for Peace pentru anul 2014 poate fi consultat la următoarea adresă <http://library.fundforpeace.org/library/cfsir1423-fragilestatesindex2014-06d.pdf>.

³ Martin Reardon, *South Yemen and the question of secession*, Al Jazeera, disponibil la <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/12/south-yemen-question-secession-201412351732176656.html>, accesat la 10.06.2016.

la 27 februarie 2012, în funcția de președinte al Yemenului. Deși se bucura de sprijinul statelor arabe și al Occidentului, misiunea lui Hadi se anunța extrem de dificilă, fiind pus în situația de a evita izbucnirea unui nou război civil. *Conferința pentru Dialog Național* inițiată de acesta s-a dovedit a fi un eșec în cele din urmă, în special pentru că excluderea grupării Houthi de la masa negocierilor a determinat avansul militar al acestora, inițiat pentru prima dată în septembrie 2014 și reluat, apoi, la începutul anului 2015, atunci când au ocupat pentru a doua oară capitala Sana'a și au determinat fuga lui Hadi în Arabia Saudită.

Ca urmare a escaladării tensiunilor sociale, dar, mai ales, ca urmare a avansului rebelilor Houthi către zona Golfului Aden, un important punct strategic, o coaliție condusă de Arabia Saudită, din care mai făceau parte Egipt, Maroc, Iordania, Sudan, Emiratele Arabe Unite, Kuweit, Qatar, Bahrein și Pakistan (*cu rol de observator*), a lansat, pe 25 martie 2015, operațiunea Furtună Decisivă, axată pe realizarea unor atacuri aeriene îndreptate împotriva rebelilor. În cadrul acestei operațiuni, SUA s-au implicat doar prin oferirea de suport logistic forțelor armate saudite.

Aceste evenimente au condus către dezvoltarea unei crize generale ce afectează toate palierele securității naționale yemenite. Astfel, din punct de vedere politic, secesiunea și întoarcerea la granițele dinainte de 1990 rămân cele mai mari amenințări, sentimentele de acest tip fiind manifestate cu precădere de mai multe triburi sunnite din Sud, reunite sub denumirea de Mișcarea HIRAK⁴. Totuși, este greu de crezut că un asemenea scenariu poate fi pus în practică fără un război civil în care Sudul să iasă învingător.

În primul rând, însăși Mișcarea HIRAK nu are o politică unitară, fiind divizată între militanții majoritari ai secesiunii și adepții autonomiei sau cei ai federalizării, iar mai apoi, atât Houthi, cât și triburile din Nord nu sunt, cel puțin deocamdată, dispuse să accepte costurile revenirii la granițele

---

⁴ Mișcarea HIRAK s-a format în 2007, în fostul Yemen de Sud, militând pentru secesiune și revenirea la vechile granițe, motivându-și acțiunile ca urmare a marginalizării politice a mai multor triburi sunnite, dar și ca urmare a incapacității guvernului de a consolida economia națională și a crește nivelul de trai.

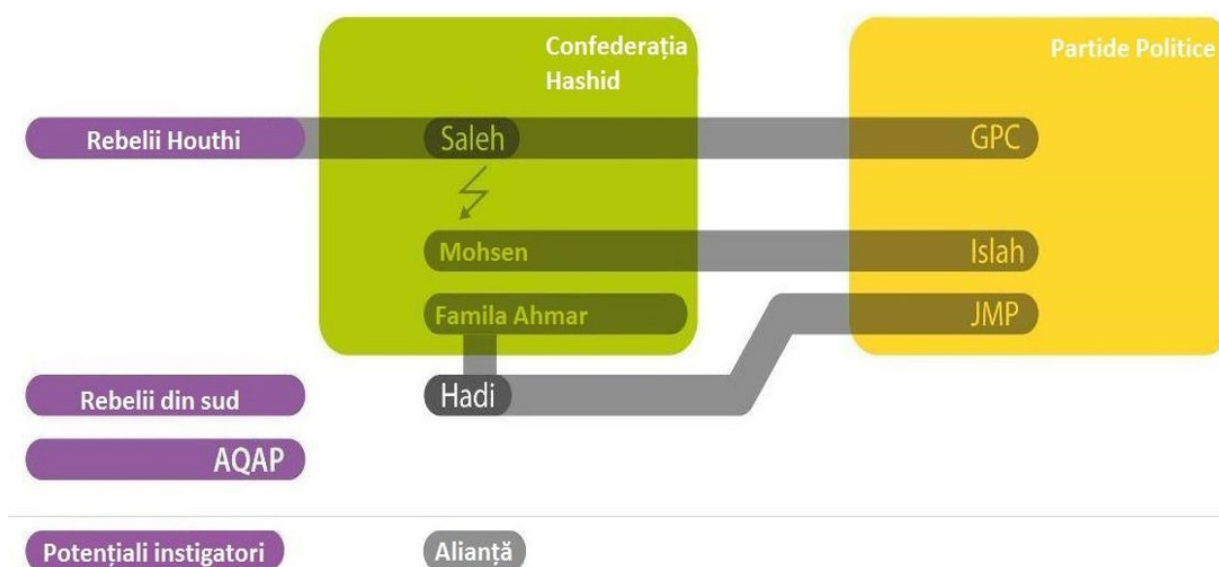

Figura nr 1: Yemen: Complexitatea scenei politice actuale⁷

dinainte de 1990, întrucât ar pierde accesul către câmpurile petroliere din Sud, care încă oferă peste 75% din PIB-ul yemenit⁵.

În ceea ce privește demisia fostului președinte Saleh, aceasta nu s-a dovedit a fi un model demn de urmat pentru statele cuprinse de Primăvara Arabă, așa cum președintele american Barack Obama afirma că ar trebui să se întâmple în Siria și în Irak. Deși Yemenul a evitat o primăvară violentă, Saleh a reușit să obțină un acord care îi conferă imunitate internațională pentru toate acțiunile întreprinse în perioada în care a deținut funcția de președinte⁶. Totodată, menținerea unor lideri apropiați de acesta în conducerea guvernului i-a oferit posibilitatea lui Saleh de a controla fostul său partid, Congresul General al Poporului (*GPC/General People's Congress*), alături de care a pus bazele unei prezente alianțe politice cu Houthi.

Securitatea economică este grav afectată, la rândul său, caracterizându-se printr-un raport negativ în relația dintre importurile și exporturile efectuate, în timp ce, în ciuda poziționării geografice într-o regiune bogată în resurse de hidrocarburi, rezervele petroliere ale Yemenului

⁵ *Idem*.

⁶ Farea Al-Muslimi, *Don't look to Yemen model for solutions in Iraq*, Al Monitor, disponibil la <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/07/yemen-model-failure-iraq.html>, accesat la 01.06.2016.

sunt estimate a se epuiza în perioada 2018-2020. Planul de redresare economică inițiat în 2006, prin care se urmărea diversificarea sectoarelor economice, și sprijinul financiar venit cu precădere din zona Consiliului de Cooperare al Golfului (GCC) nu au reușit să consolideze economia națională marcată de deficitele bugetare anuale.

Chiar dacă, în iulie 2014, guvernul a decis eliminarea subvențiilor pentru combustibil, provocând proteste pe întreg teritoriul țării, și a obținut un credit în valoare de 570 milioane de dolari din partea Fondului Monetar Internațional (*FMI*), insecuritatea rezultată, în primul rând, ca urmare a imposibilității autorităților de a controla teritoriul național a stopat orice șansă a creșterii economice⁸. Turismul – o posibilă alternativă economică pentru o țară bogată în vestigii culturale și arhitecturale, deținând două orașe care se află în patrimoniul internațional UNESCO, este aproape inexistent, ca urmare a frecventelor răpiri și atentate teroriste.

Raidurile aeriene efectuate de către coaliția condusă de Arabia Saudită au produs efecte catastrofale pentru yemeniți, care, dincolo de

⁷ Sursa: European Union Institute for Security Studies, disponibil la http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_9_Yemen.pdf, accesat 17.08.2016.

⁸ CIA, *The World Factbook, Yemen Economy*, disponibil la <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>, accesat la 01.06.2016.

lipsa curentului electric și a apei potabile, au fost nevoiți să recurgă la practici specifice secolului XIX, cum ar fi folosirea căruțelor pentru transportul răniților sau a medicamentelor⁹.

Din punct de vedere social, rata șomajului (27-30% din totalul populației), numărul ridicat al persoanelor analfabete și al celor care trăiesc sub pragul sărăciei (54-60%), coroborate cu rata inflației (17% în 2015)¹⁰ și situația economică dau naștere unei structuri sociale vulnerabile în fața fundamentalismului islamic, în timp ce diminuarea accelerată a resurselor de apă reprezintă cea mai mare amenințare a securității de mediu. La nivel societal, întâlnim o puternică ruptură a coeziunii sociale, rezultată ca urmare a escaladării tensiunilor nu numai între Nord și Sud, dar și între comunitățile šiite și sunnite, ceea ce a dat naștere la numeroase conflicte, ce s-au soldat cu migrația internă, în ultimii ani, a peste două milioane de oameni, conform declarațiilor date de către experții de la Crucea Roșie¹¹.

Cu o populație în proporție de 99,1% musulmană, dintre care 65% sunt sunniți și 35% šiiti¹², avansul militar al rebelilor Houthi este privit și ca o creștere a influenței politice šiite.

Gruparea s-a format în rândul tribului Zaidi situat în apropierea graniței cu Arabia Saudită, în 1990, preluând denumirea fondatorului său, Hussein Bader Addian al-Houthi, ce a fost ucis în 2004 de către Forțele Armate yemenite, la ordinul președintelui Saleh, ce îl acuza că intenționează proclamarea unui stat šiit în zona de nord a țării¹³. Dar, deși a ordonat, din postura de președinte, șase raiduri îndreptate împotriva rebelilor și a oferit o

recompensă de 55.000 dolari americani pentru uciderea lui Bader al-Houthi, în prezent, prin alianța pe care Congresul General al Poporului a făcut-o cu Abdel-Malek al-Houthi, Saleh devine aliatul politic al acestora¹⁴.

În privința principalelor riscuri și amenințări de ordin militar la adresa securității naționale a Yemenului, acestea sunt rezultatele slabei capacități de acțiune a forțelor militare.

Încă din 1978, atunci când a devenit președinte al Yemenului de Nord, Saleh a consolidat forțele armate, măbind contingentul de la 3.000 la 66.000 de soldați, menținându-și controlul asupra instituției până în momentul izbucnirii Primăverii Arabe. Pentru toate acestea, nu a ezitat să încurajeze implicarea armatei în traficul cu petrol, produse alimentare și alte bunuri, fundamentând disfuncții de sistem vizibile în timp¹⁵.

Generalul Ali Mohsen, care provine, precum Saleh, din tribul Sanhan, dar nu și din același clan, a fost principalul conducător al Armatei, fiind privit, nu de puțini, drept un posibil înlocuitor al fostului președinte. Influența acestuia a fost redusă în anul 2000, moment în care Saleh îl numește pe propriul său fiu, Ahmed Ali, în funcția de șef al Gărzii Republicane, una dintre cele mai bine dotate unități militare, ceea ce a fragmentat armata yemenită în trei sfere de influență: una aflată în subordinea lui Mohsen, o alta în subordinea lui Ali și o a treia, care oscila între cele două tabere, și implicit, între avantajele oferite de acestea¹⁶.

Deși la sfârșitul anului 2012, noul președinte Saleh a reușit să dizolve cele două structuri, numindu-l consilier personal pe Mohsen și oferindu-i lui Ali mandatul de Ambasador în Emiratele Arabe Unite, armata yemenită a rămas slăbită și nu îndeajuns de bine organizată, în timp ce unele voci de la Sana'a nu au ezitat să îl acuze pe Ali pentru sprijinul oferit rebelilor Houthi¹⁷.

⁹ *Saudi war brings Yemen's economy 'a century' backwards: Report*, PressTv, May 15, 2015, disponibil la <http://www.presstv.ir/Detail/2015/05/15/411184/KSA-Yemen-economic-backwards-century-report>, accesat la 03.06.2016.

¹⁰ *Idem*.

¹¹ Ahmed Alwly, *After 10 years of war, are Yemenis hopeless?*, Al Monitor, disponibil la <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/03/yemen-war-displaced-refugee-camps.html#ixzz4Eky2ZIUd>, accesat la 10.07.2016.

¹² *Idem*.

¹³ Jacques Neria, *Yemen Changes Hands. Will an Iranian Stronghold Emerge Near the Entrance to the Red Sea?*, Jerusalem Center for Public Affairs, Vol. 14, No. 32, October 07, 2014.

¹⁴ Farea Al-Muslimi, *op. cit.*

¹⁵ Florence Gaub, *Whatever happened to Yemen's army?*, European Union Institute for Security Studies, Policy Brief, April 2015.

¹⁶ *Idem*.

¹⁷ *Idem*.

2. Efecte regionale: piraterie și terorism

Evoluția celor prezentate, organizarea tribală a statului și incapacitatea guvernamentală de a întări coeziunea socială au condus simultan către imposibilitatea autorităților de a controla întregul teritoriu național, dând naștere inevitabilului vid de securitate, pe fondul căruia s-au dezvoltat pirateria și terorismul.

Situat în sudul Peninsulei Arabice, cu ieșire directă către Oceanul Indian și în imediata apropiere a Cornului Africii, Yemenul reprezintă un teatru de operații al piraților somalezi, care nu ezită a folosi insula Socotra pentru a-și susține activitățile din Ocean și din Golful Aden. Mai apoi, profitând de lipsa unei Paze de Coaste operaționale a Yemenului, nu de puține ori, pirații fură bărcile pescarilor yemeniți, pe care le folosesc în activități clandestine.

Numai în 2008, un total de 815 marinari yemeniți au fost răpiți de pirații somalezi, pentru ca un an mai târziu, pescuitul, o importantă sursă de hrană, să se reducă cu 60%, ca urmare a acestor tipuri de evenimente¹⁸. Dar, deși pirateria din Cornul Africii a fost din ce în ce mai limitată în ultimii ani, implicit ca urmare a misiunilor militare ale NATO sau ale Uniunii Europene, escaladarea crizei din Yemen riscă să crească insecuritatea în zona Adenului și a strâmtorii Bab-el-Mandeb, unul dintre cele mai importante puncte strategice prin care resursele energetice sunt transportate din zona Golfului Persic către Marea Mediterană și Oceanul Pacific.

Atacul din 2015, îndreptat asupra unui petrolier din Kuweit, i-a determinat pe experții în securitatea maritimă să ia în calcul posibilitatea evitării rutelor ce leagă sudul Peninsulei Arabice de Canalul Suez prin Bab-el-Mandeb, optând pentru o rută care să ocolească Capul Bunei Speranțe¹⁹. Un asemenea scenariu ar echivala cu o creștere de peste 8.000 km a distanței parcurse de petrolierele ce vin din Golf către Marea

---

¹⁸ YEMEN: *Pirates threatening lives and livelihoods*, IRIN, disponibil la <http://www.irinnews.org/report/82989/yemen-pirates-threatening-lives-and-livelihoods>, accesat la 20.05.2016.

¹⁹ Farouq Al-Kamali, *Could Yemen become the next base for pirates?*, Al Araby, disponibil la <https://www.alaraby.co.uk/english/features/2015/2/16/could-yemen-become-the-next-base-for-pirates>, accesat la 20.01.2016.

Mediterană²⁰, ceea ce ar însemna atât mărirea prețului carburanților, cât și a prețurilor altor produse de consum de pe piața occidentală.

În prezent, la nivel mondial, companiile de transport maritim plătesc nu mai puțin de 18 miliarde de dolari americani pe an, ca urmare a fenomenului pirateriei din Cornul Africii, majoritatea banilor rezultând din salariile speciale, asigurări și costuri de securitate²¹.

Dacă, în ceea ce privește pirateria, Yemenul este un pivot și nu un actor în sine, nu același lucru îl putem spune și în ceea ce privește fenomenul terorist, acolo unde Yemenul se poziționează ca cel mai puternic hub al grupării Al-Qaeda, unde operează cea mai activă ramură a acesteia: Al-Qaeda din Peninsula Arabă (AQAP).

În iulie 2014, AQAP a anunțat că dorește instalarea unui Emirat Islamic, bazat pe interpretarea strictă a Shariei în zona de est a provinciei Hadramout. Totodată, după ce au capturat, în luna mai a anului 2016, portul Al Mukalla, jihadiștii au interzis consumul frunzelor de *khat* de către locuitori²², acest drog comestibil, de proveniență africană, fiind foarte popular în rândul populației autohtone. Deși gruparea a fost fondată în 2009, atunci când ramurile Al-Qaeda din Yemen și Arabia Saudită s-au unit, Yemenul a jucat un rol central în evoluția jihadismului, AQAP fiind precedată, astfel, de un întreg lanț al terorii, format din Jihadul Islamic din Yemen (1990–1994) – Armata din Aben Abyan (1994–1998) și al-Qaeda din Yemen (1998–2008).

Toate acestea ne fac să înțelegem de ce majoritatea prizonierilor de la Guantanamo²³ proveneau din Yemen, iar aceasta pentru că

---

²⁰ Mihai Ștefan Dinu, *Securitate în zona estică a Mării Mediterane*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2012, p. 7.

²¹ *Idem*.

²² Rick Gladstone, *Yemen: Al Qaeda Outlaws a Stimulant*, The New York Times, disponibil la http://www.nytimes.com/2015/05/15/world/middleeast/yemen-al-qaeda-outlaws-a-stimulant.html?_r=0, accesat la 01.06.2016.

²³ Guantanamo, sau Camp Delta, reprezintă cel mai cunoscut centru de detenție al forțelor armate americane destinat prizonierilor jihadiști. Înființată imediat după atacurile din 11 septembrie 2001, închisoarea se află poziționată în partea de sud a golfului cubanez Guantanamo, sub administrația Statelor Unite, în urma tratatului americano-cubanez din 1903.

Al-Qaeda a găsit aici teritoriul cel mai util pentru propria dezvoltare, context în care, profitând de slaba autoritate guvernamentală și fructificând problemele de ordin socio-economic, a reușit să-și consolideze pozițiile. Dacă, în 2009, Al-Qaeda din Peninsula Arabică era formată dintr-un număr de aproximativ 300 de luptători, în 2014 numărul acestora depășea 1.000 de persoane²⁴, iar continuarea escaladării crizei yemenite ne face să pronosticăm un număr triplu al jihadiștilor la începutul anului 2017, ținând cont, implicit, de susținerea pe care aceștia o pot primi din partea triburilor sunnite din Sud, care privesc AQAP drept o alternativă viabilă care poate stopa avansul militar al rebelilor Houthi.

3. Implicații geopolitice

De-a lungul ultimului deceniu, statele Consiliului de Cooperare al Golfului (GCC) au acuzat în mod direct și repetat Iranul pentru implicarea în afacerile interne yemenite. Sigur, un rol important în acest fapt l-a avut și transformarea Houthi în grupare paramilitară în 2004, precum și trecerea de la viziunea moderată către una conservatoare la puțin timp după ce Bader al-Houthi s-a reîntors din vizita efectuată la Qom²⁵, un important centru religios al šiismului situat în Iran.

Dar acuzele nu s-au oprit aici, Teheranul fiind suspectat că a sprijinit, implicit, AQAP și Hiraq, ceea ce denotă un mare interes pentru Yemen, un stat care deși nu este bogat în resurse naturale reprezintă un important actor geopolitic, ca urmare a accesului către Strâmtoarea Bab-el-Mandeb și Marea Roșie. Deși acuzele privind sprijinirea celor două grupări de către Iran nu au fost puternic susținute prin dovezi publice, fie un Yemen unit controlat de către Houthi, fie unul divizat între Sud și Nordul controlat de aceiași rebeli šiiti i-ar oferi Iranului acces indirect către Marea Roșie, de unde ar putea susține mult mai bine cauza palestiniană, implicit prin înarmarea Hamas.

Totodată, dincolo de Hormuz, Iranul ar controla, în mod indirect, cel de-al doilea punct vital al traficului de hidrocarburi din Golful Persic către Occident, obținând o capacitate extraordinară de proiectare a puterii și interesului național în regiune, inclusiv prin exportul *Revoluției Islamice* sau *trezirea axei šiite*, ceea ce ar putea conduce către proteste ale comunităților šiite în special în Kuweit, Arabia Saudită, dar mai ales Bahrein, stat în care, deși peste 75% din totalul locuitorilor sunt de confesiune šiită, regimul de la Manama este condus de către minoritatea sunnită.

Un asemenea scenariu ar echivala cu schimbarea *statu-qou*-lui regional și transformarea Iranului în adevărata putere hegemonică a Orientului Mijlociu, ceea ce ne arată importanța dosarului yemenit într-un joc geopolitic al axelor šiite și sunnite, care interconectează criza din Levant cu cea din Sudul Peninsulei Arabice. Practic, întregul Orient Mijlociu se află într-o situație de re poziționare și reorganizare geopolitică, iar Yemenul, aparent un stat fără relevanță în ecuația regională, joacă un rol central.

Concluzii

Cea mai săracă țară arabă – Yemenul – este, în același timp, și statul din regiune cu cea mai mare explozie demografică, conform statisticilor populația urmând a se dubla, atingând, cel mai probabil, pragul de 50 de milioane de locuitori în următoarele două decenii, ceea ce va crea așa-numita *foame de spațiu* la granița GCC, acolo unde Yemen nu este stat membru, având statutul doar de observator. Cu toate acestea, ne așteptăm ca statele Golfului să mențină restricțiile pentru forța de muncă yemenită, ca urmare a slabei calificări și pregătiri a muncitorilor yemeniți și, mai ales, din dorința de a evita importul fundamentalismului islamic, fapt pentru care stabilitatea sudului Peninsulei Arabice devine esențială.

De altfel, Riadul a dus o politică greșită vizavi de vecinul său din sud, temându-se de apariția unui stat puternic cu care încă împarte dispute teritoriale. Astfel, după unirea din 1990, saudiții au urmărit slăbirea coeziunii sociale și menținerea

---

²⁴ Council on Foreign Relations, Al-Qaeda in the Arabian Peninsula, Policy Brief, 19 March, 2015.

²⁵ Jacques Neriah, *op. cit.*

cerințelor secesioniste, fundamentând, practic, criza din prezent, deși nu și-au propus crearea unui stat eșuat, tocmai în scopul evitării unor asemenea riscuri de securitate regională pe care Yemenul le generează. Dar această viziune de transformare a GCC într-o insulă de stabilitate, înconjurată însă de o mare a instabilității, creează, implicit, o presiune demografică la adresa statelor din Golf.

Complexitatea crizei yemenite și, implicit, a soluționării sale, reiese și din multitudinea actorilor implicați, precum și din autorevendicarea legitimității acestora. Saudiții consideră legitimă intervenția militară, întrucât luptă împotriva unor riscuri și amenințări la adresa propriei securități naționale; Hadi, sprijinit de Occident și statele arabe, își atribuie legitimitatea de a conduce țara, ca urmare a câștigării, în 2012, a mandatului prezidențial prin vot, în timp ce fostul președinte Saleh aduce în discuție Constituția pentru a-și justifica dorința de reînțoarcare. În final, Mișcarea Hirak se consideră legitimă pentru a-și cere dreptul la autodeterminare, în timp ce Houthi își revendică acțiunile ca urmare a evenimentelor din perioada Primăverii Arabe. Evident, Iranul își atribuie dreptul de a proteja populația šiită.

În acest moment, putem identifica patru scenarii principale în ceea ce privește criza yemenită:

- conflictul va rămâne la aceeași intensitate, coaliția arabă urmărind limitarea influenței Houthi, ceea ce va crește inevitabil capacitățile AQAP;

- conflictul va crește în intensitate printr-o intervenție terestră a coaliției arabe în scopul eradicării grupării Houthi;

- Houthi va câștiga conflictul armat și își va atribui guvernarea, urmând fie să accepte secesiunea (variantea cea mai puțin probabilă), fie să accepte izbucnirea unui război civil;

- Houthi vor fi coopțați în guvernare într-un proces de soluționare a crizei prin dialog.

Indiferent de scenariu, rolul Iranului va fi unul extrem de important. De altfel, este imposibil de crezut că soluționarea crizei printr-un consens se poate face fără prezența Teheranului. Saudiții au pierdut, în mare parte, această oportunitate, putând-o recâștiga doar printr-o posibilă eradicare militară a rebelilor Houthi.

În acest sens, se va lua în calcul avansul intervenției terestre, ceea ce ar presupune o decizie riscantă, ținând cont de relieful deșertic și muntos din zona de nord a Yemenului, acolo unde se află triburile ce susțin Houthi. Expediția militară a lui Nasser din 1960, atunci când Egiptul a pierdut 10.000 de soldați în Yemen, este, poate, cel mai bun exemplu oferit de istorie. Totodată, un posibil eșec ar ridica numeroase semne de întrebare privind capacitățile de proiecție a puterii monarhiilor, în timp ce o parte a triburilor yemenite ar putea percepe intervenția drept una de ocupație coalizându-se împotriva statelor arabe.

În contextul creat, de la piraterie la jihadism sau la riscurile schimbării *statu-quo*-lui regional, Yemenul rămâne un generator de insecuritate în sudul Peninsulei Arabice, ce riscă a se transforma într-o amenințare globală, fiind denumit, nu de puțini analiști, drept *Afganistanul de mâine*.

BIBLIOGRAFIE:

1. ALSIS, Peter, ALLISON, Marissa, CORDESMAN, Anthony H., *US and Iranian Strategic Competition in the Gulf States and Yemen*, Center for Strategic & International Studies, Draft: November 16, 2011.

2. Al-BULUWI, Abdulmajeed, *The Saudi-Turkey cold war for Sunni hegemony*, Al Monitor, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/04/saudi-arabia-turkey-muslim-brotherhood-sunni-middle-east.html#>.

3. Al-KAMALI, Farouq, *Could Yemen become the next base for pirates?*, AlAraby, <https://www.alaraby.co.uk/english/features/2015/2/16/could-yemen-become-the-next-base-for-pirates>.

4. Al-MUSLIMI, Farea, *Don't look to Yemen model for solutions in Iraq*, Al Monitor, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/07/yemen-model-failure-iraq.html>.

5. Al-RASHED, Abdulrahman, *Gulf countries standing idly by in Yemen*, Asharq Al-Awsat, 5 October, 2014.

6. Al-SHAMAH, Abu Bakr, *Saudi Interest in its Yemeni Neighbour*, Fair Observer, http://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/saudi-interest-its-yemeni-neighbour/.

7. CARVAJAL, Fernando, *The Next Step in Yemen's War*, Fair Observer, http://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/the-next-step-in-yemens-war-12894/.
8. COOPER, Robert, *Ordine și haos în secolul XXI. Destrămarea Națiunilor*, București, Univers Enciclopedic, 2007.
9. CORDESMAN, Anthony H.; SHELALA, Robert M.; OMAR Mohamed, *The Gulf Military Balance. Volume III: The Gulf and the Arabian Peninsula*, Center for Strategic & International Studies, September 4, 2013.
10. GASTON, Erica, *Process Lessons Learned in Yemen's National Dialogue*, United States Institute for Peace, Special Report 342, February 2014.
11. GAUB, Florence, „Whatever happened to Yemen's army?”, *Policy Brief*, European Union Institute for Security Studies, Aprilie, 2015.
12. GLADSTONE, Rick, „Yemen: Al Qaeda Outlaws a Stimulant”, *The New York Times*, http://www.nytimes.com/2015/05/15/world/middleeast/yemen-al-qaeda-outlaws-a-stimulant.html?_r=0.
13. HELFONT, Samuel, „The Geopolitics of the Sunni-Shi'i Divide in the Middle East”, *Tel Aviv Notes*, Volume 8, Number 1, January 12, 2014.
14. HOLZAPFEL, Philip Barrett, *Yemen's Transition Process*, The United States Institute of Peace, *Peaceworks*, No. 95. First published 2014.
15. KAPLAN, Robert, *Răzbunarea Geografiei*, București, Litera, 2014.
16. KHANA, Parag, *Lumea a doua. Imperii și influență în noua ordine globală*, Iași, Polirom, 2008.
17. LEWIS, Bernard, *Istoria Orientului Mijlociu*, Iași, Polirom, 2014.
18. NERIAH, Jacques, *Yemen Changes Hands. Will an Iranian Stronghold Emerge Near the Entrance to the Red Sea?*, Jerusalem Center for Public Affairs, Vol. 14, No. 32, October 07, 2014.
19. REARDON, Martin, *South Yemen and the question of secession*, Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/12/south-yemen-question-secession-201412351732176656.html>
20. ROGERS, Joshua, *Yemen's First Civil War Offers Lessons for Ending the Country's Current Conflict*, Muftah, <http://muftah.org/yemens-first-civil-war-offers-lessons-for-ending-the-countrys-current-conflict/#.V2GpQ9KLRdh>
21. SEGALL, Michael, „Iran Targets Yemen”, Jerusalem issue Briefs, Jerusalem Center for Public Affairs, Vol. 12, No. 9, April 22, 2012.

GRUPAREA STAT ISLAMIC ȘI TRAFICUL DE PERSOANE

Dr. János BESENYŐ*

Concomitent cu amplificarea preocupărilor privind rețelele teroriste europene care au legături cu grupările radicale din Orientul Mijlociu, în ciuda recentelor acțiuni și măsuri luate de NATO și alte organizații supranaționale, gruparea Stat Islamic încă mai dorește să-și mențină influența în teritoriile ocupate prin diverse metode. Printre acestea se numără traficul de persoane, care reprezintă o amenințare majoră atât din perspectiva securității umane, cât și internaționale. În acest articol, intenționez să prezint o serie de aspecte legate de traficul de persoane, subliniind, în același timp, cele mai importante motivații pentru această practică. Deși o motivație prealabilă este furnizarea de personal pe frontul din Siria, traficul de persoane servește și altor scopuri ale organizației teroriste, precum afaceri extinse, din care provin cantități uriașe de venituri (unități de transport specializate, spălare de bani și afaceri de contrabandă); subjugarea femeilor pentru sex, recrutarea copiilor în scopul infiltrării membrilor organizației teroriste pentru a crea baze suplimentare în Europa.

Cuvinte-cheie: *Stat Islamic, ISIS, trafic de persoane, contrabandă, subjugare, răpire, trafic sexual, migrație.*

Introducere

În ultimii ani, însoțind negocierile în curs de desfășurare cu privire la posibilele răspunsuri, NATO a abordat problemele generate de

puterea dominatoare a organizației teroriste și a lansat contrainsurgența multidimensională și raiduri împotriva terorismului. În plus, statele partenere au răspuns prin sprijin militar și putere necoercitivă atât la nivel național, cât și internațional. Cu toate că multe aspecte ale amenințării (de exemplu câștigurile teritoriale, propaganda la nivel mondial etc.) ar trebui contracarate prin metode de răspuns diplomatice, economice sau militare tradiționale și moderne, există încă segmente nediscutate și nesoluționate – încă în așteptarea unei soluții cuprinzătoare.

Mai mult decât atât, organizația teroristă Stat Islamic a devenit cunoscută pentru ideologia sa fundamentalistă, brutalitate, propaganda răspândită la nivel mondial, succesul la recrutare și capacitățile sale la activarea musulmanilor moderați sau instabili de pe continentul european în scopul de a planifica și comite atacuri în țara lor, precum și de a convinge mii de oameni să se alăture grupărilor teroriste siriene ca luptători străini. După experiența atacurilor teroriste din ultimele luni, organizația radicală a reușit să-și demonstreze prezența în rândul migranților actuali și a celor stabiliți, subliniind astfel amenințarea unor operațiuni cu trafic de persoane greu detectabile și rețele conectate puternic și foarte răspândite ale celulelor teroriste din Orientul Mijlociu¹. Chiar dacă migrația este alimentată de

¹ Besenyő János; Prantner Zoltán; Speidl Bianka; Vogel Dávid, *Az Iszlám Állam - Terrorizmus 2.0: Történet, ideológia, propaganda, [The „Islamic State”: Terrorism 2.0 – History. Ideology. Propaganda.]*, Kossuth kiadó, Budapest, 2016, pp. 16-20.

* Colonel János BESENYŐ, dr. în Științe Militare, este șeful Centrului de Cercetări Științifice din Statul Major General al Forțelor de Apărare din Budapesta, Ungaria. E-mail: besenyo.janos@hm.gov.hu

diverși factori, nu putem uita faptul că această legătură cu criminalitatea organizată poate contribui la destabilizarea continentului european pe termen lung.

Zona principală de operație a organizației radicale se află în Siria și Irak, dar după cum au arătat recentele atacuri teroriste de la Paris, Bruxelles și Nisa, ele pregătesc și execută atacuri teroriste și în teritoriile occidentale. Pe baza interpretării radicale a Coranului, ei solicită fiecărui musulman să continue jihadul în mod activ și să participe la războiul lor împotriva *kafirilor* (necredincioși). În afară de participarea activă la ciocnirile din Siria și Irak, ei execută de asemenea servicii diversificate de stabilizare, sociale și instituționale pentru cetățeni. De exemplu, ar trebui să menționăm plata soldaților și a familiilor lor, precum și instituirea unui sistem funcțional de guvernare și administrație publică.

Finanțarea acestei organizații teroriste foarte active necesită sume mari de bani, care sunt doar parțial acoperite de asistența financiară a donatorilor individuali². Restul bugetului necesar este autofinanțat. De-a lungul evoluției organizației, ISIS a pus la punct o bază funcțională pentru tranzacții. ISIS câștigă venituri din mai multe operațiuni (vânzarea artefactelor confiscate sau jefuirea de bănci) și are, de asemenea, suveranitate asupra unor facilități industriale (de exemplu industriile de petrol și grâu) ale căror produse sunt vândute partenerilor. Conform unor estimări, veniturile organizației au scăzut de la 80 milioane \$ la mijlocul anului 2015 la 56 milioane \$ în martie 2016³. Traficul de persoane nu doar completează aceste surse financiare, dar produce, de asemenea, și alte beneficii pentru organizația teroristă. În cele ce urmează, voi sublinia și detalia cele mai importante trei motivații pentru traficul de persoane.

² Brooke Satti Charles, „Funding Terrorists: The Rise of ISIS” în *Security Intelligence*, 2014, disponibil la: <https://securityintelligence.com/funding-terrorists-the-rise-of-isis/>, accesat pe 25.07.2016.

³ IHS, „Islamic State Monthly Revenue Drops to \$56 million”, în *IHS Says*, 2016, available at: <http://press.ihs.com/press-release/aerospace-defense-security/islamic-state-monthly-revenue-drops-56-million-ihs-says>, accesat pe 30.05.2016.

1. Beneficii financiare

Menținerea unui standard moderat de trai în teritoriile care se află sub autoritatea organizației stat islamic, oferind servicii sociale de bază, concomitent cu planificarea și executarea războiului activ și a operațiunilor organizației teroriste necesită sume mari de bani. În plus, jihadiștii sunt asigurați să câștige lunar între 200 \$ și 600 \$ per agent, în funcție de naționalitatea agentului și de mărimea familiei sale, și până la 2.000 \$ pentru personalul administrativ aflat în poziții de conducere⁴. Organizația teroristă este, astfel, forțată să ia parte la diverse tranzacții financiare de miliarde de dolari în scopul de a-și menține autoritatea și puterea.

Recentul flux de migranți a pus bazele unei posibilități greu de verificat pentru a extinde sistemul internațional prosper pentru comerț ilegal și contrabandă. Sunt luate în considerare oamenii, banii, elementele sau artefactele de pe piața neagră, iar unele legături pot fi detectate între traficul ilegal și diverse organizații teroriste. În analiza de față, mă concentrez îndeosebi pe contextele traficului de persoane, dar ar trebui, de asemenea, adăugate și celelalte aspecte menționate pentru a înțelege situația economică și profiturile relevante ale organizației.

Deși propaganda lor scoate în evidență mai degrabă aspectele ideologice ale traficului de persoane, gruparea Stat Islamic câștigă, în mod cert, sume mari de bani din veniturile din traficul de persoane. Se spune că grupările de contrabandă de pe rutele de migrație sunt în legătură cu liderii organizației teroriste, ceea ce poate constitui un acord extrem de profitabil pentru ambele părți. Valoarea aproximativă a contrabandei cu persoane a crescut în Libia de la 8 mil. \$ la 20 mil. \$ în 2010 și de la 255 mil. \$ la 323 mil. \$ în 2014⁵. Traseul din Siria către Turcia ar putea

⁴ *ISIS: Portrait of a Jihadist Terrorist Organization*, The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 2014, p. 155, disponibil la http://www.crethiplethi.com/files/cp_0115.pdf, apud: Richard Barret, Senior Vice President, „The Islamic State”, The Soufan Group, November 2014, p. 50, accesat pe 26.05.2016.

⁵ Orlando Crowcroft, *ISIS: People trafficking, smuggling and punitive taxes boost Islamic State economy*, 2015, disponibil la <http://www.ibtimes.co.uk/isis-people-trafficking-smuggling-punitive-taxes-boost-islamic-state-economy-1506473>, accesat pe 27.05.2016.

ajunge la peste 8.000 \$ pentru un individ, ceea ce indică faptul că milioanele de persoane traficate generează o sumă considerabilă de venit pentru ISIS și grupările asociate. Potrivit analizei *Fundației Sahan* și *Programului Sectorului de Securitate IGAD (ISSP)*, unii contrabandiști pot încasa între 400\$ și 500\$ pentru a „asigura” migrații împotriva răpirii⁶. Potrivit unor analize, migrații sirieni și africani generează peste 320 mil. \$ venit anual pentru organizația teroristă.⁷ Ar trebui, de asemenea, adăugat faptul că traficul de persoane este strâns legat de problema, la fel de serioasă, deseori menționată, a traficului de organe, care contribuie, de asemenea, la veniturile financiare ale organizației teroriste⁸.

În timp ce activitatea operativă a traficului de persoane este realizată de indivizi greu-detectabili, organizația oferă un mediu mai sigur cu echipament extins, informații și alte capacități. Cu toate acestea, printre persoanele implicate în trafic, îi putem menționa pe aceia care au promis de la început credință față de ideologia Stat Islamic și, prin urmare, sunt orientate ideologic pentru sprijinirea organizației în toate modurile posibile (în acest caz, traficul de persoane).

Organizația teroristă a oferit orientare luptătorilor săi cu privire la numărul de sclavi de sex feminin care este permis pentru a menține și a stabili licitații regulate în care sunt scoși la vânzare, în mare parte, femei și copii.⁹ Potrivit unui document emis de ISIS, fetele creștine și iazidite, cu vârste cuprinse între 1 și 9 ani, sunt vândute cu 172\$. Fetele cu vârste cuprinse între 10 și 20 ani ar putea fi cumpărate cu aproximativ

129\$, în timp ce acelea între 20 și 30 ani sunt vândute cu aproximativ 86\$. Prețurile ISIS pentru sclavele sexuale cu vârsta între 30 și 40 de ani sunt de aproximativ 75\$ și de 43\$ pentru acelea cu vârste între 40 și 50 ani.¹⁰

În paralel cu celelalte operațiuni financiare și economice¹¹, afacerile de contrabandă cu persoane sunt greu de detectat, deoarece rutele și metodele sunt diverse și adaptate în permanență cu situația politică, de mediu și financiară curentă. Astfel, această afacere ar trebui să ofere un mod securizat de venit cu riscuri minime pentru organizație.

2. Motive societale

Distragerea și destabilizarea comunităților locale sunt considerate a fi un element-cheie în procesul unei radicalizări a posibililor viitori adepți. În scopul de a câștiga autoritate și de a-și impune ideologia fundamentală asupra localnicilor, organizația teroristă a declarat război *kafirilor* (necredincioșilor) și celor care nu se supun pe deplin regulilor stricte ale grupului extremist. Drept urmare, eliberarea teritoriilor dobândite și menținute adaugă un număr mare de indivizi (în principal femei iazidite și creștine¹²) pentru operațiuni de trafic de persoane.

După cum vedem azi în Nigeria sau Irak, traficul de persoane intimidează foarte mult populația, generează teamă și este un factor contributor al migrației. Subjugarea și violarea femeilor erau folosite ca instrumente de război în trecut (de exemplu, în Bosnia) și prezintă

⁶ *Human Trafficking and Smuggling on the Horn of Africa-Central Mediterranean Route*, Sahan Foundation, 2016, p. 16, disponibil la http://igad.int/attachments/1284_ISSP%20Sahan%20HST%20Report%20%2018ii2016%20FINAL%20FINAL.pdf, accesat pe 26.05.2016.

⁷ Orlando Crowcroft, *cit. art.*

⁸ János Besenyő, Zoltán Prantner, Bianka Speidl, Dávid Vogel, *Az Iszlám Állam - Terrorizmus 2.0: Történet, ideológia, propaganda [The „Islamic State”: Terrorism 2.0 – History. Ideology. Propaganda.]*, Kossuth kiadó, Budapest, 2016, p. 45.

⁹ *Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*, FATF, 2015, pp. 12-13, disponibil la <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>, accesat pe 26.05.2016.

¹⁰ *Exclusive: ISIS document sets prices of Christian and Yazidi slaves*, Iraqnews, disponibil la <http://www.iraqnews.com/features/exclusive-isis-document-sets-prices-christian-yazidi-slaves/>, accesat pe 26.05.2016.

¹¹ For example oil sales and bank robberies, smuggling artifacts or imposing taxes upon local residents. Sursa: Besenyő, János; Prantner, Zoltán; Speidl, Bianka; Vogel, Dávid, *op.cit.*, p. 45.

¹² Ashley Binetti, *A New Frontier: Human Trafficking and ISIS's Recruitment of Women from the West*, Georgetown Institute for Women, Peace & Security, 2015, disponibil la: <https://giwps.georgetown.edu/sites/giwps/files/I2A%20-%20A%20New%20Frontier%20-%20Human%20Trafficking%20and%20ISIS's%20Recruitment%20of%20Women%20from%20the%20West.pdf>, accesat pe 27.05.2016.

de asemenea o problemă umanitară în zilele noastre.

Femeile care trăiesc sub autoritatea Stat Islamic sunt vândute ca sclave (soții) pentru jihadiști, asigurând astfel nevoile luptătorilor și cererea unui mediu familial solid, în timp ce, pe termen lung, este asigurată următoarea generație de jihadiști. În 2014, organizația teroristă a operat un proces instituționalizat de răpire și vânzare a femeilor sclave și, potrivit raportului Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului al ONU (OHCHR), ISIS a răpit până la 2.500 civili, în majoritate femei și copii, dar și câțiva bărbați din Sinjar, Tal Afar, Câmpia Ninive și Shir Khan. Adolescenții (atât băieți, cât și fete) erau agresați sexual¹³, în timp ce mulți dintre băieții tineri erau duși zilnic în locații necunoscute.¹⁴ Centrele de vânzare funcționează în puncte centrale ale rutelor de trafic din afara Siriei și Irakului, cum ar fi Antep, Turcia¹⁵.

Mai mult decât atât, ISIS caută să recruteze online femei din Occident, creând o rută constantă de trafic de persoane din Occident în Siria pentru căsătorii forțate¹⁶. În afara forței discutabile a chemării unui posibil stil de viață incitant, propaganda convinge femeile să se simtă onorate de posibilitatea de a fi mama unui viitor jihadist. Potrivit lui Carolyn Hoyle, printre cei aproximativ 3.400 luptători străini (date din

2015) în Siria, aproximativ 550 sunt femei¹⁷.

În declarația sa din 2015, Secretarul General al ONU Ban Ki-moon a condamnat toate acțiunile enumerate împotriva femeilor și procesul traficului de persoane, în general, și a susținut că „traficul de persoane subminează statul de drept și contribuie la alte forme de crimă organizată transnațională, care poate exacerba conflictul și crește insecuritatea.”¹⁸ Pornind de la interpretarea sa, trebuie să adăugăm faptul că este dovedit faptul că traficul de persoane reprezintă, de asemenea, o opțiune pentru luptătorii radicali de a ajunge la destinațiile țintă din Europa fără a fi detectați¹⁹, ceea ce forțează și mai mult comunitatea internațională să aibă o reacție universală împotriva aflului necontrolat de migranți către teritoriile europene.

Conduși ideologic, acești luptători pot fi asimilați în mulțime și, opțional, îi pot convinge și pe alții să devină adepți ai organizației. Cu toate că, după cum au demonstrat recente atacuri teroriste de pe teritoriul european, recrutarea directă nu reprezintă problema cea mai presantă, acest lucru ar trebui, totuși, să sublinieze unul dintre aspectele negative ale imigrației necontrolate, care – printre altele – așteaptă încă o soluție efectivă și universală.

3. Traficul ca armă de război

Din 2011, societatea statului fragil al Siriei suferă atât pe plan intern, cât și extern, de pe urma valorilor detectabile de migranți. Potrivit datelor Departamentului de Stat al S.U.A., în

¹³ Christopher H. Smith, *Fulfilling the Humanitarian Imperative: Assisting Victims of ISIS Violence*, The House Foreign Affairs Committee, Subcommittee on Africa, Global Health, Global Human Rights and International Organizations, 2015, disponibil la <https://foreignaffairs.house.gov/hearing/subcommittee-hearing-fulfilling-humanitarian-imperative-assisting-victims-isis-violence>, accesat pe 25.05.2016.

¹⁴ *Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 6 July to 10 September 2014*, OCHCR, 2014, p. 27, disponibil la http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf, accesat pe 25.05.2016.

¹⁵ Bulut Uzay, *ISIS Selling Yazidi Women and Children in Turkey*, 2015, disponibil la <http://www.gatestoneinstitute.org/7078/turkey-isis-slaves>, accesat pe 25.05.2016.

¹⁶ Jenni Hankel, *ISIS: One of Many Contributors to Trafficking in Syria and Iraq*, Human Trafficking Center, 2014, available at <http://humantraffickingcenter.org/posts-by-htc-associates/isis-one-many-contributors-trafficking-syria-iraq/>, accesat pe 25.05.2016.

¹⁷ Carolyn Hoyle, *Becoming Mulan? Female Western Migrants to ISIS*, Institute for Strategic Dialogue, 2015, p. 8, disponibil la www.strategicdialogue.org/ISDJ2969_Becoming_Mulan_01.15_WEB.PDF, accesat pe 26.05.2016.

¹⁸ Statement by the President of the Security Council, S/PRST/2015/25, UN Security Council, 2015, disponibil la http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_prst_2015_25.pdf, accesat pe 26.05.2016.

¹⁹ Further analysis on this topic can be found in: Kis, Álmos Péter (ed.), *Afrikai terrorista- és szakadárszervezetek*, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely (HVK TKH), Budapest, ed. 2015.

perioada respectivă (din 2011 până în 2015) peste 7,6 milioane de sirieni au fost transferați intern, în timp ce, simultan, peste patru milioane de refugiați au părăsit țara.²⁰ Cu toate că aceste procese implică motivațiile generale și cele menționate ale traficului de persoane (considerații financiare și sociale), trebuie, de asemenea, subliniat faptul că contrabanda cu persoane este folosită pentru a fi un avantaj pentru o mai bună poziție în război²¹.

Stat Islamic a susținut în mod constant că mii de adepți sunt amestecați prin mulțimea necontrolată a migranților traficați și dispăruți. După atacurile teroriste organizate sau autoplanificate din ultimele luni și ani și cunoscuta extindere a insurgențelor, comunitatea internațională nu și-ar putea permite excluderea posibilei amenințări, existând nevoia unui nivel adecvat de reacție. Agențiile de aplicare a legii, autoritățile de frontieră, organe responsabile de securitatea regiunii europene și statele învecinate afectate operează cu atenție sporită și capacități, subliniind încă o dată că activitatea lor împotriva Stat Islamic și infiltrarea altor organizații teroriste nu este lipsită de utilitate.

În scopul de a-și legitima metodele de răpire și traficului de persoane, ISIS și-a promovat în mod repetat implicarea sa în propriile publicații, cum ar fi Al-Dabiq²². Astfel, se îmbunătățește determinarea și creșterea moralului propriilor trupe. Mai mult decât atât, ISIS folosește răpirile și traficul de persoane ca opțiune pentru eliminarea capacităților umane ale adversarilor. De exemplu, pe 9 iulie 2014, organizația a răpit cel puțin 60 de foști ofițeri ai armatei irakiene din sud și est de Mosul pentru a preîntâmpina posibila grevă a rebelilor²³.

²⁰ *Syria - 2015 Trafficking in Persons Report, Office To Monitor and Combat Trafficking in Persons*, U.S. Department of State, 2015, disponibil la <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2015/243543.htm>, accesat pe 27.05.2016.

²¹ David M. Luna, „Convergence: Human Trafficking and Criminal Exploitation by Da'esh of Women and Vulnerable Youth”, in *NATO ARW Responses to Female Migration to ISIS*, 2016, disponibil la <http://www.state.gov/j/inl/rls/rm/2016/256682.htm>, accesat pe 25.07.2016.

²² De exemplu în *Dabiq* No 5. p. 17 sau *Dabiq* Nr. 11. p. 31.

²³ *Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict*

În plus față de motivațiile anterioare, Stat Islamic a folosit traficul pentru a colecta și recruta copii, care apoi sunt trimiși în lagăre de formare și pe liniile de front.²⁴ În afară de răpirile de copii mici făcute de ISIS, armata siriană, milițiile progubernamentale, forțele de opoziție și Partidul Uniunii Democrate Kurde (PYD) sunt, de asemenea, implicate în procese similare. Cele mai recente organizații menționate iau, în principal, în considerare copiii „doar” ca pe un atu pentru inteligența umană, furnizând informații cu privire la condițiile locale și de mediu. Având la bază situația actuală, putem spune că, în ciuda eforturilor sporite, numărul din ce în ce mai mare de soldați copii din Orientul Mijlociu și Africa a rămas o problemă nerezolvată a comunității internaționale²⁵.

Concluzii

Având în vedere gravitatea activității de trafic de persoane a rețelelor teroriste, comunitatea internațională își exprimă în mod continuu opiniile și inițiativele pentru combaterea traficului de persoane. Procedura de lungă durată din ultimii ani a evoluat către un sprijin multidimensional pentru organizațiile radicale, ale căror beneficii pot fi măsurate din perspectivă materială (ex. capital uman), financiară (venituri de milioane de dolari) și ideologică.

Trebuie, de asemenea, adăugat faptul că traficul de persoane nu este conectat doar cu Stat Islamic însuși, ci a devenit o rețea diversă și extinsă a organizației teroriste și a altor grupări specializate, de exemplu, traficanții de organe, traficanții de droguri sau distribuitorii de pe piața

in Iraq: 6 July to 10 September 2014, OCHCR, 2014, p. 8, disponibil la http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf, accesat pe 25.07.2016.

²⁴ *Modern slavery as a tactic in armed conflicts*, U.S. Department of State, disponibil la <http://www.state.gov/documents/organization/250876.pdf>, accesat pe 27.05.2016.

²⁵ *Syria - 2015 Trafficking in Persons Report, Office To Monitor and Combat Trafficking in Persons*, U.S. Department of State, 2015, disponibil la <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2015/243543.htm>, accesat pe 27.05.2016.

neagră. Astfel, combaterea operațiunilor grupului terorist în sine este un răspuns semnificativ, dar nu satisfăcător.

După cum am menționat, este dovedit faptul că ISIS a avut legături cu traficanții și a organizat grupuri de contrabandă, printre altele, în Libia și Turcia, cu scopul de a facilita tranzacțiile traficului de persoane ale militanților lor prin rutele de contrabandă din Marea Mediterană și teritoriile Mediteraneene de est. ISIS rulează o rețea de imigrație bine organizată și potrivit propagandei lor și cercetărilor unor experți, rutele de trafic sunt folosite, de asemenea, ca rute de aprovizionare ale militanților (atât pentru trimiterea susținătorilor în Europa, cât și pentru adunarea jihadiștilor din statele din Occident). Scopul militanților săi este de a-i convinge pe migranți să lupte pentru ei în Libia și Africa de Nord în ciuda riscului de a-și pierde viața pe timpul călătoriei. Cu toate că aceste rute corespund cu rutele principale de migranți și transport, canalele se adaptează în mod dinamic pentru schimbările actuale, în acest fel, urmărirea și eliminarea lor necesitănd o procedură complexă de combatere a traficului.

ISIS practică răpirea și subjugarea femeilor (în cea mai mare parte iazidite și creștine) și a unui număr de fete din Occident cu scopul de a răspunde nevoilor luptătorilor săi. Traficul sexual, căsătoriile forțate și agresiunile sexuale au devenit practici bine-cunoscute și adesea folosite în teritoriile ocupate.

Strângând jihadiști pentru viitor, ISIS răpește cu regularitate copii și îi transportă la una din taberele de formare pentru prelegerile ideologice viitoare. Având în vedere susținerea războiului la kafiri, în afară de formarea noii generații de jihadiști, Stat Islamic folosește adesea răpirea inamicului ca metodă de propagandă și mod de preîntâmpinare a contramăsurilor locale.

Rezumând cele de mai sus, traficul practicat de Stat Islamic în proceduri umane poate fi abordat ca o amenințare tripartită:

- generează venituri atât pentru grupările de crimă organizată aliate cât și, indirect, pentru Stat Islamic;
- îmbunătățește moralul jihadiștilor, legiti-

mează în mod ideologic acțiuni împotriva inamicilor săi și, în acest fel, traficul de persoane îmbunătățește propaganda;

- prin traficul de persoane, acțiunile militare ale organizației teroriste ar trebui să fie intensificate, iar capacitățile ar trebui să crească și mai mult.

Cu toate că, în ultimii ani, NATO, organismele responsabile ale ONU și mai multe organizații specializate au descoperit și au adresat amenințări, încă se așteaptă reacții mai intense și mai eficiente. În timp ce Uniunea Europeană și oficialii africani se străduiesc să găsească modalități de a preveni intensificarea problemei, este necesară o cooperare sporită și înțelegere internațională pentru a rezolva problema serioasă și urgentă a practicii traficului de persoane a organizației Stat Islamic.

BIBLIOGRAFIE:

1. BESENYŐ, János; PRANTNER, Zoltán; SPEIDL, Bianka; VOGEL, Dávid, *Az Iszlám Állam - Terrorizmus 2.0: Történet, ideológia, propaganda, [The „Islamic State”: Terrorism 2.0 – History. Ideology. Propaganda.]*, Kossuth Kiadó, Budapest, 2016.
2. BINETTI, Ashley, „A New Frontier: Human Trafficking and ISIS’s Recruitment of Women from the West”, *Information 2 Action* Georgetown Institute for Women, Peace & Security, 2015, <https://giwps.georgetown.edu/sites/giwps/files/12A%20-%20A%20New%20Frontier%20-%20Human%20Trafficking%20and%20ISIS's%20Recruitment%20of%20Women%20from%20the%20West.pdf>.
3. CROWCROFT, Orlando, „Isis: People trafficking, smuggling and punitive taxes boost Islamic State economy”, 2015, <http://www.ibtimes.co.uk/isis-people-trafficking-smuggling-punitive-taxes-boost-islamic-state-economy-1506473>.
4. *EXCLUSIVE: ISIS document sets prices of Christian and Yazidi slaves*, Iraqinews. <http://www.iraqinews.com/features/exclusive-isis-document-sets-prices-christian-yazidi-slaves/>.
5. Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL),

FATF, 2015, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>.

6. HANKEL, Jenni, *ISIS: One of Many Contributors to Trafficking in Syria and Iraq*, Human Trafficking Center, 2014, <http://humantraffickingcenter.org/posts-by-htc-associates/isis-one-many-contributors-trafficking-syria-iraq/>.

7. KIS, Álmos Péter (ed.), *Afrikai terrorista- és szakadárszervezetek*, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely (HVK TKH), Budapest, ed. 2015.

8. HOYLE, Carolyn; BRADFORD, Alexandra; FRENETT, Ross, *Becoming Mulan?*, *Female Western Migrants to ISIS*, Institute for Strategic Dialogue, http://www.strategicdialogue.org/wp-content/uploads/2016/02/ISDJ2969_Becoming_Mulan_01.15_WEB.pdf, 2015.

9. *Human Trafficking and Smuggling on the Horn of Africa-Central Mediterranean Route*, Sahar Foundation 2016, http://igad.int/attachments/1284_ISSP%20Sahan%20HST%20Report%20%2018ii2016%20FINAL%20FINAL.pdf.

10. *ISIS: Portrait of a Jihadi Terrorist Organization*, The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 2014, http://www.crethiplethi.com/files/cp_0115.pdf.

11. „Islamic State Monthly Revenue Drops to \$56 million”, IHS, 2016, <http://press.ihs.com/press-release/aerospace-defense-security/islamic-state-monthly-revenue-drops-56-million-ihs-says>.

12. LUNA, David M., „Convergence: Human Trafficking and Criminal Exploitation by Da'esh of Women and Vulnerable Youth”, NATO ARW Responses to Female Migration to ISIS, 2016. <http://www.state.gov/j/inl/rls/rm/2016/256682.htm>.

13. *Modern slavery as a tactic in armed conflicts*, U.S. Department of State, <http://www.state.gov/documents/organization/250876.pdf>.

14. *Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 6 July to 10 September 2014*, OCHCR 2014, http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf.

15. SATTI CHARLES, Brooke, „Funding Terrorists: The Rise of ISIS”, în *Security Intelligence*, 2014, <https://securityintelligence.com/funding-terrorists-the-rise-of-isis/>.

16. SMITH, Christopher H., *Fulfilling the Humanitarian Imperative: Assisting Victims of ISIS Violence*, House Foreign Affairs Committee, Subcommittee on Africa, Global Health, Global Human Rights, and International Organizations, 2015, <https://foreignaffairs.house.gov/hearing/subcommittee-hearing-fulfilling-humanitarian-imperative-assisting-victims-isis-violence>.

17. Statement by the President of the Security Council, S/PRST/2015/25, UN Security Council, 2015, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_prst_2015_25.pdf.

18. *Syria - 2015 Trafficking in Persons Report, Office To Monitor and Combat Trafficking in Persons*, U.S. Department of State, 2015, <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2015/243543.htm>.

19. UZAY, Bulut, *ISIS Selling Yazidi Women and Children in Turkey*, 2015, <http://www.gatestoneinstitute.org/7078/turkey-isis-slaves>.

Traducere: Alina Albu, Centrul de Limbi Străine, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

Revizie lingvistică: Daniela Răpan, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

PROVOCĂRI ALE PRACTICII ÎN DOMENIUL ANALIZEI DE INTELLIGENCE

Dr. Ionel STOICA*

Lucrarea de față își propune să exploreze meandrele interacțiunilor dintre furnizorii de produse informative, în speță analiștii din domeniul intelligence, și factorii de decizie politică și politico-militară, în calitatea lor de beneficiari ai acestor produse, să evidențieze incongruențele și dificultățile care marchează aceste interacțiuni, precum și consecințele generate de aceste dificultăți, atât din perspectiva protagoniștilor, priviți ca personalități cu obiective și interese distincte (și nu întotdeauna aflate în armonie sau consens), dar și a dezvoltărilor de la nivelurile instituționale reprezentate de protagoniști, respectiv procesul de intelligence și procesul de luare a deciziei politice și/sau politico-militare.

În acest scop, vom examina constrângerile și dezideratele care stau în fața analistului de intelligence în îndeplinirea cu succes a misiunii sale, pornind chiar de la profilul acestuia. Apoi vom compara aceste constrângeri și deziderate cu nevoile, așteptările și exigențele factorilor de decizie și vom analiza diferențele în abordare specifice celor doi actori. De asemenea, vom analiza impactul pe care aceste diferențe îl au asupra interacțiunilor reciproce, precum și asupra exercitării misiunii de către fiecare protagonist.

Cuvinte-cheie: *analiza de intelligence, produse de intelligence, beneficiari ai produselor de intelligence.*

Introducere

La modul ideal, interacțiunile care au loc între furnizorii de produse informative –, în speță analiștii din domeniul intelligence –, și factorii de decizie politică și politico-militară –, în calitate de beneficiari ai acestor produse –, sunt guvernate de o serie de reguli, norme și principii stricte de conduită, precum și de proceduri de lucru specifice. Totuși, regulile, normele, principiile și procedurile menționate nu trebuie înțelese ca un cadru rigid care reglementează activitatea acestor persoane. Dacă din perspectiva lucrătorilor din domeniul intelligence, o astfel de abordare nu ar înregistra rezistență, aceștia fiind oarecum obișnuiți să lucreze într-un mediu caracterizat, îndeosebi, printr-o serie de restricții, din punctul de vedere al factorilor de decizie politică, o astfel de manieră de lucru ar fi privită ca inacceptabilă, iar acesta datorită mai multor factori de natură organizațională, instituțională, politică, socială, etc. (spre exemplu, formarea profesională, mediul de lucru specific, rolul asumat, obiectivele personale etc.).

În practică, nerespectarea regulilor, normelor, principiilor și procedurilor care reglementează cadrul relației dintre analiștii de intelligence și beneficiarii produselor informative conduce la o serie de diferențe în abordarea pe care protagoniștii o au unul față de celălalt.

* Dr. Ionel STOICA este analist pe probleme politico-militare în Ministerul Apărării Naționale, București. E-mail: jstoica2001@yahoo.com

1. Analistul de intelligence: profil, rol, constrângeri, deziderate personale

Deprinderile minime pentru un analist sunt cunoștințe în unul sau mai multe domenii specifice, deprinderi lingvistice corespunzătoare, precum și abilități de editare la un nivel considerat acceptabil (interesează, în mod special, concizia textului analitic). Acestea însă reprezintă deprinderi de bază, pe care, în timp, se construiesc deprinderi analitice solide.

O cerință importantă pentru analiști vizează reflectarea obiectivă a situațiilor analizate. Analiștii au propriile opinii cu privire la problematicile prezentate în lucrările lor, dar acest aspect nu trebuie să fie observabil. Analiștii sunt ascultați și crezuți datorită expertizei acumulate în timp, și nu datorită forței opiniilor personale. De altfel, exprimarea propriilor opinii ar reprezenta o încălcare a liniei care separă activitatea de intelligence de cea politică. Pentru depășirea acestui obstacol, analiștii trebuie să învețe să filtreze propriile opinii de faptele prezentate.

Analistul de intelligence lucrează adesea cu informații care sunt contradictorii, eronate sau chiar înșelătoare, din diferite puncte de vedere. Abilitatea cu care analistul gestionează aceste informații depinde de gradul său de instruire, precum și de platforma analitică pe care o utilizează (prin platformă analitică înțelegem procesul de analiză și evaluare a informațiilor folosit în cadrul unei organizații). Așadar, instruirea analiștilor este un proces esențial pentru succesul misiunilor oricărei agenții de intelligence.

Din nefericire, agențiile de intelligence nu dispun de suficient timp pentru instruirea analiștilor în cadrul unor programe special destinate, astfel că aceștia sunt adesea nevoiți să se instruiască pe cont propriu, la locul de muncă. Analiștii ajung în astfel de organizații cu anumite deprinderi învățate în ciclul de învățământ terțiar, pe care le adaptează la specificul activității de intelligence. Aici ei învață, între altele, cerințele de bază și mijloacele preferate de exprimare. Acestea variază de la o organizație la alta.

Desfășurând o activitate de cercetare, analistul are adesea ambiții intelectuale. În fapt, el dorește ca munca sa să primească o atenție pe măsura

efortului depus. Aici intervine o primă problemă pentru analist. Fiecare produs analitic elaborat în cadrul unei comunități de intelligence este rezultatul unei activități colective și reprezintă în sine o miză importantă pentru întreaga organizație. Așa cum afirma Kay Oliver, „există o tensiune inerentă între autonomia intelectuală a analistului și responsabilitatea instituțională pentru fiecare produs realizat”¹.

Pentru a fi ascultat și crezut de către beneficiarii muncii sale, analistul din domeniul intelligence are nevoie de câteva deziderate personale, pe care le prezentăm în continuare.

1. *Să adauge valoare abundenței de informații existente pe diferite canale mass-media.* Dezvoltările tehnologice actuale permit factorilor de decizie să se informeze, uneori chiar mai repede decât analiștii de intelligence, cu privire la producerea unui eveniment sau evoluția unui fenomen în orice punct de pe glob. Analistul trebuie să conștientizeze acest fapt și să acționeze în consecință. Răspunsul său la această provocare vizează elaborarea unor produse analitice cu o valoare adăugată informației prezente pe fluxurile globale de știri².

2. *Să depășească abilitățile analitice ale beneficiarilor produselor sale.* Diseminarea unui volum mare de informații la nivel mondial permite unui spectru larg de persoane să-și dezvolte abilitățile analitice, precum și capacitatea de a decodifica mesajele ascunse (din sfera diplomației, dar nu numai). Evident, între aceste persoane se numără și beneficiarii produselor de intelligence. Prin urmare, pentru a fi ascultat, analistul trebuie să se asigure că este întotdeauna cu un pas înaintea factorilor de decizie sau că dispune de chei de înțelegere a mesajelor pe care aceștia din urmă nu le stăpânesc³.

3. *Să se concentreze pe idei de fond, precum și pe contextualizarea și interpretarea acestor idei,*

¹ Kay Oliver testimony in Gates hearings, citat în „Inside Ivory Bunkers: CIA analysts resist managers”, în *International Journal of intelligence and counterintelligence* No. 1, 1997, Spring, p. 19.

² James B. Bruce, George Z. Roger, *Intelligence Analysis-The Emergence of a Discipline*, Georgetown University, Washington, D.C., Washington, D.C., 2011, pp. 4-6.

³ Robert S. Sinclair, *Thinking and Writing: Cognitive Science and Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, Washington, DC, 2004, pp. 7-8.

și nu pe relatarea unor informații punctuale⁴.

4. *Să-și dezvolte imaginația, păstrându-și, în același timp, realismul.* Dezvoltarea imaginației permite analistului să elaboreze scenarii posibile pentru analiza unor evenimente viitoare⁵. Aceste scenarii reprezintă un instrument extrem de util în prevenirea surprinderii strategice. Totuși, analistul nu trebuie să alunece spre incertitudine. Pentru aceasta, el trebuie să înțeleagă bine în ce condiții o ipoteză are șanse reale de a se materializa⁶.

Dezvoltarea gândirii critice este esențială pentru atingerea tuturor dezideratelor evidențiate anterior. Atunci când elaborează o lucrare, analistul de intelligence își pune frecvent întrebări precum: cât de relevante sunt informațiile de care dispune?, cât de semnificative sunt acestea pentru o temă anume?, cât de repede trebuie să elaboreze un anumit produs analitic?, ce fel de informații trebuie să transmită unui anume beneficiar?, cât de detaliat trebuie să fie un produs analitic?, care este cea mai bună modalitate de raportare a informației? etc.

2. Diferențe între analiști și beneficiari

Obiectivul fundamental al analizei de intelligence constă în informarea factorilor de decizie, în scopul îmbunătățirii calității actului decizional. Din această perspectivă, se conturează necesitatea unei relații strânse între cel care furnizează informații și cel care le primește (fie că le solicită sau nu). Dat fiind faptul că unul din

---

⁴ Wilhelm Agrell, *When everything is intelligence – nothing is intelligence*, University of Lund, Sweden, Occasional Papers: Volume 1, Number 4, Oct. 2002, pp. 12-16.

⁵ Jack Davis, *Tensions in Analyst-Policymaker Relations: Opinions, Facts, and Evidence*, Sherman Kent Center, Occasional Papers: Volume 2, Number 2, Jan. 2003, p. 10.

⁶ Există două modalități de exprimare a incertitudinii: una constă în evaluarea subiectivă a probabilităților, iar cealaltă în utilizarea datelor statistice. Expresii verbale precum posibil, probabil, improbabil, pot reprezenta forme de evaluare subiectivă a probabilităților, iar exprimarea datelor sub formă de procente utilizează exprimarea statistică. De altfel, serviciile de informații fac rareori exprimări în termeni cantitativi, iar expresiile verbale referitoare la probabilități sunt considerate nerelevante. Adesea, valoarea pe care cititorul o atribuie acestor expresii depinde de contextul în care acestea sunt utilizate.

rolurile pe care analistul de intelligence le are de îndeplinit este acela de consiliere a factorilor de decizie, această relație trebuie să fie fundamentată pe cunoașterea de către cel dintâi a nevoilor informative ale celui din urmă.

În practică, acest aspect este deosebit de important. O simplă privire asupra profilului celor doi actori relevă deosebiri importante între ei, legate de interese, pregătire (formare) profesională, apartenență politică, mediu de lucru, roluri asumate, așteptări personale și profesionale. În practică, aceste diferențele sunt potențial generatoare de frustrări în rândul analiștilor, idei preconcepute în rândul factorilor de decizie și, în final, neînțelegeri între protagoniștii relației.

O primă diferență vizează definirea succesului misiunii din perspectivă proprie. Succesul poate reprezenta lucruri diferite (sau perspective diferite) pentru cei doi actori. Astfel, beneficiarii produselor informative, care sunt și factori de decizie politică, definesc succesul ca pe o avansare în promovarea propriei agende. Succesul agendei guvernamentale trebuie să fie măsurabil și demonstrabil în moduri ușor de înțeles pentru a aduce câștiguri politice. Este important aici să reamintim că politica de securitate națională este creată în interiorul unui sistem și proces politic, a cărui ultimă recompensă este obținerea sau reobținerea puterii politice interne.

De cealaltă parte, comunitatea intelligence își definește scopurile proprii într-un mod diferit. Sherman Kent afirma că analiștii de intelligence au trei dorințe: să cunoască totul, să fie ascultați și să influențeze pozitiv procesul de luare a deciziei politice și/sau politico-militare, așa cum înțeleg ei acest ultim aspect⁷.

Am adăuga faptul că analiștii de intelligence doresc, de asemenea, să-și mențină obiectivitatea cu privire la domeniul politicii. Acest ultim aspect tinde să devină tot mai greu de demonstrat în contextul internațional (politic, economic, social, cultural și ecologic) actual, marcat de controverse în jurul a tot mai numeroase teme de pe agenda de interes a statelor.

---

⁷ Jack Davis, *Sherman Kent's Final Thoughts on Analyst-Policymaker Relations*, Sherman Kent Center, Occasional Papers: Volume 2, Number 3, Jun. 2003, p. 14.

Aceste controverse riscă să confrunte analistul de intelligence cu o dilemă morală: fie reflectă adevărul așa cum îl cunoaște, în calitate de cercetător avizat, dar asumându-și riscul de a fi dezaprobat chiar și de către șefii săi pe linie profesională (și nu doar de factorii de decizie, în calitate lor de beneficiari ai activității de intelligence), fie alege să prezinte lucrurile de o manieră care să mulțumească factorii de decizie, alimentându-se cu convingerea că abaterea sa de la adevărul științific servește unei cauze nobile (susținerea intereselor statului său)⁸.

O altă diferență între analistul de intelligence și factorii de decizie vizează resorturile motivaționale ale acestora. Imperativul analistului este de natură intelectuală, respectiv să producă o evaluare care să reflecte adevărul cu privire la un fapt sau o situație (pe baza furnizării de dovezi credibile)⁹.

De cealaltă parte, imperativul beneficiarilor este adesea de natură politică, respectiv luarea unor decizii politice și obținerea de rezultate,

incompatibile”). O astfel de abordare sugerează o atitudine optimistă. De cealaltă parte, analiștii de intelligence sunt înclinați spre pesimism, pentru că riscul reputației lor este mai mare dacă eșuează în anticiparea unei evoluții negative pe o problematică decât atunci când lansează o avertizare care, eventual, s-ar putea dovedi greșită.

Orizontul de timp la care cei doi actori își raportează îndeplinirea misiunii este, de asemenea, diferit. Obiectivele și interesele politicianilor sunt cel mai adesea definite pe termen scurt (de regulă, perioada unui mandat) pentru că ei sunt evaluați după rezultatele obținute în această perioadă. Analiza de intelligence atentă și riguroasă necesită, în schimb, un timp mai mare de reflecție. Pentru aceasta, mai importantă decât orizontul de timp la care reacționează este obiectivitatea sa.

Totodată, beneficiarii produselor de intelligence sunt preocupați, cel mai adesea, de produse informative care acoperă un orizont de

Tabelul nr. 1 Diferențe între analistul de intelligence și beneficiarii produselor de intelligence

	Analistul de intelligence	Beneficiarul produselor de intelligence
Profil de bază	este informativ, analitic, lucrează după planul conturat de beneficiari	este acțional, sintetic, are un scop bine determinat
Rol îndeplinit	elaborează produse analitice destinate adoptării unor decizii informate de către beneficiari	este factor de decizie politică sau politico-militară
Calități personale	spirit analitic, un nivel ridicat de cultură generală, cunoașterea limbilor străine, a diferitelor programe informatice, creativitate, limbaj dezvoltat	provine din medii diverse, formare profesională variată, este orientat spre eficiență, este concret și factual

acțiunea rapidă, încrezătoare și eficientă.

Responsabilitățile diferite promovează și susțin atitudini diferite. Pentru identificarea de soluții la problemele cu care se confruntă, beneficiarii activității de intelligence au tendința de a lăsa cât mai multe opțiuni deschise (jonglând cu ceea ce analiștii consideră „obiective

timp scurt (de regulă, până la o lună), adică de ceea ce numim analiză curentă. Desigur, aspectul menționat constituie un avantaj pentru analiștii din acest sector de activitate (analiza curentă), dar și un motiv de frustrare pentru cei de la analiza pe termen mediu și lung. Apare astfel un conflict între ceea ce doresc să citească factorii de decizie și ceea ce doresc analiștii să trateze în lucrările lor.

Nu în ultimul rând, dorința analiștilor de a-și face cunoscută expertiza acumulată pe o anumită arie geografică sau problematică, precum și deprinderile analitice dobândite se lovesc de

---

⁸ Kenneth Lieberthal, *The U.S. Intelligence Community and Foreign Policy: Getting Analysis Right*, Georgetown University, Washington, D.C., Washington, D.C., 2009, p. 18.

⁹ Richards Heuer, *Psychology of the intelligence analysis*, Washington D.C., Washington, 1999, p. 89.

indisponibilitatea, dezinteresul sau incapacitatea beneficiarilor de a se detașa de problemele curente, de altfel, presante. Cea mai bună analiză poate fi nefolositoare, dacă cei care au autoritatea de a acționa nu o folosesc.

Sintetic, diferențele dintre analistul de intelligence și beneficiarii produselor sale sunt prezentate în Tabelul nr. 1.

3. Raportul dintre analistul de intelligence și beneficiarii produselor de intelligence

Inter-relaționarea dintre beneficiar și analist nu este numai una de predare-primire de informații și evaluări, ci reprezintă un dialog permanent. De aceea, analistul trebuie să se aștepte la întrebări și judecăți de valoare din partea factorilor de decizie. În cadrul acestui dialog, analistul nu trebuie să își propună să ofere întotdeauna răspunsuri concrete, ci, mai degrabă, trebuie să se concentreze pe identificarea direcțiilor majore de evoluție a unui fenomen sau pe posibilitățile de acțiune ale unui actor extern. De asemenea, analistul trebuie să explice limitările impuse de insuficiența datelor și informațiilor pe care le folosește¹⁰.

Distincția clară dintre activitatea politică și cea specifică domeniului intelligence conduce la întrebări legate de modul în care lucrătorii din domeniul analizei de intelligence și beneficiarii produselor informative trebuie să se raporteze unul la celălalt. Esența problemei este gradul de proximitate dezirabil între cele două comunități.

În prezent, sunt conturate două opinii cu privire la acest aspect. Un prim punct de vedere este acela că analistul de intelligence trebuie să păstreze o anumită distanță față de factorii de luare a deciziei, astfel încât să evite riscul furnizării de informații lipsite de obiectivitate sau care favorizează o anumită opțiune (politică sau militară). Adepții acestui punct de vedere susțin că o astfel de ipostază prezintă riscul ca factorii de luare a deciziei să interfereze cu activitatea de intelligence, iar această interferență ar fi menită să stimuleze „producția de analize” care susțin sau se opun unor anume linii politice. De aceea, ei consideră că o relație prea apropiată de

factorul de decizie politică crește riscul politizării activității de intelligence.

Celălalt punct de vedere argumentează că o distanță prea mare între analiștii de intelligence și beneficiarii produselor analitice elaborate de aceștia creează premisa ca primii să fie mai puțin conștienți de nevoile celor din urmă și astfel produsele analitice vor fi mai puțin utile. Adepții acestui punct de vedere susțin că instruirea corespunzătoare, dar și analizele și evaluările interne periodice, pot conduce la evitarea politizării activității de intelligence.

În cadrul acestei interacțiuni, cei doi actori se modelează reciproc. Astfel, beneficiarii influențează tematica și structura lucrării, limbajul folosit, stilul editorial și lungimea lucrării. De cealaltă parte, analistul de intelligence determină argumentația care susține concluziile, alege scenariile posibile, formulează prognoze pentru subiectele/temele tratate și face recomandări factorilor de decizie.

4. Rolul analizei de intelligence în procesul de luare a deciziei

Informația înseamnă putere, se spune adesea. Această afirmație nu este însă întotdeauna sau în orice context valabilă. Nu întotdeauna o informație vorbește de la sine. În plus, informația poate fi uneori eronată sau pur și simplu nerelevantă. Alteori, informația poate conține în ea germele puterii, dar cel care o deține fie nu o înțelege corect sau complet (uneori e nevoie ca informația să fie decodată), fie nu știe să o folosească pentru a-i releva puterea. Pentru a produce efectele dorite, o informație trebuie să fie implementată prin luarea deciziei. Așadar, puterea informației depinde de gradul său de acuratețe, dar și de modul în care cel care o deține știe să o folosească. Cu alte cuvinte, pentru ca informația să genereze putere nu este suficient ca ea să fie corectă și completă, ci trebuie să fie și oportună, contextualizată și comunicată celor care, în baza autorității cu care au fost investiți, îi pot conferi acesteia putere¹¹.

Într-o lume care abundă în informații și în care cei investiți să ia decizii sunt adesea mult

---

¹⁰ Christopher A. Ford, *Relations between Intelligence Analysts and Policymakers: Lessons of Iraq*, Center for the Study of Intelligence, Washington, DC 2009, pp. 6-7.

¹¹ Michael Herman, *Intelligence services in the information age. Theory and practice*, Frank CASS, London Portland, 2001, p. 212.

prea ocupați pentru a reflecta la multitudinea de informații care se vehiculează zilnic este destul de dificil de identificat care informație merită tratată cu atenție și care nu. Cel mai sigur mod de a convinge pe cineva că o informație merită tratată cu atenție este de a-i da o valoare suplimentară celei vehiculate pe alte canale de informare. Aceasta se realizează, de regulă, prin interpretări personale. Așadar, puterea informației depinde, uneori, de cunoașterea elementelor puterii de către analistul de intelligence¹².

Această ultimă idee aduce analistul de intelligence mai aproape de beneficiarii produselor informative. Pe de altă parte, însă, această apropiere prezintă riscul contaminării produselor analitice cu presupunerile sau preferințele beneficiarilor.

Unii autori și experți în intelligence consideră că beneficiarii produselor informative elaborate de comunitatea intelligence nu sunt parte a procesului de intelligence. Principalul argument al acestora este că odată ce produsul de intelligence a fost livrat beneficiarilor, procesul de intelligence, ca atare, s-a încheiat.

Considerăm că a omite beneficiarii produselor informative din procesul de intelligence ar fi o greșeală. Rolul beneficiarilor produselor informative nu se limitează doar la recepționarea unor produse de intelligence; ei modelează activitatea de intelligence pe parcursul procesului de intelligence. Într-adevăr, fără o referire constantă la acțiunea politică, activitatea de intelligence ar fi fără înțeles. Se poate spune, fără teama de a greși, că beneficiarii produselor informative pot juca un rol determinant în fiecare fază a procesului de intelligence.

5. Evaluarea produselor analitice

Pornind de la cele prezentate, se pune întrebarea ce constituie un bun produs de intelligence. La această întrebare nu există un răspuns clar sau unanim acceptat de către cercetătorii în domeniu. Există totuși câteva elemente considerate unanim acceptate ca fiind ingrediente ale unui produs de intelligence bun.

¹² Mark M. Lowenthal, *Intelligence. From secret to policy*, CQ Press, 2000, pp. 152-165.

Acestea sunt: *obiectivitatea, oportunitatea, concizia, claritatea și coerența*¹³. Nu am inclus în această listă *acuratețea*. Aceasta nu pentru că acuratețea nu ar reprezenta un criteriu important în descrierea unui produs de intelligence bun, ci pentru că ea reprezintă, adesea, un criteriu dificil de măsurat pentru a fi folosit în procesul de evaluare a produselor de intelligence. La modul general, nimeni nu dorește să greșescă, dar, în același timp, nimeni nu este infailibil. Ca atare, este dificil de imaginat un standard viabil pentru acuratețe, după care să se facă evaluarea unor produse de intelligence bune. Dacă ar fi să continuăm lista atributelor semnificative pentru ceea ce numim un produs de intelligence bun am constata că nici alte metrici nu se dovedesc suficient de folositoare în acest scop.

Aceasta nu înseamnă că nu există modalități suficient de clare pentru a recunoaște un produs de intelligence bun. De regulă, două elemente fac diferența între un produs de intelligence bun și unul obișnuit – calitatea scriiturii și impactul asupra cititorului.

Calitatea scriiturii este o deprindere pe care analistul o dobândește și o îmbunătățește în timp. Așadar, în ceea ce privește acest parametru al produselor de intelligence bune, problema este rezolvabilă. În schimb, în ceea ce privește impactul asupra cititorului, problema este discutabilă, ea nefiind întotdeauna apanajul exclusiv al analistului. Disponibilitatea beneficiarului pentru lectura informațiilor care îi sunt furnizate, timpul alocat înțelegerii acestora, gradul său de pregătire profesională și, nu în ultimul rând, cultura sa de intelligence reprezintă factori importanți în definirea impactului asupra beneficiarilor¹⁴.

Dacă avem în vedere faptul că analistul și beneficiarii produselor de intelligence folosesc seturi diferite de instrumente în evaluarea produselor analitice, deducem că acest proces este pus sub semnul întrebării.

Acest semn de întrebare pus asupra evaluării analizei de intelligence de către beneficiarii săi

¹³ Mark M. Lowenthal, *op.cit.* p. 85.

¹⁴ Teitelbaum Lorne, *The Impact of the Information Revolution on Policymakers' Use of Intelligence Analysis*, Georgetown University, Washington, D.C., Washington, D.C., 2011, pp. 134-145.

nu ar trebui să reprezinte un motiv de frustrare pentru analiști. Cea mai bună cale de urmat pentru aceștia este să înțeleagă faptul că, pe baza unui efort personal susținut, pot realiza produse analitice utile pentru decizii curente, dar că lucrările de intelligence excepționale se obțin mult mai rar. În fond, nimeni nu poate fi excepțional în permanență, dar acesta nici nu trebuie să fie preocuparea principală a analiștilor de intelligence. Realizarea unor produse de intelligence consistente și relevante este un scop mult mai fezabil pentru analiștii de intelligence și, totodată, un obiectiv satisfăcător pentru beneficiarii produselor de intelligence.

6. Feedbackul beneficiarilor

La modul ideal, factorii de decizie politică trebuie să ofere comunității de intelligence un feed-back frecvent, constant, clar, coerent, obiectiv și constructiv cu privire la utilitatea produselor informative pe care le-au primit de la aceasta.

În realitate însă, comunitatea de intelligence primește feed-back mai rar decât își dorește și nu îl primește în mod sistematic. Această practică are câteva explicații.

Prima constă în faptul că doar o mică parte a beneficiarilor activității de intelligence consideră că feed-back-ul este necesar. Această atitudine este și o consecință a neparticipării acestor beneficiari la definirea cerințelor informative.

O altă explicație este că factorii de decizie sunt, adesea, persoane foarte ocupate pentru a-și face timp să transmită acest gen de răspuns. Adesea, aceste persoane gestionează simultan mai multe probleme și au un timp limitat pentru a reflecta mai ales la ceea ce a fost nesatisfăcător sau incomplet la un produs informativ primit.

O a treia explicație pentru lipsa feed-back-ului este că beneficiarii produselor informative și analiștii din domeniul de intelligence au așteptări instituționale și personale diferite cu privire la chestiunile cu care operează. Beneficiarii sunt preocupați de elaborarea și implementarea politicilor și programelor sociale, economice, politice ori de securitate și speră să obțină beneficii ulterioare (avansare în carieră, reelegere în campanie electorală) în urma succesului

acestor politici. Pentru ei, informațiile furnizate de serviciile de informații nu reprezintă mai mult decât un instrument de fundamentare a deciziilor.

De cealaltă parte, analiștii de intelligence nu sunt responsabili cu elaborarea și implementarea politicilor sau de succesul acestora, ci se concentrează pe umplerea golurilor în pregătirea personală, în aflarea unor informații noi referitoare la un eveniment etc. Din acest motiv, primirea unui feed-back constituie un reper în pregătirea analistului și, totodată, un indicator referitor la direcțiile de efort pe care acesta trebuie să le aprofundeze în viitor.

Un feed-back fragmentar poate avea două consecințe importante pentru activitatea unei organizații de intelligence. Prima este că agenția de intelligence elaborează planul de culegere pornind de la presupuziții, și nu de la certitudini. În acest caz, pot apărea situații conflictuale între analiști și beneficiari din cauza discrepanțelor între oferta agenției de intelligence și așteptările beneficiarilor. A doua consecință importantă este distorsionarea mesajului analitic astfel încât acesta să servească preferințele și interesele politice ale beneficiarilor, și nu obiectivitatea, caz în care apare riscul subiectivizării/politizării analizei de intelligence.

7. Elemente generatoare de conflict între analiști și beneficiari

Diferențele dintre analiști și beneficiari la nivel de interese, pregătire (formare) profesională, apartenență politică, mediu de lucru, roluri asumate, așteptări etc. pot conduce la divergențe de opinii (neînțelegeri) între protagoniști, precum și la formarea unor idei preconcepuate la nivelul beneficiarilor.

Diferențele (incongruența în abordare) dintre factorii de decizie și comunitatea de intelligence cu privire la ideile preconcepuate cu care operează, uneori, beneficiarii au potențialul de a genera divergențe de opinii (neînțelegeri) între aceștia și analiști și, uneori, chiar tensiuni între cele două tabere. Aceste divergențe de opinii pot apărea în fiecare etapă a procesului de intelligence, astfel cum vom vedea în cele ce urmează.

Etapa elaborării cerințelor informaționale

Cerințele de informare nu sunt simple fraze. În fapt, ele reprezintă agenda factorilor de decizie politică. De aceea, comunitatea intelligence se așteaptă ca factorii de decizie să orienteze activitatea de intelligence prin stabilirea clară și exprimarea priorităților agendei politice, a cerințelor de informare, astfel încât culegerea și raportarea datelor să fie posibilă și utilă. În practică însă, lucrurile nu se întâmplă întotdeauna astfel. Atunci când cerințele nu vin din partea factorilor de decizie, comunitatea intelligence este nevoită să își stabilească singură cerințele informaționale pe care le consideră necesare. Această abordare creează, însă, premisele unor dezacorduri ulterioare cu privire la alocarea resurselor neînțelegeri, în special atunci când comunitatea intelligence nu reușește să acopere o problemă devenită în foarte scurt timp importantă pentru factorii de decizie

În același timp, însă, nici o comunitate intelligence nu își permite să ignore complet o problemă, chiar și atunci când aceasta nu se situează în topul preferințelor factorilor de decizie. Motivele sunt legate, cel mai adesea, de modificări în dinamica problematicii în cauză, precum și de „jocul intereselor” dintre statele puternice. O ilustrare a unei astfel de întorsături este modificarea interesului fostului secretar de stat american pentru regiunea Orientului Mijlociu, James Baker. Baker anunțase, în 1989, că nu este interesat prea mult de regiune, iar la numai un an de la declarația sa, Irakul a invadat Kuweitul, eveniment care a modificat imediat și semnificativ poziția SUA față de regiune¹⁵.

Etapa culegerii

Beneficiarii nu sunt interesați de detalii referitoare la culegerea datelor (sursele din care aceste date sunt obținute), dacă acestea nu implică sensibilități de natură politică. În schimb, preocupările lor practice constau, în primul rând, în stabilirea bugetului alocat culegerii de date și informații, dat fiind faptul că acesta este un consumator important de resurse financiare, tehnice și umane. În același timp însă, beneficiarii au tendința de a presupune, în mod eronat, faptul că orice problemă este acoperită de comunitatea intelligence cel puțin la un nivel minim. Astfel,

atunci când o problemă de prioritate redusă crește rapid în importanță, beneficiarii produselor informative se așteaptă ca un anumit nivel minim al culegerii să existe deja, iar culegerea poate fi rapid intensificată. Aceste presupuneri sunt, în mod evident, false.

Culegerea datelor și informațiilor reprezintă piatra de temelie a activității de intelligence și, din această perspectivă, orice structură de intelligence este interesată să-și extindă această activitate oricât de mult posibil. Atunci când beneficiarii produselor informative, în calitatea lor de factori de decizie politică, impun limite culegerii, comunitatea intelligence le respectă, chiar dacă preferințele acestora din urmă sunt, în mod evident, pentru intensificarea culegerii. În cele din urmă, comunitatea intelligence nu poate consuma mai multe resurse pentru activitatea de culegere decât va fi alocat de către comunitatea politică.

Oficialii din domeniul intelligence sunt conștienți de faptul că nu dispun de suficiente resurse pentru a culege orice fel de date. De aceea, ei iau, periodic, decizii de excludere a unor regiuni sau problematici din procesul de culegere. Practica obișnuită este ca însăși comunitatea politică să își seteze propriile limite asupra resurselor alocate culegerii, care, de cele mai multe ori, sunt sub nivelul dorit de către aceasta din urmă.

Etapa analizei datelor și informațiilor

În ceea ce privește activitatea de analiză, există câteva aspecte care pot genera tensiuni între analiștii de intelligence și beneficiarii acestei activități.

Lucrătorii din domeniul intelligence operează frecvent cu ambiguități și incertitudini de naturi diverse. De altfel, dacă o situație sau o problemă ar fi cunoscută cu certitudine, nu ar fi nevoie de intelligence. Așadar, firesc, rapoartele de intelligence subliniază incertitudinile și ambiguitățile.

Această situație este însă rareori agreată de beneficiarii activității de intelligence, din cel puțin două motive. Un motiv este acela că o activitate de intelligence marcată de incertitudini și ambiguități va fi mai puțin folositoare (poate chiar nefolositoare) în luarea unor decizii informate de către beneficiari.

---

¹⁵ Mark M. Lowenthal, *op.cit.* pp. 210-211.

Cel de-al doilea motiv este legat de necunoașterea particularităților activității de intelligence de către unii beneficiari. Aceștia din urmă nu pot înțelege (sau nu pot accepta) de ce comunitatea intelligence, care consumă resurse financiare uriașe din bugetul statului, nu poate cunoaște anumite chestiuni.

În calitatea lor de factori de decizie politică, beneficiarii produselor de intelligence au preferințe politice și – din perspectiva proprie – este firesc să prefere informații care să le susțină preferințele sau să le permită să ajungă la deciziile politice pe care ei doresc să le adopte. Această atitudine devine, însă, problematică atunci când beneficiarii ignoră informațiile pe care le primesc de la comunitatea intelligence.

Uneori, analizele, informările sau evaluările analiștilor pot limita opțiunile politice ale factorilor de decizie. Spre exemplu, atunci când aceste evaluări sugerează că anumite cursuri de acțiune politică sunt fie nesustenabile, fie au efecte sau rezultate indezirabile, fie sunt periculoase. Această situație poate reprezenta o nouă zonă de fricțiune între cele două comunități.

Exemplificările anterioare ilustrează potențialul conflictual dintre cele două tabere. Unele dintre divergențe de opinii pot fi evitate sau eliminate dacă ambele tabere alocă mai mult timp și efort pentru a transforma producția de intelligence într-un proces din care ambele părți pot învăța. În ultimă instanță, scopul analizei de intelligence trebuie stabilit în conformitate cu așteptări realiste și cu regulile de angajare acceptate de la început.

8. Prejudecăți ale beneficiarilor referitoare la analiza de intelligence

Așa cum am afirmat, diferențele dintre analiști și beneficiari pot determina idei preconcepute ale celor din urmă referitoare la activitatea celor dintâi. Prezentăm, în acest sens, cele mai importante prejudecăți.

Serviciile de informații cunosc prioritățile informative ale factorilor de decizie politică și politico-militară. În realitate, aceste organizații nu pot intui care sunt prioritățile, dacă ele nu au fost stabilite și comunicate din timp de către cei care, ulterior, le solicită.

Analizele și evaluările realizate de serviciile de informații nu sunt de încredere. Adevărul este că, atunci când informările furnizate de comunitatea intelligence atacă certitudinile factorilor de decizie, ele îi deranjează pe cei din urmă. Ca reacție, aceștia atribuie, adesea, eșecul propriilor acțiuni celor desfășurate de comunitatea intelligence. Ei pot face asta destul de ușor, deoarece știu că organizația de intelligence nu va protesta. Cel mai bun exemplu îl constituie evenimentele de la 11 septembrie 2001.

Agențiile de intelligence sunt atotștiutoare. Afirmatia este departe de a fi adevărată, deși organizațiile își doresc foarte mult acest lucru, iar uneori analiștii de intelligence se comportă ca și cum nimic nu le este necunoscut. Organizațiile știu numai ceea ce li s-a cerut să afle (să monitorizeze). Chiar dacă serviciile de intelligence au învățat să fie tot mai eficiente, rareori ele reușesc să acopere informativ întreaga gamă solicitată de factorii de decizie din stat. Caracteristicile mediului internațional actual (inclusiv interdependența și caracterul transnațional al unei serii de probleme importante și controversate) fac aproape imposibil de adunat informații valoroase despre toate problemele complexe care preocupă un stat. Se poate chiar afirma, într-o anumită măsură, că aceste entități au pierdut monopolul asupra informației și trebuie să facă față unei noi competiții și unor noi actori de intelligence care operează în domeniul privat, de la care trebuie să învețe și cu care trebuie să coexiste¹⁶.

Agențiile de intelligence sunt datoare să ofere soluții la problemele identificate. Beneficiarii au așteptări mari de la comunitatea intelligence, precum și exigențe pe măsura acestor așteptări. Din perspectiva beneficiarilor, funcția comunității de intelligence nu este doar de a informa factorii de decizie cu privire la riscuri, amenințări sau pericole, ea având și menirea de a se constitui într-un instrument eficace și autentic în procesul de luare a deciziei la nivel strategic și de pregătire a răspunsului la amenințările identificate de către ea.

Abordarea intelligence este un panaceu universal. La modul general, factorii de decizie

---

¹⁶Michael Herman, *Intelligence services in the information age. Theory and practice*, Frank CASS, London Portland, 2001, pp. 48-52.

au învățat să formuleze întrebări, dar rareori ei știu să formuleze întrebări adaptate cerințelor informaționale. Nu în ultimul rând, factorii de decizie nu înțeleg că activitatea unei agenții de intelligence este diferită de cea a unui centru de studii strategice. Nimeni, nici chiar analiștii de intelligence, nu pot prezice viitorul. În ultimă instanță, depinde de factorii de decizie să se bazeze pe fapte exacte furnizate de comunitatea intelligence, să aleagă între scenariile posibile și să își definească politicile.

Politicizarea analizei de intelligence nu are efecte negative. Acest aspect este deosebit de important, motiv pentru care îl vom trata mai pe larg în lucrare în capitolul următor.

Cauza principală a acestor prejudecăți rezidă în deficitul în materie de cultură de intelligence al factorilor de decizie. Deoarece adesea nu au cunoștințe de intelligence, factorii de decizie nu înțeleg ce sunt agențiile de intelligence, care sunt principiile care guvernează activitatea acestora și, implicit, care sunt constrângerile și posibilitățile lor de acțiune. Ei nu au fost instruiți în acest sens. Adesea, factorii de decizie își închipuie că analistul de intelligence este un expert în geopolitică sau securitate, când de fapt acesta este un „expert în acces la informații protejate”.

9. Fațete ale politicizării analizei de intelligence

A politiza un fapt înseamnă a-i da un ton sau un caracter politic sau a-l aborda din perspectivă politică. În domeniul intelligence, politicizarea înseamnă distorsionarea informațiilor existente pentru a servi unor preferințe sau scopuri specifice. Politicizarea analizei de intelligence are consecințe negative asupra îndeplinirii misiunii acesteia, deoarece subminează înseși fundamentele sale potrivit cărora raționamentul intelligence trebuie să fie obiectiv, nepărtinitor și științific.

Politicizarea analizei de intelligence are o origine dublă: ea poate fi rezultatul unor erori de raționament din partea analiștilor de intelligence, dar poate fi, de asemenea, rezultatul unor eforturi din partea beneficiarilor produselor informative menite să determine analiștii de intelligence să se conformeze intereselor sau preferințelor celor dintâi.

Fenomenul are la bază mai multe cauze. Din perspectiva analistului, aceste cauze sunt: pierderea obiectivității cu privire la chestiunea analizată; preferința pentru unele opțiuni sau rezultate specifice; dorința de susținere a acestor opțiuni; interese legate de promovarea în carieră. Din perspectiva beneficiarilor, principalul motiv care stă în spatele politicizării analizei de intelligence este legat promovarea unei anumite agende politice.

Dintr-o altă perspectivă, politicizarea analizei de intelligence de către analiști poate fi rezultatul unui demers intenționat, menit să altereze conținutul și/sau semnificația informațiilor obținute prin culegere pentru a susține opțiunile preferate de aceștia, sau poate fi un act inconștient.

Atunci când este un act deliberat, politicizarea analizei de intelligence este o greșală care trebuie sancționată, chiar dacă este motivată de cele mai bune intenții, cu alte cuvinte, servește unui scop nobil, care este mai presus de probitatea intelectuală. Când, în schimb, este rezultatul unui act inconștient, politicizarea analizei de intelligence poate fi privită ca un gest inocent. Dar, chiar și în această situație, produce efecte care sunt mai greu de identificat și combătut decât atunci când reprezintă un act deliberat.

În practică, chestiunea politicizării produselor de intelligence de către analist este una subtilă, deoarece nu implică, în mod obligatoriu, faptul ca acesta să depășească linia care separă activitatea de intelligence de sfera politicii. În fapt, cel mai adesea, analistul ajustează produsul său analitic, astfel încât acesta să fie mai favorabil (să se apropie mai mult de) opțiunile politice ale beneficiarului. Analistul știe că, la nivelurile superioare ale comunității intelligence, linia care separă activitatea de intelligence de politică este una nu foarte clară și presupune că superiorii săi pe linie profesională, fiind mult mai des în contact direct cu factorii de decizie, doresc analize care să satisfacă preferințele acestora din urmă.

Aspectul politicizării analizei de intelligence este mai dificil de demonstrat și de combătut decât pare la o primă vedere. Unii experți susțin chiar că politicizarea este o condiție de neevitat de către analist. În cazul subiectelor controversate (iar aproape toate temele majore din politica și

relațiile internaționale sunt controversate), orice analiză pertinentă riscă să fie acuzată, cel puțin în parte și cel puțin implicit, de politizare, indiferent de afirmațiile, concluziile sau prognozele pe care le promovează. Diferitele dispute iscate în jurul analizei de intelligence – dacă este validă, care argumente dintre cele folosite sunt corecte și care sunt ambigue sau false, care sunt importante și care sunt nerelevante, în ce context trebuie înțelese faptele prezentate – vizează direct sau indirect dimensiunea politică. Se poate spune că, cu cât activitatea de intelligence contează mai mult, cu atât ea va fi mai politizată.

Un punct de vedere mai nuanțat consideră politizarea drept o formă de contaminare a analizei de intelligence cu predispozițiile și preferințele politice ale beneficiarilor.

Referitor la politizarea analizei de intelligence de către factorii de decizie, se poate spune că aceasta îmbracă, de asemenea mai multe forme – de la exprimarea directă a unor preferințe care susțin un anumit curs de acțiune, până la folosirea selectivă a informațiilor primite de la comunitatea intelligence sau forțarea obținerii unor concluzii analitice să le susțină interesele sau preferințele politice. Spre exemplu, Administrația Bush a exercitat presiuni, în moduri mai mult sau mai puțin subtile, asupra analiștilor de la CIA, pentru ca aceștia să-și afirme convingerea în existența unei legături între membri ai rețelei teroriste Al-Qaeda și fostul lider irakian Saddam Hussein¹⁷.

Nu în ultimul rând, politizarea analizei de intelligence este și o problemă de percepție. În principiu, se poate ajunge la un acord cu privire la ce reprezintă politizare sau cum arată un produs de intelligence politizat, dar, în practică, este mai dificil de probat dacă un anumit produs de intelligence corespunde definiției acceptate.

---

¹⁷ În acest sens, Administrația Bush a cerut insistent analiștilor CIA să se concentreze pe indicii care ar sugera aceste legături. Vicepreședintele american de la acea dată, Dick Cheney, a efectuat mai multe vizite la sediul CIA pentru a analiza și discuta informațiile pe această temă și pentru a sugera interpretări alternative din partea analiștilor CIA. (Sursa: Mark M. Lowenthal, *Intelligence. From secret to policy*, CQ Press, 2000).

Concluzii

Cele trei dorințe ale analiștilor de intelligence – să cunoască totul, să fie ascultați și să influențeze pozitiv procesul de luare a deciziei, exprimate de Sherman Kent, vizează însăși esența relației dintre aceștia și factorii de luare a deciziei, în calitate de beneficiari ai produselor de intelligence.

Constrângerile și motivațiile personale modelează activitatea părților implicate. Pentru analiștii de intelligence, principala preocupare este aceea de a fi ascultați și crezuți de către beneficiarii legali ai activității lor. Pentru aceștia din urmă, provocarea este să învețe cum să folosească eficient produsele de intelligence.

Atunci când apar tensiuni între cele două tabere, chestiunea politizării activității de intelligence este adesea adusă în discuție. Rădăcinile controverselor legate de politizarea analizei de intelligence rezidă în diferențele între dinamica procesului analitic în domeniul intelligence și cea a procesului de luare a deciziei în sfera politică și/sau politico-militară, a normelor profesionale și a utilității politice, precum și în diferențele dintre standardele aplicate în analiza de intelligence, respectiv în teoria politică.

La modul ideal, relația dintre comunitatea politică și cea de intelligence trebuie să fie simbiotică. Pentru aceasta, analiștii de intelligence să-și îndeplinească rolul de „consilieri” ai factorilor de decizie; la rândul lor, aceștia din urmă trebuie să comunice din timp cerințele lor informaționale comunității intelligence.

În practică, rezultatul interacțiunilor dintre analiștii de intelligence și beneficiarii activității acestora depinde de cultura politică a celor din domeniul intelligence și de cultura de intelligence a beneficiarilor. Deficiențele în funcționarea normală a relației dintre actori pot fi remediate printr-un efort reciproc pentru mai bună cunoaștere a particularităților fiecărui domeniu și printr-o mai bună comunicare la nivel de vârf.

Interacțiunea analiștilor de intelligence – factori de decizie, cei din urmă în calitate lor de beneficiari ai produselor informative elaborate de cei dintâi, nu este un joc între egali. Acest joc este profund marcat de preferințele și interesele

beneficiarilor, care își impun, adesea, punctul de vedere asupra modului în care este guvernată relația dintre cei doi protagoniști.

Această relație asimetrică are la bază recunoașterea faptului că factorii de decizie pot exista și lucra și fără aportul comunității intelligence; invers nu este valabil. Altfel spus, existența comunității intelligence nu poate fi discutată în afara comunității politice; în schimb, politica poate exista și fără intelligence. Această observație necesită, însă, o corecție importantă: fără intelligence, decizia politică și/sau politico-militară nu este nici eficientă și nici sustenabilă pentru un stat.

BIBLIOGRAFIE:

1. AGRELL, Wilhelm, *When everything is intelligence – nothing is intelligence*, University of Lund, Sweden, Occasional Papers: Volume 1, Number 4, Oct. 2002.
2. BRUCE, B. James, George Z. Roger, *Intelligence Analysis-The Emergence of a Discipline*, Georgetown University, Washington, D.C., Washington, D.C., 2011.
3. DAVIS, Jack, *Tensions in Analyst-Policymaker Relations: Opinions, Facts, and Evidence*, Sherman Kent Center, Occasional Papers: Volume 2, Number 2, Jan. 2003.
4. DAVIS, Jack, *Sherman Kent's Final Thoughts on Analyst-Policymaker Relations*, Sherman Kent Center, Occasional Papers: Volume 2, Number 3, Jun. 2003.
5. FORD, A. Christopher, *Relations between Intelligence Analysts and Policymakers: Lessons of Iraq*, Center for the Study of Intelligence, Washington, DC 2009.
6. HERMAN, Michael, *Intelligence services in the information age. Theory and practice*, Frank CASS, London Portland, 2001.
7. HEUER, Richards, *Psychology of the intelligence analysis*, Washington D.C., Washington, 1999.
8. LIEBERTHAL, Kenneth, *The U.S. Intelligence Community and Foreign Policy. Getting Analysis Right*, Georgetown University, Washington, D.C., Washington, D.C., 2009.
9. LORNE, Teitelbaum, *The Impact of the Information Revolution on Policymakers' Use of Intelligence Analysis*, Georgetown University, Washington, D.C., Washington, D.C., 2011.
10. LOWENTHAL, M. Mark, *Intelligence. From secret to policy*, CQ Press, Washington D.C., 2000.
11. SINCLAIR, S. Robert, *Thinking and Writing: Cognitive Science and Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, Washington, DC, 2004.

ASPECTE CONCEPTUALE PRIVIND UTILIZAREA INTERNETULUI

Dr. Zbigniew SKWAREK*

Articolul se concentrează pe aspecte de securitate în ceea ce privește Internetul. În primul rând, este prezentată esența revoluției informaționale, începând de la opiniile și evaluările unor experți-cheie. În al doilea rând, este prezentată societatea informațională. În final, este descris și evaluat spațiul cibernetic ca un nou domeniu de amenințări.

Cuvinte-cheie: Internet, spațiu cibernetic, mediul de securitate, revoluția informațională.

Introducere

În ultimii ani, s-a înregistrat un progres rapid în dezvoltarea internetului, care reunește miliarde de utilizatori. La început, existau doar simple pagini web și programe de comunicare, iar acum avem acces la website-uri foarte sofisticate și site-uri de rețele sociale.

Internetul revoluționează și schimbă lumea și viețile oamenilor. Aceste schimbări se aplică de asemenea în educație, economie, recreere, divertisment, viață socială, politică și cultură, etc. Utilizarea cu îndemânare a internetului nu numai că facilitează și îmbogățește viața oamenilor, dar de asemenea – și mai presus de toate – reduce efortul necesar pentru atingerea unor obiective și permite utilizarea mai multor surse de informații.

Rezultatul acestei revoluții este crearea, dezvoltarea rapidă și răspândirea rețelei de internet la nivel mondial, care are un impact

considerabil asupra lumii moderne, oferind baza pentru funcționarea „societății informaționale”.

Datorită internetului, care poate fi tratat ca o platformă de comunicare, condiții complet noi s-au dezvoltat pentru anumite schimbări în educație, mai ales în educația pentru securitate. Utilizarea din ce în ce mai mare a internetului în diverse domenii ale vieții fac din această tehnologie pe aceea datorită căreia avem acces nelimitat la informație. Din această cauză „revoluția informațională” a transformat mediul de securitate al statului, generând un nou tip de amenințare, legată în principal la mai multe sisteme IT diferite. Aceste amenințări evoluează în mod constant și necesită identificarea permanentă și analiza impactului acestora asupra securității naționale.¹

1. Securitatea informațiilor și revoluția informațională

Răspândirea noilor tehnologii ca rezultat al evoluțiilor tehnologice în domeniul produselor electronice de consum, de calcul și telecomunicații are un impact uriaș asupra funcționării societății moderne. Progresul tehnologic a introdus o schimbare revoluționară în funcționarea statului,

---

¹ Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo teleinformatyczne wyzwaniem dla Polski, Komentarz Międzynarodowy Pulaskiego* (Securitatea informațiilor e o provocare pentru Polonia), Vol. 2, 2011, p. 2.

Sursa: http://pulaski.pl/images/publikacje/kmp/2011/pulaski_policy_papers_no_2_11_en.pdf.

* Colonel (r.) dr. ing. Zbigniew SKWAREK este cercetător la Facultatea de Securitate Națională din cadrul Universității de Studii de Război din Varșovia, Polonia. E-mail: z.skwarek@aon.edu.pl

fiind unul dintre factorii cei mai importanți care determină securitatea și condițiile de implementare a politicii de securitate ca o noțiune definită în mod diferit, în funcție de autor sau sursă. Aceste schimbări pot fi descrise, în general, ca fiind o *revoluție informațională*. Deoarece în limba engleză același termen pentru revoluție este folosit atât pentru informația în sine cât și în IT, termenul este folosit pentru ambele concepte și va fi descris în partea următoare a considerațiilor din cadrul acestui articol.

Același lucru se aplică la folosirea termenului de *securitate a informației*. După cum a menționat Marek Madej, într-adevăr „atunci când încearcă descrierea și evaluarea acestui impact complex și cu multe fațete, cercetătorii folosesc o varietate de termeni și expresii.”² De aceea, este important să se clarifice relația dintre progresul tehnologic și securitatea națională: *revoluția informațională și securitatea informațiilor*, pe de o parte, și *revoluția tehnologiei informațiilor și securității IT*, pe de altă parte.

Orice combinație a acestor termeni provine, în principal, din faptul că, datorită dezvoltării domeniului IT, care furnizează servicii nelimitate (comunicații, sisteme de supraveghere și management, arhivarea datelor, divertisment) în lumea modernă, și tehnologii de telecomunicații, care sunt, în primul rând, purtătoare ale acestora, informațiile transmise în rețelele de comunicații de date au început să joace un rol-cheie, împreună cu asigurarea protecției proprii. Informația a devenit un „bun tangibil”. Dorința de a îmbunătăți condițiile de viață, creând astfel condiții de viață similare sau mai bune, forțează necesitatea de a avea acces la informații³. Potrivit lui Christopher Liderman „*existența societății moderne și avansate din punct de vedere tehnologic depinde, în mare măsură, de informațiile, în cea*

mai mare parte prelucrate, stocate și transmise în sistemele TIC” (Tehnologia Informațiilor și Comunicațiilor).⁴

Prin urmare, revoluția informațională nu se referă doar la schimbările tehnologice în moduri de stocare, prelucrare și transmitere a informațiilor, ci mai ales, la utilizarea înregistrării digitale a datelor. Aceasta subliniază creșterea semnificativă a importanței rolului informațiilor în funcționarea statului, creșterea posibilităților de a le transmite în media, în special în mass-media, precum și în procesele politice și sociale, producerea bogăției, și implicit a venitului național, sau ca o componentă a puterii de stat, fără prea multe schimbări tehnologice, permițând creșterea importanței informațiilor.⁵

În vederea creșterii importanței informațiilor, diverse domenii de securitate devin din ce în ce mai dependente de domeniul securității informaționale, care reprezintă baza securității naționale definită în sens larg, care cuprinde nu numai securitatea militară, și, mai presus de toate, securitatea nonmilitară, inclusiv gama de sisteme fără de care statul nu poate funcționa în domenii precum economie, finanțe, societate etc.⁶

Termenul de *securitate a informațiilor* este înțeles de către profesioniști ca protecția informațiilor împotriva divulgării, modificării, distrugerii sau dezactivării (accidentale sau intenționate) neautorizate a prelucrării lor. Măsurile de securitate luate de entitate (de exemplu, statul) sunt destinate să asigure confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea și autenticitatea informațiilor. Scopul lor este de a elimina amenințarea. Acest lucru se aplică oricărui tip de efort pentru a proteja informațiile deținute, care afectează funcționarea structurilor statului

² Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo teleinformatyczne państwa* (Securitatea Informațională a Statului), Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2009, p. 17.

³ Agnieszka Bógdał-Brzezińska, Marcin F. Gawrycki, *Cyberterrorizm i problemy bezpieczeństwa informacyjnego we współczesnym świecie* (Terorismul cibernetice și probleme de securitate a informațiilor în lumea modernă), Fundacja Studiów Międzynarodowych, „Aspra-Jr.”, Warszawa, 2003, p. 17.

⁴ Krzysztof Liderman, *Bezpieczeństwo Informacyjne* (Securitatea Informațiilor), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2009, p. 17.

⁵ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 18.

⁶ Stanisław Jaczyński, Mariusz Kubiak, Mirosław Minkina [eds.], *Współczesne bezpieczeństwo polityczne* (Securitatea Politică Contemporană), Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Instytut Nauk Społecznosci, Centralna Biblioteka Wojskowa, Polskie Towarzystwo Filozoficzne Oddział w Siedlcach, Warszawa-Siedlce, 2012, pp. 244-245. sursa: <http://www.liedel.pl/?p=13>.

și a societății, esențiale în contextul securității și, mai presus de toate, oferind superioritate informațională prin achiziționarea de date noi și mai curente și efectuarea dezinformării împotriva posibililor adversari (de state sau alte entități).⁷ Securitatea informațiilor, înțelesă în acest fel, sau chiar dimensiunea securității informaționale, a fost prezentă în politica de stat, deși, în ultima perioadă, rangul său a crescut în mod semnificativ, astfel încât a ajuns să fie privit ca un element separat al politicii de securitate.⁸

Luând în considerare acești termeni, trebuie remarcat faptul că „revoluția informațională” și „securitatea informațiilor” au un sens mai restrâns. Acest lucru se datorează integrării stricte și indisolubile a rețelei fizice de comunicare telefonică cu infrastructura IT a statelor – va fi mai adecvată folosirea termenului de revoluție/securitate IT⁹. Se pune accentul pe schimbările tehnologice și răspândirea rapidă a metodelor specifice de prelucrare și transfer a datelor, care este unul dintre principalele motive și condiție, în același timp, pentru creșterea importanței informației (pentru funcționarea statului, a societății) și a implicațiilor ulterioare în domeniul de securitate, în timp ce nu este ridicat rangul informației în sine.¹⁰

Termenul IT cuprinde aspecte precum telecomunicații, utilități și alte tehnologii care sunt folosite pentru obținerea, selectarea, analizarea, procesarea, gestionarea și transmiterea informațiilor folosind „hardware și software

oricând și oriunde.”¹¹ Magdalena Witecka subliniază importanța telecomunicațiilor, pe care Anthony D. Kenny le definește ca fiind unul dintre „părinții” tehnologiei informației. Domeniul telecomunicațiilor este transmiterea informației la distanță, metodele de prelucrare (codificare) a informației și echipamentul de telecomunicații în sine.

În prezent, telecomunicațiile depind într-o mare măsură de soluțiile IT și încep să joace un rol din ce în ce mai important în rețelele de calculatoare. O astfel de interdependență în funcționarea sistemelor de telecomunicații cu tehnologia informației a creat un termen legat de IT, care este TIC,¹² punând accent pe aspectul de comunicare mai puternic decât IT.¹³

Termenul *societate informațională*¹⁴ provine din Japonia. A fost introdus în 1963 de T. Umesao (versiunea originală „jōhōka shakai”) într-un articol despre teoria evoluției societății bazată pe tehnologia informației, și popularizată de K. Koyama în 1968 în eseu „Introducere în teoria informației”, la scurt timp devenind subiect de analiză a guvernului acestei țări și scopul național al Japoniei pentru anul 2000.¹⁵ Acest termen a ajuns în Europa și în Statele Unite la sfârșitul anilor '70 și '80, când, în 1979, Academia Națională de Științe a Statelor Unite a lansat un raport, anunțând – începutul unei noi perioade din istoria lumii – așa-numita eră a informației.

⁷ Armata americană a creat Netwar și Cyberwar – elemente folosite pentru a duce lupta (sau chiar războiul) în domeniul informatic. Termenul de război cibernetic a fost descris în capitolul al treilea la amenințările cibernetice asupra lumii contemporane.

⁸ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 18.

⁹ Pentru restul lucrării, termenul „informație” va fi folosit împreună cu „IT” pentru a sublinia faptul că sistemele informatice sunt conectate prin rețele informatice în structuri complexe; Jerzy Depo, Juliusz Piwowarski, *Bezpieczeństwo Informacyjne. Informacje niejawne. Cz. I oraz cz. 2 (Securitatea Informațiilor. Informații Clasificate)*, Katedra Filozofii i Teorii Bezpieczeństwa, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Aperion”, Kraków, 2012, p. 89.

¹⁰ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 19.

¹¹ Magdalena S. Witecka, *Zagrozenia asymetryczne a technologie informacyjne (Amenințări Asimetrice și Tehnologii Informaționale)*, Zeszyt Problemowy, Towarzystwo Wiedzy Obronnej, 2011, vol. 4(68), p. 37.

¹² ICT (ang. Tehnologiile Informației și Comunicațiilor) – toate activitățile legate de producerea și utilizarea echipamentului IT și de comunicații și a serviciilor aferente, precum și colectarea, prelucrarea, schimbul de informații în format electronic folosind tehnici digitale și toate instrumentele de comunicare electronică. Sursa: Agnieszka Bógdał-Brzezińska, Marcin F. Gawrycki, *Cyberterrorism...*, *op. cit.*, p. 336.

¹³ Magdalena S. Witecka, *Zagrozenia...*, *op. cit.*, pp. 37-38.

¹⁴ Societatea informațională – societatea în care informația devine obiect al comerțului, care este tratat ca un bun intangibil special, cu aceeași valoare sau chiar mai valoros decât bunurile tangibile. Este prevăzută dezvoltarea serviciilor legate de transmiterea, prelucrarea și stocarea informațiilor. Sursa: https://pl.wikipedia.org/wiki/Spo%C5%82ecze%C5%84stwo_informacyjne

¹⁵ Magdalena S. Witecka, *Zagrozenia...*, *op. cit.*, p. 41.

Noi oportunități, impactul lor asupra organizării societăților, efectele schimbărilor civilizației au devenit de asemenea obiect al raportului Clubului de la Roma.¹⁶

Termenul societate informațională a fost și rămâne în continuare un domeniu care nu este destul de precis pentru a forma o definiție satisfăcătoare pentru cercetători, motiv pentru care e folosită o varietate de termeni alternativi. La acest moment există „societate cibernetică”, „societate digitală” sau „societate multimedia”. P. Druckner a scris despre „societatea cunoașterii”, J. Martin despre „societatea telematică”, P. Tobera despre „societatea globală”.¹⁷ Cu toate acestea, termenul care este acceptat cel mai mult în ultimii ani este „societatea în rețea” introdusă de sociologul spaniol Manuel Castells. El subliniază faptul că *esența societății informaționale nu o constituie informațiile și cunoștințele, deoarece acestea sunt cu noi încă de la începutul istoriei noastre.* Din punctul lui de vedere este mai relevantă și

prosperitate.¹⁹

Ar trebui subliniat faptul că societatea informațională lucrează pe mai multe niveluri și acoperă diferite domenii ale vieții și științei. Printre aceste domenii dominante, putem distinge patru dimensiuni.

1. *Tehnologia* – se referă la infrastructură și tehnologia aplicată. Aceasta include disponibilitatea facilităților pentru colectarea, stocarea, prelucrarea și schimbul de informații, canale multiple de transfer de date și capacitatea de a le combina într-o varietate de configurații.

2. *Economia* – se referă la sectorul informațional al economiei, adică ramurile de producție și servicii care se ocupă cu producerea informațiilor și tehnologia informațiilor, precum și distribuirea acestora. Societatea informațională se caracterizează printr-o mare parte din aceste ramuri ale economiei în PIB.

3. *Aspectul social* – datorită faptului că există un procentaj ridicat de persoane care utilizează IT la muncă, la școală sau acasă, raportat la

Figura nr. 1: Un model stratificat al societății informaționale²⁰

mai nouă rețeaua densă, omniprezentă și foarte răspândită care conectează oameni, lucruri și evenimente.¹⁸ Potrivit lui Castells, civilizația modernă se caracterizează prin prezența și dominația rețelei globale de informații, putere și

¹⁶ Agnieszka Bógdał-Brzezińska, Marcin F. Gawrycki, *Cyberterrorism...*, op. cit., p. 31.

¹⁷ *Ibidem*, p. 31.

¹⁸ Manuel Castells, *Teoria societății rețelei*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, p. 141.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 141-148.

²⁰ Sursa: Michał Goliński, *Spółczesność informacyjna: problemy definicyjne i problemy pomiaru (Societatea Informațională: Probleme de definire și măsurare)* [in:] *Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej: Polskie doświadczenia w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego: dylematy cywilizacyjno-kulturowe (Materiale după conferința experienței poloneze în dezvoltarea societății informaționale: dilemele civilizației și culturii)*, Krakow, 28 September 2001, disponibil la <http://winntbg.bg.agh.edu.pl/skrypt/0037/cz0-r11.pdf>.

nivelul de educație ridicat al societății.

4. *Aspectul cultural* – este o consecință a nivelului ridicat de cultură informațională, ceea ce înseamnă un grad de acceptare a informației ca un bun strategic, precum și nivelul adecvat de cultură IT.²¹

Herbert Kubicek, în scopul de a organiza și de a sistematiza problemele, prezintă societatea informațională prin intermediul modelului stratificat (Figura nr. 1), în centrul căruia se află tehnologiile IT, înconjurate, la rândul lor, de un strat de fenomene asociate cu utilizarea tehnologiei informațiilor de către economie, iar toate acestea se întâmplă într-un mediu creat de fenomene socio-culturale și politice.

În conformitate cu definiția adoptată pentru „Strategia de dezvoltare a societății informaționale în Polonia înainte de 2013”, societatea informațională este definită ca o *societate în care prelucrarea informațiilor și tehnologia comunicațiilor au o valoare economică, socială și culturală semnificativă*.²²

Impactul general al acestor domenii modelează calitatea societății informaționale, în timp ce noile măsuri tehnice generează, printre altele:

- *un nivel mai ridicat de îngrijire a sănătății, prin îmbunătățirea accesului la serviciile medicale de specialitate;*
- *reducerea costurilor învățământului primar universal și accesul la metode de predare atractive, creșterea posibilităților de auto-educare și facilitarea dobândirii de cunoștințe pentru locuitorii din afara orașelor mari;*
- *extinderea domeniului de aplicare a democrației directe și facilitarea accesului cetățenilor la procedurile administrative;*
- *metode mai eficiente de creștere a securității*

---

²¹ Tadeusz Jemioło, Jerzy Kisielnicki, Kazimierz Rajchel [eds.], *Cyberterrorism nowe wyzwania XXI wieku* (Terorismul cibernetic. Noua provocare pentru secolul 21), Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji, Warszawa, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2009, p. 179.

²² *Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013* (Strategia de dezvoltare a societății informaționale în Polonia înainte de 2013), Ministerul Administrației și Internelor, Varșovia, 2008, p. 2.

cetățenilor.²³

Ceea ce este foarte important, toate aceste transformări au apărut atât la nivel local, la scară națională, la nivel internațional și, în cele din urmă, la nivel global. Acestea au inclus, mai presus de toate, cele mai dezvoltate țări care aparțin așa-numitei „civilizații occidentale”, inclusiv Polonia, care, fără îndoială, a influențat în mod semnificativ și încă influențează situația și funcționarea tuturor celorlalte societăți ale lumii.²⁴

2. Spațiul virtual ca o nouă zonă de amenințare

Dezvoltarea tehnologiei informației și a infrastructurii care funcționează pe baza acesteia a dat naștere unei sfere noi de activitate socială, precum și unei posibile zone de conflict și rivalitate, ceea ce înseamnă spațiul cibernetic.²⁵

Spre deosebire de majoritatea conceptelor informaticii, conceptul de spațiu cibernetic nu are o definiție fixă și lipsită de ambiguitate. Cu toate că termenul de spațiu cibernetic este considerat încă a fi foarte modern, istoria sa se întoarce cu mai mult de 30 de ani. Pentru prima dată acest termen a fost folosit în 1982. William Gibson, autorul romanului de science-fiction care a introdus termenul în povestea intitulată *Burning Chrome*. Doi ani mai târziu, în romanul său *Neuromancer*, Gibson i-a invitat din nou pe cititori în spațiul cibernetic, descriindu-l ca pe: „o halucinație consensuală experimentată zilnic de miliarde de operatori legitimi, în fiecare națiune, de copii cărora le sunt predate concepte matematice... o reprezentare grafică a datelor extrase din băncile fiecărui computer în sistemul uman; complexitate de neimaginat; fascicule de lumină aranjate în afara spațiului minții, clustere și constelații de date.”²⁶

---

²³ Agnieszka Bógdał- Brzezińska, Marcin F. Gawrycki, *Cyberterrorism...*, *op. cit.*, p. 36.

²⁴ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 21.

²⁵ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 28.

²⁶ Sursa: <http://www.thecybernaut.org/2010/11/definitions-of-cyberspace/>.

Gibson a folosit termenul de „spațiu cibernetic” pentru a denumi spațiul informațional creat de computere legate între ele²⁷, cu o realitate virtuală prin imersiune, ceea ce înseamnă că lumea nu este spațială în sens fizic, imaterial și nongeografic.

O creștere continuă a popularizării conceptului de spațiu cibernetic a venit odată cu explozia de dezvoltare a internetului la trecerea din secolul XX în secolul XXI, sub influența a ceea ce urma a fi numit internetul ca un întreg. Aceasta este o înțelegere simplificată și pe baza ei se poate trage concluzia că spațiul cibernetic este introdus în momentul conexiunii la internet.²⁸

Conform directivelor americane, semnate de președintele George W. Bush în 2008, Directiva Prezidențială de Securitate Națională (DPSN) 54 și Directiva Prezidențială de Securitate Internă (DPSI) 23, politica de securitate cibernetică definește spațiul cibernetic ca pe o infrastructură de rețea a tehnologiei informațiilor, înțeleasă în sens larg, în afară de internet, inclusiv rețelele de telecomunicații, sistemele informatice și o varietate de procesoare și controloare, strâns legate (SCADA) de infrastructura critică a statului.²⁹

²⁷ Magdalena S. Witecka, *Zagrozenia...*, op. cit., pp. 39-40.

²⁸ Rețeaua, în sens larg, este un set de elemente interconectate care depind de rețeaua specifică. Crearea de rețele în spațiul cibernetic este reprezentată de structuri deschise, capabile să răspândească fără limite, integrând elemente noi atâta timp cât acestea sunt în măsură să comunice în rețea, adică atâta timp cât acestea sunt în măsură să împartă aceleași coduri de comunicare (de exemplu valorile sau obiectivele). Tipologia determinată de rețea arată că distanța (sau intensitatea și frecvența de interacțiune) între două puncte (sau poziții sociale) este mai scurtă (sau mai frecventă) dacă ambele puncte sunt elemente în rețea, decât dacă nu ar fi aparținut aceleași rețele. În același timp, fluxurile dintre elementele din cadrul rețelei nu separă nicio distanță sau este aproximativ aceeași distanță. Astfel, distanța (fizică, socială, economică, politică, culturală) pentru punct sau poziție este setată la zero (pentru același element din aceeași rețea) sau infinit (pentru fiecare punct din afara rețelei): Robert Białoskórski, *Cyberzagrożenia w środowisku bezpieczeństwa XXI wieku. Zarys problematyki* (Amenințări cibernetică în mediul de securitate în secolul XXI), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Cla i Logistyki, Warszawa 2011, pp. 14-15.

²⁹ Franklin D. Kramer, Stuart H. Starr, Larry K. Wentz,

În Uniunea Europeană, în dicționarul electronic oficial al conceptelor societății informaționale propus de Comisia Europeană, la definiția spațiului cibernetic se poate citi: „spațiu virtual în care circulă datele electronice ale PC-urilor din întreaga lume.”³⁰ „Spațiul virtual” a devenit elementul fundamental al acestei definiții. Acest spațiu (inexistent fizic) separat în mod logic este creat de suma de date, fișiere, pagini web, aplicații și procese, conținute în sisteme, care sunt accesibile prin intermediul sistemelor TIC.³¹

Pe scurt, spațiul cibernetic ar trebui înțeles ca un set întreg de legături din sectorul activităților umane care implică tehnologii ale informației și comunicațiilor (TIC). O astfel de înțelegere a spațiului cibernetic în dimensiunile „umane” și „tehnice” tinde să reflecte o specificitate diferită, care diferă de la realitatea fizică, ceea ce înseamnă că întreprinse în cadrul acesteia au, de asemenea, o specificitate diferită.

Factorul care influențează această diferență este natura virtuală a spațiului cibernetic, „lipsit de parametrul geografic, ceea ce îl face nemăsurat și nelimitat.”³² Independența față de limitările geografice se aplică și operațiunilor desfășurate în acest spațiu. Astfel de activități, care vizează securitatea oricărei țări sau a unui anumit subiect, poate fi inițiată practic de oriunde din lume. Singura cerință este o oportunitate tehnică de a fi în rețea, „intrând astfel în spațiul cibernetic”, care stabilește cadrul și limitele unui nivel variabil continuu de dezvoltare a tehnologiei informației și gradul de „reticulare” al lumii.³³ De asemenea, forma curentă a mediului, care are fundament în primul rând în internet, furnizează dispozitive individuale, conectate la

Puterea Cibernetică și Securitatea Națională, Centrul pentru Tehnologie și Politic de Securitate Națională, National Defense University Press, Potomac Books, Washington, D.C. 2009, p. 26.

³⁰ Sursa: http://ec.europa.eu/information_society/tl/help/glossary/index_en.htm#c.

³¹ *Przegląd bezpieczeństwa wewnętrznego 9/13* (Privire de ansamblu asupra securității interne), Wyd. Biuro Logistyki Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Warszawa 2013, p. 229.

³² Robert Białoskórski, *Cyberzagrożenia...*, op. cit., p. 16.

³³ *Ibidem*, p. 16.

un moment dat cu rețeaua (gazdă)³⁴, accesul la alte elemente de circuit indiferent de poziția lor geografică, ajungerea relativ rapidă și identică a altor participanți la același statut. Astfel, fiecare acțiune, în special cele care afectează sistemele informatice, poate fi realizată la fel de eficient și în propriul teritoriu, precum și dintr-o cu totul altă parte a globului.³⁵

Un alt element esențial pentru realizarea acțiunilor întreprinse în cadrul spațiului cibernetic este scăzut și în continuă scădere a costurilor unor astfel de operațiuni, în principal datorită procesului tehnologic, în special în domeniul științei. Costuri mai mici de hardware și un acces mai ușor la un „malware”³⁶ adecvat, care nu necesită o investiție financiară uriașă.³⁷ În plus, indiferent dacă scopul activităților întreprinse va fi individualizat (de exemplu, împotriva unui dispozitiv sau utilizator specific) sau multiplu (toți participanții folosind un software specific, într-o anumită zonă), nu are nici un efect asupra duratei operațiunii.³⁸ Atacul cibernetic se realizează cu o viteză incredibilă, în care un impuls cibernetic de aproximativ 300 milisecunde poate înconjura globul de două ori.³⁹

Cu toate acestea, factorul decisiv care face diferența între spațiul cibernetic și realitatea fizică are o posibilitate relativ ridicată de anonimare a entității, realizând un atac sau alte acțiuni rele. Acest lucru se datorează, în primul rând, modelului structural actual al internetului, care creează baza organizațională

a spațiului cibernetic. Regulile de bază, care definesc metodele și modul de prezentare și transfer a datelor pe internet, nu au fost de fapt formulate luând în considerare pericolele ce amenință rețeaua și îi afectează funcționarea din interior.⁴⁰ A patra versiune a sistemului de alocare a adreselor de internet (așa-numitul „sistem de alocare a adresei pe internet”) IPv4, acum universal, împiedică, în mare măsură, identificarea deja complexă a utilizatorilor de rețea prin adresa IP a computerelor lor. În plus, un atac cibernetic poate avea loc prin utilizarea așa-numitului „PC-zombie.”⁴¹

Rezultatul este că nu există nicio cerință de autorizare obligatorie pentru sistem în timp ce entitatea care efectuează operațiunea (de exemplu autorul atacului) nu poate fi întotdeauna și în mod unic identificată.⁴²

Concluzii

Principalele considerații din acest articol s-au axat pe aspecte de securitate privind utilizarea internetului. În primul capitol, au fost prezentate definiții, precum și reflecții asupra revoluției informaționale și a securității informațiilor.

În acest context, în al doilea capitol au fost prezentate reflecții asupra spațiului cibernetic. Trebuie subliniat faptul că internetul este diferit de spațiul cibernetic. Acesta din urmă este mediul complex susceptibil la acțiunile diverșilor jucători în domeniul securității.

BIBLIOGRAFIE:

1. BIAŁOSKÓRSKI, Robert, *Cyberzagrożenia w środowisku bezpieczeństwa XXI wieku. Zarys problematyki* (Cyber threats in the security environment in XXI century), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Cła i Logistyki, Warszawa 2011.

---

³⁴ Gazdă – orice computer conectat la rețea.

³⁵ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 29.

³⁶ Malware – software malițios, nume folosit pentru diferite tipuri de viruși; Agnieszka Bógdał-Brzezińska, Marcin F. Gawrycki, *Cyberterrorism...*, *op. cit.*, p. 331.

³⁷ Trebuie menționată imensa disproporție între tehnicile ofensive și cele defensive. Tehnicile de atac sunt caracterizate printr-un nivel scăzut de avansare, și implicit costuri scăzute, care în cazul celor mai simpli viruși este de doar 175 linii de coduri (LOC), fără un nivel de complexitate comparabil mai mare - aprox. 5-10 milioane LOC (care apar în aplicațiile comerciale), precum și cheltuielile suportate pentru dezvoltarea și implementarea tehnicilor de apărare: Robert Białoskórski, *Cyberzagrożenia...*, *op. cit.*, p. 32

³⁸ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, pp. 29-30.

³⁹ Robert Białoskórski, *Cyberzagrożenia...*, *op. cit.*, p. 32.

⁴⁰ Marek Madej, Marcin Terlikowski, *Bezpieczeństwo...*, *op. cit.*, p. 30.

⁴¹ Computer virusat și controlat de la distanță, susținând întreaga rețea de aparatură, care împreună formează așa-numita botnet – o rețea de aparate infectate cu viruși cel mai frecvent utilizate pentru a efectua atacuri masive de tipul DDoS, garantând anonimul infractorului; Robert Białoskórski, *Cyberzagrożenia...*, *op. cit.*, p. 81.

⁴² *Ibidem*, p. 32.

2. BÓGDAŁ-BRZEZIŃSKA, Agnieszka, GAWRYCKI, Marcin F., *Cyberterrorizm i problemy bezpieczeństwa informacyjnego we współczesnym świecie* (Cyberterrorism and Information Security Problems in the Modern World), Fundacja Studiów Międzynarodowych, „Aspra-Jr.”, Warszawa, 2003.
3. CASTELLS, Manuel, *Teoria społeczeństwa sieci*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2012.
4. GOLIŃSKI, Michał, *Spółczesność informacyjna: problemy definicyjne i problemy pomiaru* (Information Society: Problems of definition and measurement issues) [in:] Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej: Polskie doświadczenia w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego: dylematy cywilizacyjno-kulturowe (Materials after conference on Polish experience in the development of the information society: the dilemmas of civilization and culture), Krakow, 28 September 2001; source: <http://winntbg.bg.agh.edu.pl/skrypty/0037/cz0-r11.pdf>.
5. <http://www.thecybernaut.org/2010/11/definitions-of-cyberspace/>
6. JACZYŃSKI, Stanisław; KUBIAK, Mariusz; MINKINA, Mirosław [eds.], *Współczesne bezpieczeństwo polityczne* (Contemporary Political Security), Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Instytut Nauk Społecznych, Centralna Biblioteka Wojskowa, Polskie Towarzystwo Filozoficzne Oddział w Siedlcach, Warszawa-Siedlce, 2012. source: <http://www.liedel.pl/?p=13>.
7. JEMIOŁO, Tadeusz; KISIELNICKI, Jerzy; RAJCHEL, Kazimierz [eds.], *Cyberterrorizm nowe wyzwania XXI wieku* (Cyberterrorism. New challenge for 21st century), Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji, Warszawa, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2009.
8. KRAMER, Franklin D.; STARR, Stuart H.; WENTZ, Larry K., *Cyberpower and National Security*, Center for Technology and National Security Policy, National Defense University Press, Potomac Books, Washington, D.C. 2009.
9. LIDERMAN, Krzysztof, *Bezpieczeństwo Informacyjne* (Information Security), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2009.
10. MADEJ, Marek; TERLIKOWSKI Marcin, *Bezpieczeństwo teleinformatyczne państwa* (Information Security of the State), Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa, 2009.
11. *Przegląd bezpieczeństwa wewnętrznego* (Overview of Internal Security), 9/13, Wyd. Biuro Logistyki Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Warszawa, 2013.
12. *Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013* (Strategy of development of information society in Poland until 2013), Ministry of Internal Affairs and Administration, Warszawa, 2008.
13. TERLIKOWSKI, Marcin, *Bezpieczeństwo teleinformatyczne wyzwaniem dla Polski, Komentarz Międzynarodowy Pułaskiego* (Information security being challenge for Poland), Vol. 2, 2011, source: http://pulaski.pl/images/publikacje/kmp/2011/pulaski_policy_papers_no_2_11_en.pdf
14. WITECKA, Magdalena S., *Zagrożenia asymetryczne a technologie informacyjne* (Asymmetric Threats and Information Technologies), Zeszyt Problemowy, Towarzystwo Wiedzy Obronnej, 2011, vol. 4(68).
- Traducere: Alina Albu, Centrul de Limbi Străine, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.*
- Revizie lingvistică: Daniela Răpan, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.*

SECURITATEA SOCIETALĂ SUB IMPACTUL TRANSFORMĂRILOR SISTEMULUI EDUCAȚIONAL CONTEMPORAN

Dr. Daniel ROMAN*

Dezvoltarea tehnologică, transformările la nivelul economiilor mondiale, acțiunile teroriste, migrația populației civile din zonele de conflict – sunt doar unele dintre cauzele care au generat mutații semnificative la nivelul securității societăților contemporane. Astfel de circumstanțe internaționale reclamă abordări noi la nivel conceptual privind domeniul securității, al conținutului termenilor: vulnerabilitate, amenințare, risc, stabilitate economică și socială. Prin aceasta, se impune o regândire a modalităților de abordare privind înțelegerea, identificarea, protejerea și optimizarea securității societale. Apreciem că o abordare integrativă din perspectiva sistemului educațional a tuturor factorilor de influență din interiorul sau din exteriorul unei anumite societăți poate realiza o perspectivă cuprinzătoare a dinamicii cauzelor și efectelor, pe baza unor algoritmi și procese predictibile. De aceea, este necesară o reevaluare a sistemului educațional și tratarea acestuia ca factor generator de stabilitate națională, de perpetuare a valorilor intrinseci ale unei națiuni aflate într-un cadru contextual contemporan dificil de caracterizat.

Cuvinte-cheie: societate, securitate, educație, perspectivă sociologică, infrastructură critică, risc, pericol, amenințare.

1. Securitatea societală – definiție și cadru conceptual

Sub impactul transformărilor contemporane, determinate de complexitatea multiplelor provocări, mediul de securitate global a devenit mult mai instabil și mai greu de definit în limitele stricte date de dimensiunile geopolitică și militară. Conflictele recente și evenimentele teroriste din statele confruntate cu amploarea fenomenului legat de refugiații din zonele de război ale Siriei sunt doar câteva repere cu privire la studiul securității dintr-o nouă perspectivă, cea a securității societale. Eforturile teoreticienilor de a identifica noile tipuri de amenințări la adresa statelor și a comunităților internaționale s-au concentrat pe segmentul de identitate societală și pe cel de coeziune care, perturbate, pot genera surse de instabilitate la nivelul oricărei societăți privity în ansamblul ei.

Conceptul relativ nou de „securitate societală” a fost avansat în cadrul studiilor de securitate din anii 90, de către Școala de la Copenhaga și constă în corelarea amenințărilor de tip non-militare cu soluții non-militare, atunci când subiectul de interes nu mai este dat de *stat* (în sensul de securitate națională), nici de

---

* Locotenent-colonel dr. Daniel ROMAN este instructor superior în Departamentul Forțe Terestre din cadrul Facultății de Comandă și Stat Major, Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București. E-mail: danutroman2@yahoo.com

populația acestuia (securitate umană, siguranță) ci direct de *societate*¹.

Școala de la Copenhaga a reușit, pentru prima dată, deplasarea cadrului conceptual de securitate prin delimitarea strictă a studiilor de securitate, a studiilor strategice și a relațiilor internaționale în care statul este elementul central de securitate, către o nouă „zonă de interes”, mult mai explicită și cu o abordare mai cuprinzătoare aplicată la nivel de societate.

Au fost formulate mai multe definiții, printre care aceea conform căreia „securitatea societală se referă la abilitatea unei societăți de a subzista în caracterul său esențial în condițiile aflate într-o continuă schimbare și în fața unor amenințări posibile sau prezente”². O astfel de definiție ne arată că securitatea, în sens absolut, devine amenințată atunci când „societățile percep o amenințare în termeni de identitate”. Mai putem deduce că, în același sens al definirii securității societale, aceasta reprezintă o nouă dimensiune care se construiește conceptual, având rolul de a face legătura dintre securitatea statului și siguranța umană în ansamblul ei³.

În formularea conceptuală a securității societale, Barry Buzan a avut un rol important prin lucrarea „People, States and Fear (Popoarele, statele și frica)”⁴, în care arată că securitatea societală reprezintă unul din pilonii securității, împreună cu securitatea militară, politică, economică și de mediu. Astfel, în concepția lui Barry Buzan, securitatea societală își aduce o contribuție importantă la securitatea statului, în sensul că, alături de dimensiunea militară, politică, economică și de mediu, societatea reprezintă o dimensiune importantă în care statul poate fi amenințat.

În lucrarea „Identity, Migration and the New

Security Agenda in Europe”⁵, Ole Waever susține că abordarea lui Barry Buzan asupra securității unui stat construită pe cinci piloni (politic, militar, economic, de mediu și societal) nu poate rămâne de actualitate în contextul transformării conceptuale a securității. Ole Waever a demonstrat faptul că dualitatea stat-societate s-a constituit ca o realitate contemporană care reclamă interpretarea securității societale ca un obiect de studiu de sine stătător, în sensul în care securitatea statului este percepută prin prisma amenințărilor la adresa suveranității sale (dacă își pierde suveranitatea, un stat nu mai poate supraviețui) iar securitatea societală are în vedere amenințările la adresa identității unei societăți (dacă își pierde identitatea, o societate nu va mai putea supraviețui). Prin similitudine, dacă statul reprezintă un element de referință pentru sectorul militar, politic, economic, de mediu și societal, atunci „societatea” se constituie ca element unic de referință pentru domeniul societal.

Prin definiție, societățile sunt grupuri de oameni, puternic unite de sentimentul stabil al identității colective și sunt caracterizate de o exprimare perpetuă a noțiunii „noi suntem”. Datorită acestui lucru exprimat, prin prezența sentimentului de apartenență la un grup și identificarea idealurilor existențiale cu ale aceluia grup, societățile sunt diferite de celelalte structuri, cum ar fi statele, organizațiile internaționale sau alte forme de individualitate și pot acționa/interacționa în cadrul sistemului internațional ca unități, pot avea o istorie/un trecut, prezent și, implicit, un viitor comun. Din perspectiva constituirii societăților, pot fi interpretate mai multe criterii de formare a grupurilor și a aderenței acestora, cum ar fi pe principii de etnie, religie, gen, vârstă, etc. În acest context, securitatea societală se confruntă cu menținerea, afirmarea și conservarea identității societății și a coeziunii din interiorul ei. Pe acest model de interpretare al societății, s-au obținut rezultate concrete privind elementele de conservare pe identitățile religioase și etno-culturale. De aceea, studiul securității societale trebuie realizat

---

¹ Peter Hough, *Understanding Global Security*, Routledge, London and New York, 2004, pp. 79-93.

² Weaver O., Buzan B., Kelstrup M. And Lemaitre P., *Identity, migration and the New security Agenda in Europe*, London Printer, p. 23.

³ Henriette Riegler, Swedish Emergency Management Agency, *Societal Security and Crisis Management in the 21st Century*, Stockholm, Sweden, 2004, p. 23.

⁴ Barry Buzan, *Popoarele, statele și frica*, Editura Cartier, Chișinău, 2014 (Ediția a doua).

---

⁵ Ole Waever, *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, Editura Pinter, 1993 - Political Science, p. 187.

din perspectiva amenințărilor, a modificărilor condițiilor de mediu: naturale sau artificiale care fac atingere asupra identității grupului, cum ar fi coeziunea și omogenitatea acestuia.

O altă modalitate de interpretare a securității societale poate fi realizată din perspectiva numărului mare de factori ce pot influența propria exprimare a grupului sau diminuarea capacității de a se reproduce de-a lungul generațiilor. Exemple în acest sens, de amenințări ce pot fi la nivelul societal sunt realizate prin epurare culturală, epurare etnică, etc. În funcție de mărimea grupului și localizarea geografică a acestuia putem interpreta epurarea culturală ca fiind abordarea sistemică în sensul anihilării sau limitării instituțiilor (rolului sau puterii acestora), a simbolurilor culturale importante pentru identitatea grupului. În cel de al doilea exemplu, cel de epurare etnică, poate fi studiată modalitatea fizică de atac deliberat, voluntar, violent, crime sau deportarea membrilor unei societăți către o altă societate. Deportarea, în sensul deplasării forțate a maselor, poate fi studiată sub mai multe forme de migrație forțată de refugiere din zonele de conflict militar, sau calamități naturale, etc. sau pașnică, cum ar fi sub forma migrației forței de muncă etc.

Din punct de vedere analitic, amenințările la adresa identității și coeziunii de grup fac referire directă la securitatea societală pe două direcții identificate, prin manifestarea în ambele sensuri – de la mare la mic și de la mic la mare –, în funcție de interesele politice și de susținerea din exteriorul societății în cauză. Manifestările amenințării privind identitatea grupului poate fi studiată sub forme diferite, cum ar fi: atingere la adresa identității culturale și religioase, manifestarea extremismului, naționalismului, falsificarea backgroundului istoric, modificarea limbii oficiale sau de transformare a drepturilor minorităților în ambele sensuri (diminuare sau exacerbare).

În ceea ce privește factorul de coeziune, pot fi înregistrate schimbări ale modelelor demografice, regionalizare, anarhie, status economic redus (sărăcie), migrație, afectarea modelului de familie sau separatism.

În ambele situații prezentate, o analiză cu privire la factorii de realizare a amenințării la adresa societății poate avea un caracter dual, de factură reală sau doar la nivel de percepție, în funcție de modul de manifestare a afectării identității sau a coeziunii grupului. Poziționarea amenințării la adresa societății poate determina reacții diferite și, în mod implicit, măsuri de securitate diferite. Specialiștii sociologi au dobândit un rol important în interpretarea evenimentelor sociale și urmăresc cu interes modalitățile prin care societățile caută soluții de rezolvare pentru o gamă diversificată de amenințări, tipice, atipice, simetrice, nesimetrice sau de tip hibrid.

Istoria recentă a conflictelor militare a demonstrat că au loc mutații importante cu privire la modalitățile de desfășurare a conflictelor armate, acolo unde războiul hibrid este abordat ca o nouă formă de luptă apărută în literatura de specialitate. În contextul războiului hibrid, securitatea societală este interpretată diferit, în sensul în care ea poate fi o părghie analitică atunci când este vorba despre modificări delicate de natură politică, militară, economică, de infrastructuri sau informațională, transformări care pot deveni amenințări și cauze potențiale pentru un conflict militar extins.

2. Implicații ale transformărilor sistemului educațional contemporan asupra securității societale

Modalitățile diferite de percepție și de reprezentare a securității în rândurile maselor mari de oameni sunt, cel mai adesea, aflate sub imperiul evenimentelor istorice, a ceea ce s-a întâmplat la nivelul comunității pe care o analizăm. Potrivit lui Waeber, la nivel internațional, securitatea societală reprezintă abilitatea unei societăți de a subzista în condiții de schimbare și de materializare a amenințărilor directe sau indirecte. Altfel spus, securitatea societală poate fi înțeleasă prin capacitatea de sustenabilitate a unui grup de oameni organizați în condiții normale pentru evoluție, pe un model tradițional de cultură, de limbă, de asociere,

identitate națională și religioasă sau de obiceiuri⁶. În spectrul larg al relațiilor politice internaționale, preocuparea pentru securitatea globală în mod direct poate fi studiată prin elementele sale intrinseci, precum *încrederea mutuală*, *predictibilitatea* și *promovarea intereselor comune* asociate cu *instrumentele clasice de diplomație publică adecvată*.

Poziționarea conceptuală cu privire la exprimarea securității societale poate fi dusă la extremitate și percepută ca o formă de amenințare, cum ar fi aplicarea *acțiunilor sociale discriminatorii*. Deși discriminarea, cunoscută în formă clasică de reacție pentru întărirea identității pe principiul realizării coeziunii unui grup majoritar, poate fi interpretată ca un punct de plecare către realizarea amenințării directe la adresa securității societale și chiar un prim pas către un conflict violent cu pierderi de vieți omenești.

Sunt cunoscute mai multe cazuri contemporane, în care lideri politici au folosit puterea pentru afirmarea și menținerea identității și coeziunii unui grup majoritar. Exemplificăm cu Radovan Karadzic care, pe criterii etnice, a trecut la represalii de exterminare pe principiul „teritoriului etnic purificat”. În mod interpretativ la nivelul securității societale, aplicarea exterminării etnice în acest caz poate fi generată de așa-cunoscuta *dilemă a securității*. Această dilemă poate fi generată de o situație falsă sau exagerată, în contextul *modalităților de percepție* a amenințărilor, pe fondul acțiunilor de creștere a securității societale în țările vecine, sub raportul altor sisteme de valori sociale. În acest caz, sistemele de valori sociale pot fi privite ca mecanisme angrenate și conectate cu alte sisteme energetice, respectiv sistemul educațional. Prin educație/îndocinare sunt formate multitudinea convingerilor și credințelor asupra realității înconjurătoare și, implicit, o determinare a maselor pentru acceptarea și susținerea actelor extreme de purificare a societății în numele unei securități îndoielnice.

Pentru înțelegerea nevoii de securitate

---

⁶ Henriette Riegler, Swedish Emergency Management Agency, *Societal Security and Crisis Management in the 21st Century*, Stockholm, Sweden, 2004, p. 23.

societale, aceasta trebuie „plasată” în contextul sistemelor de valori la care grupul/comunitatea tradițională s-a format și caută să se stabilizeze în urma unei anumite educații. În lucrările sale sociologice, A. Comte face referire la impactul revoluției ca fenomen social, cu potențial de producere a dezorganizării sociale, prezidată de „tirania politică”. Ca exemplificare, Iluminismul și Revoluția nu au adus forme sociale noi ci, mai degrabă, le-a distrus pe cele vechi.

În viziunea lui F. Tonnies, comunitatea și societatea reprezintă polii unui quantum de variații, căruia i se poate atribui un sens și o direcție istorică, o migrație la nivel conceptual de la comunitate către societate. F. Tonnies definește societatea ca fiind „un grup de oameni, care, trăind și păstrându-se, ca și comunitate, într-o manieră pacifistă unii față de alții, nu sunt uniți organic, ci sunt organic separați; în vreme ce în comunitate ei rămân uniți, în ciuda oricărei forme de separare, în societate ei sunt separați, în ciuda oricărei legături”⁷. Cauzele determinante sunt cele care duc la formarea conștiinței de grup și „liantul” legăturilor la care se referea F. Tonnies, unde toate concentrate reprezintă ansamblul eforturilor specialiștilor sociologi pentru realizarea domeniilor de cercetare sociologică. În acest sens, pot fi identificate mai multe repere, față de care omul implicat în procesul relațiilor de schimb economic într-o „perspectivă capitalistă” a devenit subiect societal. În acest context, apreciem formele comunitare ca singurele cadre conceptuale cu putere de conservare a memoriei și a tradiției unui anumit grup, fapt de reprezentare a valorilor transformabile doar printr-un anumit sistem educațional particularizat la nivelul individului, grupului și generațiilor viitoare ale acestora.

Din perspectiva *sistemului educațional* specific unei anumite comunități, conceptul de securitate poate căpăta cele mai diferite valențe, care pot fi interpretate fie ca reflexii ale voinței organice, fie ca voință reflectată de a exista ca

---

⁷ Ilie Bădescu, *Istoria sociologiei. Perioada marilor sisteme*, Universitatea Oradea, 1998, p. 54 <http://www.scribd.com/doc/25530912/Ilie-Badescu-Perioada-marilor-sisteme-Curs-de-istoria-sociologiei#scribd>, accesat la 10.03.2016.

entitate distinctă. Din moment ce fundamentele unei comunități pot fi identificate ca fiind suma valorilor, a normelor, a tuturor acțiunilor și comportamentelor care determină confluența, coexistența și vectorul de unitate al acesteia, atunci nu trebuie să facem altceva decât o evaluare și o determinare a propriului sistem de educație ce definește comunitatea pe care o localizează spațial și temporal⁸.

Figura nr. 1: Caricatură realizată ca reacție în urma atacurilor teroriste din 7 ianuarie 2015 din Paris

În sensul definirii securității societale din perspectiva sistemului educațional este importantă aplicarea unei abordări cuprinzătoare și plasarea securității în contextul blocajelor și crizelor contemporane care se cer a fi urgent soluționate. Rezolvarea unei crize trebuie formulată de așa manieră, încât aceasta să nu genereze sau să degenereze într-o altă criză asemănătoare sau de factură diferită. De aceea, apreciem importanța factorului educațional în procesul de soluționare a unei crize și restabilirea securității la nivel de stat sau de comunitate internațională. Vorbim despre factorul educațional ca element fundamental de cristalizare al structurilor de tip societal, în jurul căruia iau naștere idealurile existențiale ale aceluși grup sau societăți. Elementele de cultură și de tradiții ale unui grup reprezintă reflexiile trăirilor acumulate la nivelul conștiinței aceluși grup, fără de care acesta nu poate exista. Orice

atingere directă sau disimulată la sistemul de valori al unei comunități poate fi interpretată ca o agresiune directă asupra însăși existenței comunității respective și, prin urmare, ne putem aștepta la reacții dintre cele mai violente. Părțile adverse aflate în conflict ideologic sunt susținute energetic de valorile propriului sistem educațional. În acest sens, atragem atenția asupra cazului „Je suis Charlie”.⁹

Valorile ideologice reprezintă produsele finale ale unui proces educațional perpetuu. Educația în sine reprezintă influența fundamentală la nivelul conștiinței de grup. Atunci când sunt afectate idealurile existențiale ale grupului, mai mult sau mai puțin materiale, ne putem aștepta la reacții foarte diferite de la declarații de presă și până la atacuri teroriste foarte sângeroase.

Formele de educație contemporană sub impactul tehnologiilor moderne sunt în curs de transformare radicală a fizionomiei societale. Astfel, poate fi vorba și despre „radicalizarea unui individ sau a unui grup restrâns de persoane” scăpat din sistemul clasic educațional instituționalizat. Valorile educaționale sunt contaminate, iar produsele unei pseudo-culturi pe fond religios se pot materializa în comportamente dintre cele mai radicale în sensul săvârșirii actului terorist de tip kamikaze. Astfel, demonstrăm faptul că securitatea societală poate fi profund afectată de derapajele și slăbiciunile propriului sistem educațional.

După ce am identificat și arătat că sistemul educațional este unul din factorii importanți la adresa securității societale, în mod firesc este necesară trecerea la identificarea măsurilor sectoriale care se impun din perspectiva unei dezvoltări durabile, în sensul interpretativ „încetarea unei crize nu poate fi acceptată ca fiind începutul unei alte crize de o amploare mai mică sau mai controlabilă”. Însăși *imperfecțiunea sistemului educațional* poate fi cauza unei crize

⁸ Iulian Chifu, *Bosnia-Herțegovina: Societal-cohesion, the scene of the national reconstruction end the road towards European integration*, Europa XXI nr. 6, 2008, pp. 17-22.

⁹ <http://www.mediafax.ro/cultura-media/textul-je-suis-charlie-a-invadat-internetul-dupa-atacul-terorist-de-la-paris-13753563>, accesat la 27.06.2016.

mai mult sau mai puțin profunde, sub toate aspectele pilonilor de securitate: politic, militar, economic, social, infrastructură și de informații.

Sub raport integrator al grupului și a idealurilor acestuia, educația reprezintă unul dintre elementele fundamentale existențiale, în sensul de reprezentare a „mecanismului de producție” a sentimentului de siguranță și securitate. Cele două sentimente, la nivel de grup, de siguranță și de securitate pot avea valoare energetică diferită, în funcție de raportarea grupului la un anumit sistem de valori, format prin acțiuni educative susținute. Prin urmare, putem aprecia că există două tipuri de educație, ca sistem formativ: o educație din interiorul comunității, bazată pe tradiții culturale, și o altă educație – din exteriorul comunității, bazată pe influențe culturale.

Modificarea raporturilor la nivel de tradiții și influențe sub aspect educațional, poate genera dezechilibre majore asupra percepției siguranței și securității unui grup sau chiar la nivel de individ și, implicit, o modificare a comportamentului acestora. Ca rezultat al dezechilibrului cultural educațional, poate fi vorba despre situații conflictuale, cum ar fi cele de epurare etnică „cazul Radovan Karadzic” sau de atac terorist individual în cazul „Je suis Charlie”. În ambele situații date ca exemplu, la nivelul securității societale, putem aprecia drept cauze majore de producere a incidentelor o anumită stare de convingere la nivel de masă sau de individ. Așa numitele stări de convingere, luate ca fundament al acțiunilor, reprezintă produsul unui anumit sistem educațional. Cum anume se produc „direcționările” către acțiunile antisociale și care este mecanismul declanșator, de radicalizare al indivizilor ce produc atentate, acte teroriste de tip kamikaze rămâne o variabilă încă necunoscută. Cert este că la baza acțiunilor antiumane și antisociale de o mai mare sau mai mică anvergură stau convingerile și credințele personale sau de grup (idealurile existențiale ale grupului respectiv). Așa cum am afirmat, idealurile existențiale ale unui grup sunt rezultatul cert al unui amplu proces educațional, instituționalizat sau mai puțin instituționalizat.

Spre exemplu, perspectiva economică sub raportul dezvoltării tehnologice a ramurilor economice prin implicarea sistemului educațional „a pierdut startul cu tehnologia” astfel încât contrastul stărilor de bunăstare socială s-a accentuat, în sensul îmbogățirii și mai mult a statelor bogate și a sărăcirii și mai mult a țărilor sărace. Educația înseamnă nu doar accesul la anumite valori culturale și de tradiții ci, mai degrabă, o formare a anumitor stări atitudinale față de acceptarea și integrarea elementelor de progres, în cazul economiilor: tehnologia. Prin educație este acceptat și realizat efortul economic pentru achiziționarea de noi tehnologii cu potențial de sporire a producției și implicit de obținere a unei stări de bunăstare ridicată, lucru reflectat și asupra propriei securități. Sub alt aspect, al celui de promovare a valorilor securității societale prin intermediul sistemului educațional, acesta din urmă trebuie prevăzut și realizat cu noi competențe specifice. „Împrăștierea indivizilor” în sectorul educativ, indiferent care ar fi criteriile de discriminare socială, poate fi una din direcțiile de studiu pentru limitarea efectelor negative specifice unei societăți, neglijentă cu propriul sistem educațional. Criza abandonului sau a neintegrării școlare în sistemul instituționalizat poate fi una din cauzele latente pentru viitoarele crize majore la nivelul comunităților. Sub rezerva faptului că „educația se realizează oricum doar valorile se modifică” este necesară implicarea rezultatelor studiilor sociologice pentru determinarea direcțiilor predictibile în care societatea va migra de la o stare de normalitate către așa-cunoscuta stare de pericol social.

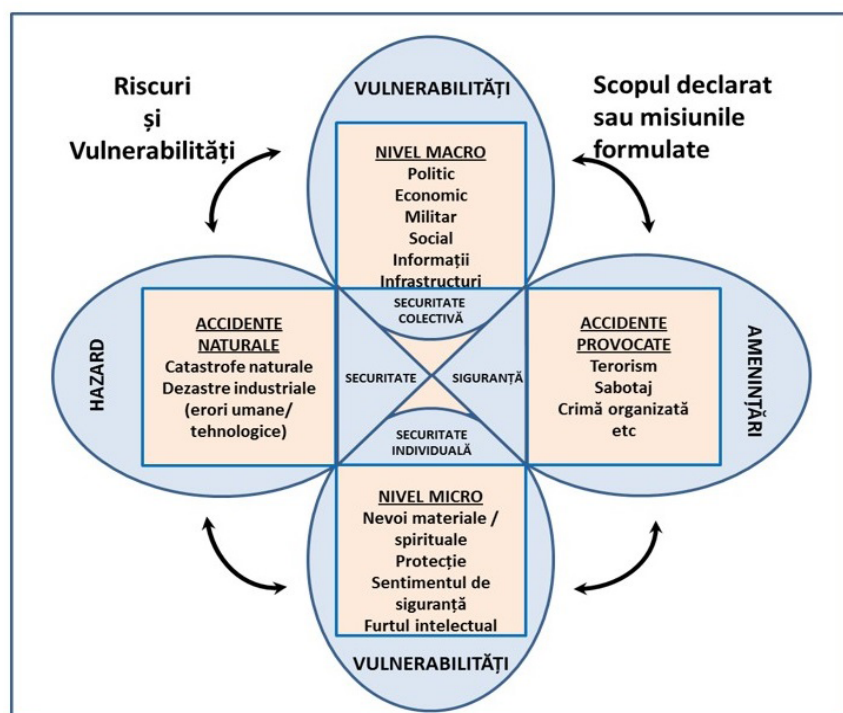
O altă abordare a securității societale poate fi realizată din perspectiva implicării sistemului educațional bazat pe dezvoltarea tehnologiilor de comunicare gen internet. Este recunoscut faptul că această „educație informală pe internet” poate substitui, în anumite limite, sistemul educațional real, instituționalizat și promotor al adevăratelor valori sociale. Neglijența factorilor cu responsabilitate în sistemul educațional poate determina „migrarea” indivizilor unei societăți către alte concepte și norme despre viață, către afectarea sau chiar anihilarea valorilor

fundamentale ale vieții, cum ar fi adoptarea aceluși comportament direcționat pentru dobândirea unei „adevărate mântuiri”. Fenomenul de racolare prin internet a adeptilor pentru anumite grupări militar-asimetrice, de factură teroristă, poate fi interpretat și ca o slăbiciune a sistemului de cenzură al traficului de date digitale, dar și o mare eroare de proiectare a sistemului educațional instituționalizat. Lipsa formală de educație civică și socială poate fi „aliatul” acțiunilor teroriste din prezent, iar neglijența acestui sector poate fi factor amplificator al crizelor aflate în desfășurare sau care pot avea loc.

Rolul educației este de a forma și dezvolta abilități, caractere etice și morale și de a implementa acel set necesar de cunoștințe practice bazate pe fundamente teoretice, formate istoric la nivelul specific al comunității la care ne referim. În acest sens, dezvoltarea internetului poate avea caracter dual, atât benefic, cât și

educațional instituționalizat. Cine și în ce scop realizează acest acces neîngrădit la „educația prin internet” trebuie să conștientizeze faptul că, dacă crizele majore nu sunt provocate neapărat de aceste practici, în mod cert acestea pot întreține și susține latent viitoarele dezastre sociale. „Oferta educațională informală a internetului” a luat amploare, iar modalitățile de control asupra migrării dinspre zonele de comportament extremist și de materializare a actului terorist (după modele furnizate digital) vor deveni și mai greu de pus în practică.¹⁰

Oricare ar fi modalitățile de realizare sau de nerealizare a educației în ansamblul ei, atât la nivel de comunitate, cât și de individ, aceasta constituie unul din factorii principali generatori de sentiment și stare de securitate. Prin combinarea elementelor prioritare de interes: securitate națională, securitate individuală, siguranță și securitate pot fi extrapolate mai multe direcții

Figura nr. 2: Diagrama relațiilor privind raporturile de securitate la nivel conceptual: MACRO – securitate națională și MICRO – securitate individuală

dezastruos. Accesarea bazelor de date „free” și a tehnicilor „open source” poate duce la instruire de orice nivel și particularitate în afara școlii, aici școala fiind percepută ca singurul element

¹⁰ Ulrike Kastrup, *Societal Security and Crisis Management in the 21 st Century*, CRN Workshop Report, Stockholm, Sweden, 2004, [http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/ Report_CRN_Stockholm.pdf](http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Report_CRN_Stockholm.pdf), accesat la 05.06.2016.

de aprofundare, conform diagramei de relații din Figura nr. 2. Prin educație se formează atitudini și comportamente deopotrivă în fața evenimentelor accidentale sau deliberate cu impact major asupra siguranței și securității individuale sau de grup. Trecerea de la macro la micro și invers, a tuturor conceptelor legate de securitate, se va realiza prin prisma riscurilor și a vulnerabilităților ce pot fi identificate la un anumit moment dat. În acest context, putem observa tipologia mai multor categorii de vulnerabilități, care pot fi descifrate și, ulterior, integrate fie la nivel de comunitate, fie la nivel de individ. „Integrarea acestor vulnerabilități” la nivelul conștiinței, este generatoare de comportamente și, implicit, de reacții la acțiunile stimulilor externi.

Prin extrapolarea impactului realizabil în urma unei materializări posibile a vulnerabilităților, pot fi construite artificial, cu ajutorul „uneltelor educative”, mai multe tipologii de comportamente individuale sau de colectiv. Prin urmare, este posibil să asistăm la o producere de evenimente generatoare de crize, tocmai datorită unei stări de insecuritate induse prin mecanisme educaționale. Care sunt direcțiile în care un individ sau o societate se va îndrepta în urma acțiunii sau neacțiunii factorilor educaționali pot fi predictibile sau cu alte cuvinte, atât un individ cât și o societate pot fi manipulate tocmai prin construirea unor „pseudo-sisteme-educative”. Argumentarea cum anume poate fi construită și cum poate funcționa o astfel de „mașină educațională” va constitui subiectul unui studiu ulterior.

Concluzii

În raporturile de interpretare a relațiilor dintre *diversitate*, *multiculturalism* și *coeziune socială*, apreciem faptul că trebuie să existe o anumită formă de manifestare a actului educațional instituționalizat. Cum se va realiza actul educațional, așa și societatea va fi sau nu pregătită să facă față viitoarelor provocări la adresa securității societale.

Crizele vor putea fi depășite doar cu forțe sociale bine pregătite, instruite să răspundă noilor tipuri de amenințări în spectrul larg de manifestare de la dezastru ecologic și până la acțiuni teroriste de mică sau mare amploare.

Sub aspectul dual de manifestare al conceptelor multiculturalism și coeziune socială a două sau a mai multor culturi care se tolerează și se ajută reciproc, acestea pot promova noi seturi de valori, iar prin folosirea diversității ca reper, poate fi realizată o îmbunătățire substanțială a societății, în ansamblul ei.

Educația instituționalizată va putea contribui la determinarea respectului reciproc în cadrul relațiilor curente între state, sub toate raporturile: politic, militar, economic, social, de infrastructură sau informațional. Astfel, sistemul educațional trebuie reformulat, pentru a putea răspunde unui nivel de pregătire ridicat, de integrare adaptată la noile cerințe de pe piața muncii, simultan cu nevoia de conservare a valorilor culturale dobândite istoric.

În finalul demersului nostru, apreciem încercarea de a re poziționa conceptual noțiunea de securitate societală, prin prisma transformărilor sistemului educațional contemporan. Afirmăm faptul că, în ciuda resurselor naturale epuizabile, resursa umană sub raporturile devenirii sale istorice poate interveni și acționa datorită trăsăturilor puternice de adaptare la mediu, susținute de educație. Securitatea societală nu își va găsi rolul real în sistemul angrenajelor de amenințări, riscuri și vulnerabilități, până când și sistemul educațional nu va primi locul cuvenit în spațiul priorităților unei comunități, indiferent de natura acesteia.

Filosofia diferențelor, a inamicului și a dominării celuilalt va continua să fie afirmată denaturat până la momentul ajungerii actului educațional la rang de politică prioritară a unui stat, o intervenție reală și susținută acolo unde se nasc valorile, convingerile și credințele de orice natură.

BIBLIOGRAFIE:

1. BĂDESCU, Ilie, *Istoria sociologiei. Perioada marilor sisteme*, Universitatea Oradea, 1998, <http://www.scribd.com/doc/25530912/Ilie-Badescu-Perioada-marilor-sisteme-Curs-de-istoria-sociologiei#scribd>.
2. Center for Security Studies, Zurich, http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Report_CRN_Stockholm.pdf.

3. CHIFU, Iulian, Bosnia-Herțegovina: *Societal-cohesion, the scene of the national reconstruction end the road towards European integration*, Europa XXI nr. 6, 2008.
4. Colectiv, Executive Order Critical Infrastructure Protection, USA, 1996, <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/land/faadc2i.htm>.
5. GHICA, Luciana Alexandra; ZULEAN, Marian, *The Politics of National Security. Concepts, institutions, processes*, Polirom, Iași, 2007.
6. HOUGH, Peter, *Understanding Global Security*, Routledge, London and New York, 2004.
7. MARTIN, Iulian, *Raționament și argumentare în planificarea operațiilor*, Editura UNAp, „Carol I”, București, 2015.
8. Mediafax, <http://www.mediafax.ro/cultura-media/textul-je-suis-charlie-a-invadat-internetul-dupa-atacul-terrorist-de-la-paris-13753563>.
9. RIEGLER, Henriette, Swedish Emergency Management Agency, *Societal Security and Crisis Management in the 21st Century*, Stockholm, Sweden, 2004.
10. STEPHEN, P. Robbins, *Organizational Theory: Structure, Design, and Applications*, Prentice Hall, New Jersey, 1990.
11. ȘERBAN, Liviu, în colectiv, *Doctrina Armatei României*, Editura Militară, București, 2012.
12. ȚIGĂNESCU, Eugen, MITRUȚ Dorin, „Modelarea matematică. Rolul ei în cercetarea operațională”, lucrare de curs — Bazele cercetării operaționale, Academia de Studii Economice (A.S.E.), Catedra de cibernetică economică.
13. WEAVER, O.; BUZAN, B.; KELSTRUP, M. and LEMAITRE, P., *Identity, migration and the New security Agenda in Europe*, London Printer.

SECURITATE ȘI LIBERTATE – PERSPECTIVE ISTORICE ȘI PERCEPȚII ACTUALE

Dr. Tomasz KOŚMIDER*

Articolul se concentrează pe aspecte referitoare la esența securității și libertății, în ceea ce privește mediul de securitate și rolurile entităților cheie, adică statele. Perspectiva istorică este prezentată punând accent pe abordările mai multor filozofi. În continuare, aspectele globalizării și revoluției în domeniul informațiilor sunt descrise ca factori/instrumente de influență. Pe de o parte, este vorba despre răspândireatehnologiilor moderne, îmbunătățirea metodelor de management și a căilor de finanțare dar, pe de altă parte, este vorba despre apariția a noi provocări și amenințări la adresa securității atât în domeniul militar, cât și non-militar. În acest context, autorul subliniază faptul că democrația nu poate fi luată în considerare doar ca un sistem de instituții, ci și ca un fenomen de cultură care implică dominația unor anumite valori în viața publică și, în consecință, comportamentul în viața politică și în aspectele de securitate.

Cuvinte-cheie: mediu de securitate, libertate, siguranță, securitate personală, democrație.

Introducere

„Există două valori indispensabile pentru existența umană demnă, satisfăcătoare sau, cel puțin, acceptabilă. Una dintre ele este libertatea, cealaltă securitatea. Nu există una fără cealaltă: securitatea fără libertate înseamnă sclavie, în timp ce libertatea fără securitate înseamnă

haos, sentiment de pierdere, un calvar de incertitudine și umilire, ca urmare a lipsei de cunoștințe în legătură cu ceea ce trebuie făcut și a incapacității practice de a lupta pentru aceasta.”¹ Inconvenientul este, după cum a atras atenția Zygmunt Bauman, că „așa cum aceste valori au nevoie una de alta pentru auto-îndeplinire, uneori conviețuirea în pace sau în alianță una cu cealaltă nu funcționează. Amândouă s-ar putea pierde în același timp. Cu toate acestea, nici strămoșii noștri și nici noi nu le-am făcut pe ambele să înflorească și să crească simultan (...). Cu cât există mai multă libertate, cu atât este mai puțină securitate și invers. La urma urmei, securitatea înseamnă stabilitate, o bază fermă și convingerea că ceea ce este drept și util astăzi va rămâne ca atare și mâine și mai târziu, ceea ce există astăzi nu se va pierde mâine și, prin urmare, convingerea pe care o avem dimineața la trezire este aceeași ca și în seara anterioară înainte de culcare. Iar libertatea, după cum este definită, înseamnă abilitatea de a întinde aripile și a zbura, că lucrurile pot fi diferite, că lumea ar putea fi îmbunătățită – dar, de asemenea, așa cum se întâmplă întotdeauna când cineva călătorește în necunoscut, ea constă în teama față de riscul de a face o greșală”². Pe

¹ Zygmunt Bauman, *Skrzypce wolności*, în *Potrzeba wolności: sztuka europejska po 1945 roku. 30 wystawa Rady Europy* (Vioara libertății în: nevoia de libertate: arta europeană după 1945. A 30-a Expoziție a Consiliului Europei), Cracovia, 2013, p. 34.

² *Ibidem*, p. 34.

* Colonel Tomasz KOŚMIDER este conferențiar universitar dr. la Universitatea Națională de Apărare din Varșovia și Director al Institutului de Securitate de Stat din Polonia. E-mail: t.kosmider@aon.edu.pl

scurt, securitatea aduce pacea minții, libertatea de schimbare, fiind o rețetă pentru anxietate. „Pe de altă parte, libertatea înseamnă posibilitatea auto-definirii și auto-determinării, în vreme ce securitatea înseamnă supunerea față de deciziile luate de către alții și acționarea în limitele definite de aceste decizii”³.

Complexitatea problemelor avute în vedere pare să se aprofundeze de îndată ce se ia în considerare faptul că rolul statului, așa cum au susținut numeroși filosofi, este de a organiza bunăstarea – un trai bun. Statul trebuie să asigure cetățenilor săi condiții adecvate de viață, de muncă, de odihnă, accesul la bunuri și facilități comune, precum și prevenirea șomajului, stratificării sociale sau conflictelor sociale. Satisfacerea acestor nevoi impune avansarea unor soluții optime pentru toate părțile implicate, atât din punct de vedere al eficienței, cât și al rentabilității.⁴ Globalizarea și revoluția informației favorizează răspândirea tehnologiilor moderne, îmbunătățirea metodelor de management și modalitățile de finanțare. Acestea creează o oportunitate de democratizare și permit progresul economic și social. Cu toate acestea, efectul noilor tendințe sunt noi provocări și amenințări la adresa securității atât în ceea ce privește aspectele militare, cât și non-militare.

1. Ambiguitatea noțiunii de securitate

Noțiunea de securitate este înțeleasă destul de ambiguu și este folosită în diferite situații și contexte. Dacă este aplicată fără termeni adiționali, de regulă, aceasta înseamnă lipsa amenințării împotriva vieții, a sănătății și existenței unui individ sau a umanității în ansamblul ei. În înclinațiile moderne pentru o percepție pluralistă a securității și a definiției sale polisemantice, diferențele constau adesea în: fiabilitate (științe tehnice), stabilitate și

³ Zygmunt Bauman, *Skrzypce wolności*, în *Potrzeba wolności: sztuka europejska po 1945 roku. 30 wystawa Rady Europy* (Vioara libertății în: nevoia de libertate: arta europeană după 1945. A 30^a Expoziție a Consiliului Europei), Cracovia, 2013, p. 34.

⁴ Marek Lisiecki, *Jakość w zarządzaniu bezpieczeństwem obywateli* (Calitatea securității și managementul siguranței cetățenilor), Lublin, 2009, p. 5.

certitudinea existenței (științe umaniste), durabilitatea și existența (științele vieții) sau libertatea, pacea și confortul, precum și conviețuirea netulburată cu alte persoane sau mediul natural, precum și sănătatea, proprietatea, bunăstarea și siguranța viitorului⁵.

O distincție foarte importantă în înțelegerea securității este distingerea între securitatea și siguranța personală și cea structurală. Prima categorie se referă la anumite persoane și include toate categoriile care nu conțin amenințări față de viața umană, sănătate, locul de muncă, bunuri, proprietăți sau libertate. Gama conceptuală de securitate și siguranță personală este cu siguranță mult mai largă decât securitatea „non-adjectivală”. La rândul său, securitatea structurală se referă la anumite întregimi, construcții care sunt legate de oameni. Aceste structuri includ, în primul rând statul, națiunea, comunitatea locală, precum și mediul natural. Modul de funcționare al acestor structuri sau sisteme afectează viețile oamenilor, inclusiv siguranța lor personală.⁶

În ceea ce privește valabilitatea și superioritatea categoriilor de securitate și siguranță menționate, este dificil de stabilit un punct de vedere precis. Un tip de dualitate umană deține o dificultate ontologic-axiologică, pe de o parte este o persoană, un individ, pe de alta, o parte imanentă a unui întreg mai mare și a structurilor sociale, în spatele cărora el/ea nu poate funcționa, așa cum a afirmat Aristotel: „un om este creat prin natura sa să trăiască într-un stat. Acela care prin natura sa, și nu întâmplător, trăiește în afara statului este fie o ființă nenorocită, fie o ființă supraumană”⁷.

⁵ Janusz Świniarski, *Bezpieczeństwo w ujęciu aksjologicznym*, w: *Zarządzanie bezpieczeństwem – wyzwania XXI wieku* (Securitate și siguranță în perspectiva axiologică – provocări ale secolului 21), coord. Marek Lisiecki, Varșovia 2008, pp. 62-63.

⁶ Ryszard Rosa, *Zarys polskiej filozofii bezpieczeństwa* (Schema filozofiei de securitate poloneză), Siedlce 2008, p. 13; Wojciech Rechlewicz, *Elementy filozofii bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo z perspektywy historii filozofii i filozofii polityki* *Zarządzanie bezpieczeństwem* (Elemente de filozofie a securității. Securitatea din perspectiva istoriei filosofice și a filozofiei politice. Managementul securității), Varșovia, 2012, p. 29.

⁷ Aristotel, *Polityka*, (Politica) trad. L. Piotrowicz, Varșovia, 2006, p. 27.

Această idee corespunde cu punctul de vedere numit universalism, care susține că interesul statului, al societății sau al națiunii este mai important decât interesele individuale ale oamenilor. Astfel, securitatea structurală are prioritate față de securitatea și siguranța personală.

Individualismul percepe ființa umană de cea mai înaltă valoare care se opune acestei ipostaze prin care atitudinea cognitivă tratează securitatea și siguranța personală ca pe o formă superioară de securitate. Nu este greu de observat că ambele abordări cognitive, și anume o latură individualistă și una universală se ciocnesc între ele într-o dimensiune individuală, mai ales în situația în care un individ se confruntă cu alegerea între supraviețuirea propriei sale persoane și riscarea vieții sale în numele unor valori ca națiunea, statul sau religia⁸. Așa cum istoria națiunii poloneze ne-a învățat în mod particular, iar noi am experimentat astfel de situații de multe ori, revolta din Varșovia din 1944 poate oferi un exemplu de astfel de situații și dileme.

Indiferent cum este privită problema securității, ar trebui notat faptul că aceasta trebuie percepută ca o valoare pentru care trebuie luptat. A fost cunoscută încă din antichitate, cel puțin din perioada în care punctul de greutate al filozofiei a trecut de la natură la ființa umană și cultură și încă de atunci ne-am confruntat cu gândirea rațională, atât de caracteristică culturii occidentale.

2. De la sofști la Sf. Toma

Primii gânditori care s-au ocupat de problemele statului și de legi au fost sofștii. Potrivit lor, aceste valori s-au dezvoltat ca rezultat al unui contract social nescris, iar o persoană care devine membră a societății preia anumite obligații create de acea comunitate. Astfel, legile și principiile morale puteau fi schimbate, în funcție de circumstanțe. O anumită noutate în discursul asupra securității

---

⁸ Łukasz Zamecki, *Spoleczne podstawy ladu politycznego* (Bazele sociale ale ordinii politice), Varșovia 2011, pp. 11-12; Wojciech Rechlewicz, *op. cit.*, pp. 29-30.

a fost introdusă de Socrate, care trăia în Atena în anii 469-399 î.Hr. Acest filozof a sprijinit puternic îndeplinirea obligațiilor față de stat atât în viața directă, cât și în situațiile de punere în pericol a sănătății. Principiile lui Socrate au afectat forma finală a conceptului de stat ideal creat de discipolul său Platon⁹. Punctele sale de vedere cu privire la ceea ce astăzi se numește securitate națională sau securitatea statului au fost prezentate de Platon în dialogurile sale „Republica”, „Omul politic” și „Legile”. Recunoscând un principiu adânc înrădăcinat la greci, conform căruia individul este o ființă socială și poate găsi împlinire doar în comunitatea politică, el a încercat să înțeleagă și să definească sensul existenței statului și să propună funcționarea acestuia astfel încât să fie funcțional, în primul rând, din punct de vedere al bunăstării publice. Statul ar trebui să ofere cetățenilor săi o viață bună nu doar din punct de vedere material, ci și din punct de vedere spiritual.¹⁰

În ciuda faptului că este un proiect interesant, concepția lui Platon în ceea ce privește statul este imposibil de implementat. Cu toate acestea, poate fi un ghid în direcția gândirii critice cu privire la aspectele exercitării puterii, funcționarea statului și democrație. Conceptul de stat ideal sugerat de filozoful grec ar trebui tratat ca un prototip de concepții care recunosc supremația statului asupra cetățenilor săi și care afirmă că funcționarea eficientă a statului este mai importantă decât drepturile, fericirea și prosperitatea oamenilor.

Platon – un clasic al idealismului obiectiv, a introdus pentru posteritate canonul filozofiei occidentale, iar gândirea sa este neprețuită și din punct de vedere al teoriilor sociale și politice dezvoltate. Dilema indicată de el cu privire la problema relațiilor dintre stat și individ va reveni și în secolele următoare. Filozoful este, de asemenea, precursor al fundamentelor eticii despre cum trebuie acționat într-o situație de

---

⁹ Marian Cieślarczyk, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania problemów bezpieczeństwa i obronności państwa* (Bazele teoretice și metodologice de cercetare cu privire la securitate și apărarea problemelor de stat), Siedlce 2011, pp. 47-48.

¹⁰ Platon, *Państwo, Prawa* (Republica, legi), trad. W. Witwicki, Kęty, 1999, p. 39.

confruntare militară.¹¹

Ca și Platon, Aristotel credea, de asemenea, că omul nu poate funcționa în afara statului și este împlinit numai într-o comunitate cu caracter politic. Mai mult decât atât, rolul statului este de a organiza o viață bună. Cu toate acestea, bunăstarea nu ar trebui să difere prea mult de binele cetățenilor săi. Aristotel, în viziunea lui, a deviat ușor de la teoriile lui Platon, care asumau o poziție dominantă a statului al cărui bine ar trebui tratat la un nivel mult mai înalt decât prosperitatea cetățenilor săi. Ideea sugerată a supravegherii statului asupra cetățenilor săi este mult mai moderată, în comparație cu punctele de vedere ale lui Platon. Aristotel a sprijinit reconcilierea cerințelor statului cu interesele personale ale indivizilor. Definierea libertății printr-o instituție politică vine de la el.¹²

Este posibil să trăiești în mod plăcut dacă există o amenințare reprezentată de alți oameni? – se întreba Epicur, trăind aproape în același timp ca fondator al Liceum-ului din Atena, fiind reprezentant al hedonismului. „Pentru a te simți în siguranță printre oameni, este o abordare naturală de a crede că binele este tot ceea ce duce către acesta”, credea el. Securitatea și siguranța în filozofia lui Epicur sunt unele dintre cele mai respectate valori, deși „asigurarea securității și siguranței oamenilor sunt inutile în cazul în care fenomenele care au loc acolo sus și sub pământ și în universul infinit ne aduc teroare”¹³. În mod surprinzător, în lucrările lui Epicur se pot observa probleme de securitate de bază care pot fi găsite în prezent și asociate în principal cu savantul elvețian Daniel Frei, adică securitatea obiectivă și subiectivă¹⁴.

---

¹¹ *Historia filozofii* (Istoria filosofiei), vol. 1, *Grecja i Rzym*, (Grecia și Roma) trad. H. Bednarek, Varșovia 1998, p. 299; Wojciech Rechlewicz, *op. cit.*, p. 65.

¹² Aristotel, *op. cit.*, p. 27, 201; K. Drabik, *Bezpieczeństwo personalne i strukturalne* (Securitate și siguranță personală și structurală), Varșovia 2013, p. 310.

¹³ Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów* (Life and Views of Famous Philosophers), trad. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, Varșovia 1988, pp. 652-653.

¹⁴ More in Dieter Frei, *Sicherheit. Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart, 1977.

Stoicii au dezbătut, de asemenea, problema securității și a libertății. Siguranța și securitatea indivizilor, a grupurilor sociale și chiar a statelor sunt incerte. Din punctul lor de vedere, conceptul de securitate și siguranță absolută nu există. Mai mult decât atât, soarta omului ar putea fi incertă. Prin urmare, ar trebui să fim pregătiți pentru orice scenariu, chiar și cel mai rău, fără disperare sau îndoială. Acela care scapă de pasiuni este un om liber.

Discutând despre probleme de securitate, în special aspecte legate de siguranță, nu putem să nu-i amintim pe Sf. Augustin și Sf. Toma. Ei au perceput securitatea, pacea, funcționarea statului și dezvoltarea societății prin prisma darurilor lui Dumnezeu, care nu pot fi tratate ca fiind cele mai valoroase datorită caracterului lor instrumental ce facilitează salvarea, izbăvirea. Prin urmare, încălcarea stării de securitate și siguranță, la fel ca orice suferință sau mizerie, nu ar trebui tratată ca un rău suprem, atâta timp cât viața pământească nu este destinația umană. Cea mai mare valoare este aceea de a ajunge la binele suprem.

3. De la Niccolo Machiavelli la Friedrich Nietzsche

Opiniile lui Niccolo Machiavelli erau în opoziție totală față de opiniile prezentate de doctorii Bisericii, întrucât acestea priveau în mod profund problemele de securitate structurală. Principala problemă abordată de acest teoretician a fost securitatea statului, precum și independența și libertatea. Machiavelli a acordat o mare atenție căutării mijloacelor de obținere a acestor valori. În același timp, el a tratat politica drept o zonă autonomă a activității umane, independent de moralitate sau alte sisteme filozofice sau religioase. Există, adesea, obiecții că metodele de operare propuse de el sunt nuanțate negativ și asociate în mod explicit cu imoralitatea, oportunismul, înșelăciunea și lipsa de scrupule. Politica și acțiunile întreprinse pentru securitatea structurală sau siguranța personală au legătură strânsă cu moralitatea? Este dificil de dat un răspuns simplu. Cu toate acestea, indiscutabil, multe dintre recomandările autorului „Prințului”

apar atât în practica politică trecută, cât și prezentă.¹⁵

Opiniile lui Niccolo Machiavelli au declanșat de la bun început numeroase comentarii și remarci sau chiar revolte. Avocatul, politicianul și filozoful secolului al XVI-lea, Jean Bodin, l-a acuzat, printre altele, de sancționarea despotismului și tiraniei. Cercurile bisericești s-au opus primatului interesului statului, în timp ce susținătorii puterii regale puternice l-au acuzat de simpatii republicane.

Secolele al XVI-lea și al XVII-lea au dat naștere la proiecte și teorii politice care priveau probleme de organizare a statului, securitatea și funcționarea societății în mod diferit față de propunerile lui Niccolo Machiavelli. Conceptul de stat ideal nu și-a pierdut popularitatea și a fost dezvoltat de utopicii renașteriști Sf. Thomas Morus, Francis Bacon, și Tommaso Campanella¹⁶.

Filozoful englez Thomas Hobbes, care a trăit în secolele XVI și XVII, a încercat să definească statul ca pe o creație care a apărut ca urmare a unui contract social sau de violență. El susținea că libertatea este un drept uman natural – ius naturale, libertatea nelimitată fiind un atribut al stării naturale. Câțiva alți filozofi au făcut referire la conceptul propus de el cu privire la contractul social care poate garanta securitatea structurală și siguranța personală, cum ar fi Jean Jacques Rousseau, care a definit libertatea dintr-o perspectivă politică, și John Locke, a cărui teorie politică sublinia libertatea individuală și dreptul la proprietate (precursorul liberalismului politic și economic). Potrivit lui Władysław Tatarkiewicz, „Locke a fost unul dintre aceia care credeau că oamenii își văd doar interesul propriu și considera că acest lucru e normal atâta timp cât fac acest lucru în mod înțelept”¹⁷.

---

¹⁵ Niccolo Machiavelli, *Książę* (Prințul), trad. C. Nanke, Kęty 2007, pp. 50-64; idem, *Rozważania nad pierwszym dziesięcioksięciem historii Rzymu Liwiusza* (Discurs asupra primelor zece cărți ale lui Titus Livius) trad. K. Żaboklicki, Varșovia, 2009, pp. 332-356.

¹⁶ Frederick Copleston, *Historia filozofii*, t. 3, *Od Ockhama do Suareza*, tl. H. Bednarek, S. Zalewski, Varșovia, 2001, pp. 312-315.

¹⁷ Tomasz Hobbes, *Lewiatan, czyli materia, forma i władza państwa kościelnego i świeckiego* (Leviathan sau materia,

Contractualismul lui Locke dezvăluie o ruptură mai mică între libertatea naturalistă și securitatea condiționată normativ din stat față de cum a fost prezentată în lucrările lui Hobbes. Libertatea și egalitatea sunt drepturi fundamentale care vin din natură, pe când organizarea comunității politice servește, în primul rând, pentru a crea siguranța și securitatea individuală și colectivă.

Jean Jacques Rousseau credea că binele comun al fiecărei societăți trebuie să se bazeze pe libertate. Omul, prin natura sa, este liber și nimeni nu ar trebui să îl controleze sau să îl limiteze nici măcar într-o situație de amenințare. Esența contractului social este dedicația aceluia care semnează contractul ce va fi condus de voința comună. Contractul social ne este o formulă goală în cazul în care „conține un angajament implicit, care singur poate da putere altor obligații, și anume, dacă cineva nu se supune voinței comune va fi obligat de către un organism (politic), ceea ce înseamnă că va fi forțat la libertate”¹⁸.

Huigh de Groot (Hugo Grotius) a luat în considerare probleme similare cu cele ale lui Hobbes. El susținea că mișcarea socială este o trăsătură inerentă a naturii umane, care este exprimată în dorința de a trăi împreună cu alți oameni într-o manieră pașnică și acorduri de întâlnire. El s-a opus părerii că oamenii sunt egoiști prin natura lor, concentrându-se exclusiv pe realizarea propriilor beneficii. El a perceput statul ca pe o uniune de oameni liberi, uniți în scopul de a obține un bun comun și de a folosi legea. El a văzut rolul puterii ca funcție de serviciu pentru cetățeni. Supunerea puterii nu este obligatorie dacă ordinele sale sunt în contradictoriu cu legile naturale ale lui Dumnezeu. Posibilitatea de nesupunere a cetățenilor față de puterea statului a fost, de asemenea, luată în considerare și de alți cercetători, cum ar fi David Hume. El a fost de acord cu un astfel de scenariu pentru situațiile

---

forma și puterea bogăției comune), Varșovia, 1954, pp. 108-111; W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii* (History of Philosophy), vol. 2, Varșovia, 2011, p. 142.

¹⁸ Jean Jacques Rousseau, *Umowa społeczna. List o widowiskach* (Contractul social. Discurs despre artă), trad. A. Peretiatkiewicz, (Contractul social...), W. Bieńkowska (Discurs ...), Varșovia, 2010, p. 25.

în care statul nu a îndeplinit sarcina care i-a fost încredințată.¹⁹

Immanuel Kant a susținut ideea că statul și individul sunt entități care au dreptul la autonomie, libertate și respect. Filozoful din Königsberg nu a văzut o contradicție reală între politică și moralitate, fără a lua în considerare o anumită dimensiune subiectivă rezultată din înclinațiile umane. În etica lui Kant, sensul obligației morale vine în prim-plan, deoarece consolidează structura internă a statului republican și echilibrează discordanța dintre libertatea individuală și securitatea personală și structurală. El a definit conceptul de libertate din punct de vedere al funcționării publice a individului. Siguranța individuală poate fi luată în considerare numai în funcție de condițiile de securitate structurală. El a sprijinit, de asemenea, ideea de pace perpetuă.²⁰ Georg Wilhelm Hegel, care a perceput războiul ca pe un element de neuitat al dialecticii istoriei, s-a opus tezei lui Kant.

Rolul statului, așa cum a fost revendicat de Johann Gottlieb Fichte, nu poate fi doar pentru a oferi securitate și siguranță indivizilor, ci și pentru a crea condiții care să le permită o dezvoltare morală adecvată. Cu toate acestea, astfel de activități au fost legate de necesitatea statului de a interveni în viața publică, limitând astfel libertatea cetățenilor.

Pentru Friedrich Nietzsche, cultura și națiunea par mult mai importante. Națiunea este aparent modelată de mari artiști și mari idei, fiind un fel de dorință spirituală colectivă. Statul, cu toate acestea, se bazează pe dorințele lumesti, însoțite de cultura, subapreciind-o și privând-o de respectul cuvenit. În lucrarea sa „Considerații inactuale”, el a scris că statul nu poate fi cel mai mare obiectiv al omenirii, prin urmare, nu pare rezonabil să pretindem că serviciul pentru stat este cea mai importantă obligație a omului.²¹ Omul nu trebuie

să fie altcineva decât un cetățean al statului. Cu toate acestea, el trebuie să fie afundat în statul și cultura sa. Potrivit lui Nietzsche, cruzimea stă la baza oricărei culturi, în așa-numitele culturi superioare aceasta fiind supra-spirituală. Cruzimea l-a adaptat pe om să trăiască într-o societate, iar războaiele l-au întărit. Confruntarea și pericolul au îmbunătățit viața, aducând adevărata libertate înțeleasă ca „dorința de auto-responsabilitate (...), indiferența față de greutatea, privațiuni, severitate chiar și pentru viață. Aceasta este disponibilitatea de a-i sacrifica pe alții și pe noi înșine pentru o cauză”²². Nietzsche cere activism, construind o nouă ordine bazată pe un sistem reversibil diferit de valori, ce va avea loc odată cu apariția noilor filozofi.

Ideile lui Friedrich Nietzsche chiar din Epoca Frumoasă au nuanțat un mare răspuns, inițial în cercurile artistice asociate cu modernismul, expresionismul, dar și cu simbolismul. La scurt timp, Nietzsche a devenit un lider spiritual pentru postmodernism și el i-a inspirat, de asemenea, și pe existențialiști. O discuție separată este necesară despre realizările autorului în legătură cu supraomul care au fost folosite de propaganda nazistă germană.

Filozofia lui Nietzsche a încheiat o anumită etapă din istoria filozofiei. „A respins aproape toate valorile anterioare în numele supremației puterii de cucerire creativă a vieții.” Din punctul lui Nietzsche de vedere, reiese că diferențele dintre filozofii anteriori nu au fost atât de esențiale precum păreau. Cele mai multe dintre ele acceptau variante diferite cum ar fi valorile socratice de înțelepciune, bine, virtute, rațiune și adevăr. Filozofia bazată pe aceste valori a fost pusă sub semnul întrebării de către Nietzsche. Orientarea, căreia acesta s-a opus, prevede existența unui „ordin obiectiv superior al lumii și combinat cu ordinul său axiologic, prezintă, de asemenea, omul ca pe cel care ar trebui să fie subordonat aceluiași ordin”²³.

Idem, *Tako rzecze Zaratustra. Książka dla wszystkich i dla nikogo* (Așa grăit-a Zarathustra), Poznań 2006, p. 45.

²² Fryderyk Nietzsche, *Zmierzch bożyszcz czyli jak filozofuje się młotem* (Amurgul idolilor), trad. S. Wyrzykowski, Varșovia, 1991, p. 101.

²³ Wojciech Rechlewicz, *op. cit.*, pp. 269-270.

---

¹⁹ Ryszard Rosa, Małgorzata Lipińska, Mariusz Kubiak, *Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego. Tradycja – współczesność – wyzwania* (Filosofia securității și siguranței structurale și personale. Tradiție - timpul prezent - provocări), Siedlce, 2007, pp. 85–93; Wojciech Rechlewicz, *op. cit.*, pp. 170-171.

²⁰ Immanuel Kant, *Wieczny pokój* (Pacea Perpetuă), trad. J. Mondschein, Toruń 1992, p. 78.

²¹ Fryderyk Nietzsche, *Niewczesne rozważania* (Considerații inactuale), trad. L. Staff, Cracovia, 2003, pp. 143-144;

4. Spre considerente contemporane cu privire la securitate și libertate

O creștere clară a interesului pentru fenomenele securității a apărut în secolul al XX-lea, în special în ultimele decenii. Una dintre „tendențele de pionierat în dezvoltarea gândirii asupra acestui subiect este filozofia securității structurale și personale. Această perspectivă filozofică a conceptului de securitate depășește categoriile filozofilor de război și pace întâlnite până în prezent”²⁴ din cauza descrierii și anticipării amenințărilor asupra securității și siguranței mediului lor înțeles în sens larg. Interesul cercetării este extins nu numai printr-un aspect subiect al securității, dar și prin dimensiunea obiectului²⁵.

Problema relațiilor care au loc între securitatea și libertatea ființei umane, precum și stabilirea relației și impactului libertății personale asupra securității sunt foarte importante din considerente ale problemelor de securitate. Libertatea nu ar trebui înțeleasă ca posibilitatea pentru un om de a face orice își dorește, ci responsabilitatea pentru existența sa. Cineva trebuie să fie de acord cu Włodzimierz Kubiak, care susține că „limita libertății este determinată de un alt om sau de securitatea și siguranța existente”. Este eligibil să pretindem că securitatea fără libertate personală este fictivă? Este vreodată în siguranță un om a cărui „libertate este suspendată în numele sistemului social?”²⁶ Se poate presupune, cu siguranță, că omul este o ființă socială, iar dezvoltarea sa, în afară de caracteristicile înnăscute, într-o mare măsură, depinde de caracteristicile comportamentale dobândite, prin urmare, acestea sunt afectate, în mod semnificativ, de mediul în care trăiește omul.

²⁴ Marian Cieślarczyk, *op.cit.*, p. 17.

²⁵ Krzysztof Drabik, *Bezpieczeństwo personalne i strukturalne* (Securitatea și siguranța personală și structurală), Varșovia, 2013, pp. 10-11.

²⁶ Wojciech Kubiak, *Kilka uwag o bezpieczeństwie, wolności i śmierci*, w: *Współczesne bezpieczeństwo. Perspektywa teoretyczno-metodologiczna* (Câteva observații cu privire la securitate, libertate și moarte), coord. Stanisław Jaczyński, Mariusz Kubiak, Mirosław Minkina, Varșovia-Siedlce, 2011, pp. 77-78.

Propunerea politică și sistemică ce conține aspectele instituționale și legale dorite, precum și modelele democratice ale comportamentului elitelor și al societății se numește democrație consolidată²⁷. După părerea lui Philip C. Schmitter, consolidarea menționată este un proces de transformare a soluțiilor temporare care apar în cursul transformării în relațiile solide de cooperare stabilite, practicate și acceptate în mod voluntar care au loc între toți participanții unui sistem politic democratic²⁸.

Aspectul social al consolidării democrației, inclusiv al concepțiilor și atitudinilor pro-democratice este absolut esențial, ceea ce este deosebit de important din punct de vedere al ideii binelui comun. Potrivit Mariei Urban, atitudinile prodemocratice profund interiorizate în condiții instituționale favorabile creează o personalitate democratică de susținere a unui sistem politic democratic, în timp ce în „cultura politică își au originea în schimbările de la nivelul indivizilor, iar agregarea atitudinii individuale poate duce la generalizarea la nivel de societate”²⁹.

Nivelul la care sunt acceptate principiile unui stat democratic influențează disponibilitatea de a sacrifica drepturile și libertățile de dragul binelui comun, care sunt statul și structurile civice. Literatura specializată conține portrete psihologice model ale unui democrat, definite ca personalități democratice sau orientări democratice care sunt create prin următoarele mecanisme:

- atitudinea față de sistemul democratic;
- convingerea cu privire la relațiile care au loc între oameni (individualismul identității, toleranța, încrederea socială, o atitudine pozitivă față de binele comun);

²⁷ *Kultura a demokracja* (Cultură și democrație), în: *Kultura ma znaczenie* (Probleme de cultură), Lawrence E. Harrison, Samuel P. Huntington (coord.), Poznań 2000, pp. 149-157; Jan Garlicki, Artur Noga-Bogumilski, *Kultura polityczna w społeczeństwie demokratycznym* (Cultura politică într-o societate democratică), Varșovia, 2004, p. 57.

²⁸ Phillippe C. Schmitter, Consolidarea democrației și reprezentarea grupurilor sociale, „American Behavior Scientist” 1992, no. 35, p. 424.

²⁹ Maria Urban, *Demokratyczna osobowość. Model i jego urzeczywistnienie w warunkach polskiej demokracji*, Varșovia, 2013, p. 12.

- cooperarea în scopul de a obține binele comun (angajarea în activități ale organizațiilor);
- orientări normative;
- trăsături de personalitate nespecifice (rezistența la temeri, deschidere cognitivă);
- motivația de afiliere și realizări³⁰.

Aceste atitudini apar rareori în noile democrații, în timp ce cetățenii lor, potrivit lui Dieter Fuchs (n. 1946), tind să „amestece democrațiile cu elementele autocratice”³¹.

Conceptul binelui comun în timpurile moderne a fost exprimat în considerațiile lui Jean Jacques Rousseau, care considera că baza funcționării statului înseamnă depunerea de eforturi pentru dezvoltarea cuprinzătoare a comunității politice și a binelui său. Un alt mod de gândire a fost prezentat de către susținătorii liberalismului, cum ar fi John Locke, Charles Louis Montesquieu sau Alexis de Tocqueville, care se concentrau, în principal, pe importanța ideii de libertate individuală și definirea limitelor operațiunii guvernamentale, acordând mai puțină atenție conținutului social și economic cuprins în conceptul lui Rousseau. Libertatea, din punct de vedere al relației dintre cetățean și stat, ocupă un loc important în proiecte privind instituția statului și teoriile democratice care derivă din conceptul lui Rousseau, precum și adânc înrădăcinată în liberalism.

Potrivit lui Rousseau, un cetățean liber este acela care s-a angajat în mod activ în politică, în legiferare și respectarea legii. Ideea de libertate este asociată cu conceptul statului ca o comunitate politică și securitatea sa. Este subliniată o relație

---

³⁰ Janusz Reykowski, *Ukryte założenia normatywne jako osiowy element mentalności* (Propuneri normative ascunse ca element axian al mentalității), în: *Orientacje jako element mentalności* (Orientările ca element de mentalitate), Janusz Reykowski, Krystyna Skarżyńska, Marek Ziolkowski (coord.), Poznań 1999, pp. 11-48; Jan Garlicki, *Tradycje i dynamika kultury politycznej społeczeństwa polskiego* (Tradițiile și dinamica culturii politice a societății poloneze), în: *Dylematy polskiej transformacji* (Dilemele transformării poloneze), Jan Błuszkowski (coord.), Varșovia, 2007, pp. 155-173; Maria Urban, *op. cit.*, p. 13.

³¹ Dieter Fuchs, *Paradygmat kultury politycznej* (Paradigma culturii politice), în: *Zachowania polityczne* (Comportamentul politic), Russel J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann (coordonatori), vol. 1, Varșovia, 2010, pp. 212-213.

logică între libertate și autonomie. Valorile esențiale includ egalitatea, justiția și binele comun. Realizarea acestor valori creează condiții pentru dezvoltarea libertății pozitive și permite reconcilierea voinței libere a unui individ cu libertatea celorlalți și acțiuni pentru binele comun³².

5. Privind în viitor – rezumat

Funcționarea eficientă a statului depinde, în mare măsură, de nivelul de cultură civică manifestată în metodele aplicate în rezolvarea problemelor publice și a problemelor sociale cruciale. Aceasta se referă, în special, la statele democratice a căror putere este exprimată în valorile morale ale cetățenilor săi și tendințele lor de a acționa pro-social și în recunoașterea primatului binelui comun asupra aspirațiilor individuale.

Imaginea cetățeanului, la fel ca orice altceva în lumea modernă, este redefinită. Analiza postmoderniștilor furnizează informații interesante, deoarece identitatea cetățeanului tradițional devine neclară în viziunea lor, în timp ce prezentul stabilește noi contexte ale cetățeniei. În trecut, sensul de apartenență la o națiune sau un stat a determinat o bază generală pentru formarea identității și disponibilitatea pentru sacrificiu și dăruire, în timp ce, în zilele noastre, din ce în ce mai des, o persoană este cetățean al mai multor comunități. Limitele cetățeniei devin din ce în ce mai largi, atât în zona teritorială, cât și în zonele sociale și politice³³.

Identitatea civică într-o societate democratică este modelată în condițiile transformărilor sociale și culturale dinamice. A fi cetățean înseamnă a te implica în problemele publice, respectând,

---

³² Jacques Thomassen, *Wartości demokratyczne*, w: *Zachowania polityczne*, red. nauk. Russel J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann, t. 1, Varșovia 2010, pp. 481-492; Maria Urban, *op. cit.*, pp. 20-21.

³³ Elżbieta Budakowska, *Międzynarodowe migracje a współczesne zagrożenia. Europejskie dylematy*, w: *Problemy społeczne w grze politycznej*, red. nauk. Jadwiga Królikowska, Varșovia 2006, pp. 127-128; *White Book on National Security of the Republic of Poland*, Varșovia, 2013, pp. 134 i 136..

totodată, drepturile individului. Dezacordul dintre acțiunile pentru binele societății și drepturile unei persoane particulare sunt, în general, definite de două abordări ale cetățeniei, adică cea liberală și cea republicană (comunitară).

Conceptul de liberalism accentuează libertatea și supremația cetățeanului asupra statului. Un cetățean este un subiect activ care se poate defini sau se poate schimba pe sine în mod independent, în timp ce societatea este creată de cetățeni angajați în activități politice. Binele comun este înțeles într-un mod procedural. Abordarea comunitară respinge accentul pe legi, în detrimentul îndatoririlor. Participarea în serviciul pentru națiune sau pentru comunitatea locală este o expresie a angajamentului social, iar patriotismul este una dintre virtuțile civice fundamentale.³⁴

Din perspectiva comunității politice, libertatea și securitatea sunt strâns legate, iar corelația dintre libertate și securitate presupune relația dintre securitatea și siguranța individuală și comună. Încălcarea echilibrului din acest domeniu în direcția intervenției statului sau a liberalismului individual ar putea avea ca rezultat descompunerea sensului libertății și securității. Trebuie adăugat faptul că dilema libertății și securității este parte integrală a teoriilor contractualiste construite pe axioma care prevede necesitatea mutării din starea de natură la starea politică și supremația de securitate asupra nevoii de libertate nelimitată. Puterea dilemei menționate constă în dispozițiile anti-sociale sau sociale și în definiția libertății în sine care este, adesea, identificată cu libertatea naturalistă sau cu sensul impus de normativismul structurii politice. Teza atitudinii antisociale a individului duce la concluzia că statul politic este forțat nenatural de necesitatea de a asigura siguranță și securitate personală³⁵.

---

³⁴ Janusz Mariański, *Młodzież między tradycją i ponowoczesnością* (Tineretul între tradiții și postmodernism), Lublin, 1995, pp. 19-38; Maria Urban, *op. cit.*, pp. 24-25.

³⁵ Krzysztof Drabik, Marcin Mazurek, *Polityczno-społeczny wymiar bezpieczeństwa w teorii umowy społecznej* (Dimensiunea politică și socială a securității în teoria Contractului social), Varșovia, AON, 2012, p. 34.

Din punct de vedere al cercetării, problema funcționării efective a statului și a instituțiilor sale sociale, precum și rețeaua de legături sociale, norme de reciprocitate și încredere socială au o importanță fundamentală. Această trăsătură a structurilor sociale a fost definită drept capital social de către James Coleman și Robert Putnam³⁶. Un anumit tip de cultură (civică) a apărut în țările cu democrații consolidate. Această cultură este creată de comunitatea de cetățeni care, potrivit lui Harold Lasswell, se caracterizează printr-un ego deschis, abilitatea de a respecta valorile necunoscute, abordarea pluralistă din sfera valorilor, încrederea în mediul social și insusceptibilitatea față de temeri.³⁷

Abordarea instituțională dominantă a securității determină ca așteptările cetățenilor – principalii beneficiari ai serviciilor din acest domeniu, să fie adesea divergente din perspectiva unor acțiuni ale instituțiilor, destinate să asigure această securitate. În societatea contemporană, se trece printr-o evoluție a conceptului de securitate existent deja, bazat pe supremația statului și categoriile militare apropiate, potrivit cărora securitatea statului este cea mai importantă, nu individul. În statele democrației consolidate, există un concept al securității publice alternative care răspunde, într-o mare măsură, așteptărilor sociale. Societatea se simte, adesea, mai amenințată de factorii economici sau sociali decât de cei militari³⁸. Protecția drepturilor naturale într-o structură politică este legată de stabilirea unor limite pentru legătura dintre ele.

Maria Urban acordă atenție faptului că aspectul axiologic al democrației „ridică controversă mai ales în ceea ce privește noțiunile

---

³⁶ Janusz Czapiński, *Kapitał społeczny* (Capitalul social), în *Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków* (Diagnostice sociale 2005. Condițiile și calitatea vieții), coord. J. Czapiński, T. Panek, Varșovia, 2006, p. 204.

³⁷ Phillippe C. Schmitter, Terry Lynn Karl, *Czym jest demokracja ... i czym nie jest* (Ce este democrația... și ce nu este), în *Władza i społeczeństwo. Antologia tekstów z zakresu socjologii polityki* (Putere și societate. Antologie de texte din zona sociologiei politice), selectată de J. Szczupaczyński, Varșovia, 1995, p. 35.

³⁸ „Ameryko, idziemy razem” (America – mergem împreună) – Discursul lui Barack Obama, 28 August, 2013, în *Gazeta Wyborcza*, 31 august 2013, p. 26.

de libertate și egalitate.” Potrivit acestui concept pozitiv de libertate, există o legătură logică între libertate și autonomie, participare și democrație. Ideea de libertate „este legată de concepția de stat ca o comunitate politică.” Aici avem de-a face cu „libertatea pozitivă”, care permite reconcilierea unui individ cu libertatea celorlalți. Opiniile individualiste cu privire la libertate sunt numite libertate negativă, înțelegând ca fiind lipsa unor constrângeri din restricții impuse de alte persoane, inclusiv de stat³⁹.

Merită amintit faptul că libertățile civice reprezintă baza democrației liberale, care are ca scop dezvoltarea cuprinzătoare a comunității. Democrația nu poate fi luată în considerare numai din punct de vedere al instituțiilor, ci și ca un fenomen de cultură care implică dominația în viața publică a anumitor valori și, în consecință, comportamentul în viața politică și în ceea ce privește problemele de securitate.

Omul ocupă un loc central într-un stat democratic și avantajul față de structură este exprimat prin faptul că cetățenii prin activitățile lor creează anumite probleme. Cetățenii nu sunt numai destinatarii ordinelor care exprimă voința puterii ci, mai degrabă, autoritățile statului ar trebui să exprime interesele cetățenilor.

Securitatea internă și crearea bazelor sociale necesită un efort atât din partea statului, cât și a societății. Nerecunoașterea supremației puterii statului de către societate face imposibilă asigurarea nivelului adecvat de securitate. Urmărind-o pe Amanda Dory, putem risca o declarație prin care securitatea în dimensiunea internă face parte din cultura țării și „din necesarul coexistenței democratice pașnice a cetățenilor”. Într-un stat democratic, securitatea și dezvoltarea socială sunt cele mai importante, nu alegerea între libertate și democrație⁴⁰.

BIBLIOGRAFIE:

1. ARYSTOTEL, *Polityka*, (Politica) trad. L. Piotrowicz, Varșovia, 2006.

³⁹ Maria Urban, *op. cit.*, pp. 20-21.

⁴⁰ Amanda J. Dory, *Securitatea civilă. Americanii și provocarea securității interne*, Washington, 2003, p. 4.

2. BAUMAN, Zygmunt, *Potrzeba wolności: sztuka europejska po 1945 roku*. 30 wystawa Rady Europy (Violin of Freedom in: Need for Freedom: European Art after 1945. 30th Exhibition of the Council of Europe), Cracovia, 2013.

3. BŁUSZKOWSKI, Jan (coordonator), *Dylematy polskiej transformacji* (Dilemmas of Polish Transformation), Varșovia, 2007.

4. CIEŚLARCZYK, Marian, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania problemów bezpieczeństwa i obronności państwa* (Theoretical and Methodological Bases of Research on Security and Defence of the State Problems), Siedlce, 2011.

5. COPLESTON, Frederick, *Historia filozofii* (A History of Philosophy), vol. 1, *Grecja i Rzym*, (Greece and Rome) trad. H. Bednarek, Varșovia, 1998.

6. COPLESTON, Frederick, *Historia filozofii* (A History of Philosophy), t. 3, *Od Ockhama do Suareza*, t. H. Bednarek, S. Zalewski, Varșovia, 2001.

7. CZAPIŃSKI, Janusz; PANEK, Tomasz (coordonatori), *Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków* (Social Diagnoses 2005. Poles' Conditions and Quality of Life), Varșovia 2006.

8. DALTON, Russel J.; KLINGENMANN, Hans-Dieter (coordonatori), *Zachowania polityczne* (Political Behaviour), vol. 1, Varșovia 2010.

9. DIOGENES, Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów* (Life and Views of Famous Philosophers), transl. by. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, Varșovia 1988.

10. DORY, Amanda J., *Civil Security. Americans and the Challenge of Homeland Security*, Washington, 2003.

11. DRABIK, Krzysztof, *Bezpieczeństwo personalne i strukturalne* (Personal and Structural Security and Safety), Varșovia 2013.

12. DRABIK, Krzysztof; MAZUREK, M., *Polityczno-społeczny wymiar bezpieczeństwa w teorii umowy społecznej* (Political and Social Dimension of Security in the Social Contract Theory), Varșovia, AON, 2012.

13. FREI, Daniel, Sicherheit. Grundfragen der Weltpolitik, Stuttgart, 1977.
14. GARLICKI, Jan; NOGA-BOGUMILSKI, Artur, Kultura polityczna w społeczeństwie demokratycznym (Political Culture in a Democratic Society), Varşovia, 2004.
15. JACZYŃSKI, Stanisław; KUBIAK, Mariusz; MINKINA, Mirosław (eds) Współczesne bezpieczeństwo. Perspektywa teoretyczno-metodologiczna (A Few Remarks on Security, Freedom and Death), Varşovia-Siedlce, 2011.
16. HARRISON, Lawrence E.; HUNTINGTON, Samuel P. (coordonatori), Kultura ma znaczenie (Culture Matters), Poznań, 2000.
17. HOBBS, Tomasz, Lewiatan, czyli materia, forma i władza państwa kościelnego i świeckiego (Leviathan or the Matter, Forme and Power of a Common Wealth), Varşovia 1954.
18. KANT, Immanuel, Wieczny pokój (Perpetual Peace), trad. J. Mondschein, Toruń, 1992, p. 78.
19. KRÓLIKOWSKA, Jadwiga (coordonator), Problemy społeczne w grze politycznej, Varşovia 2006.
20. LISIECKI, Marek, Jakość w zarządzaniu bezpieczeństwem obywateli (Quality in Citizens' Security and Safety Management), Lublin, 2009.
21. LISIECKI, Marek (coordonator) Zarządzanie bezpieczeństwem – wyzwania XXI wieku (Security and Safety in an Axiological Perspective – Challenges of the 21st Century), Varşovia, 2008.
22. MACHIAVELLI, Niccolo, Książę (The Prince), trad. C. Nanke, Kęty 2007.
23. MACHIAVELLI, Niccolo, Rozważania nad pierwszym dziesięcioksięciem historii Rzymu Liwiusza (Discourse on the First Ten Books of Titus Livius) trans. by. K. Żaboklicki, Varşovia, 2009.
24. MARIANŃSKI, Janusz, Młodzież między tradycją i ponowoczesnością (Youth between Tradition and Post-Modernity), Lublin, 1995.
25. NIETZSCHE, Fryderyk, Niewczesne rozważania (Untimely Meditations), trad. by L. Staff, Cracovia, 2003.
26. NIETZSCHE, Fryderyk, Tako rzecze Zaratustra. Książka dla wszystkich i dla nikogo (Thus Spoke Zarathustra), Poznań, 2006.
27. NIETZSCHE, Fryderyk, Zmierzch bożyszcz czyli jak filozofuje się młotem (Twilight of the Idols), trad. S. Wyrzykowski, Varşovia, 1991.
28. OBAMA, Barack, Speech given on 28 August, 2013, „Ameryko, idziemy razem” (America – we are going together), Gazeta Wyborcza, 31 August 2013.
29. PLATON, Państwo, Prawa (Republic, Laws), trad. W. Witwicki, Kęty, 1999.
30. RECHLEWICZ, Wojciech, Elementy filozofii bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo z perspektywy historii filozofii i filozofii polityki. Zarządzanie bezpieczeństwem, (Elements of Security Philosophy. Security from the Perspective of Philosophy History and Politics Philosophy. Security Management), Varşovia, 2012.
31. REYKOWSKI, Janusz; SKARŻYŃSKA, Krystyna; ZIÓŁKOWSKI, Marek (coordonatori), Orientacje jako element mentalności (Orientations as an Element of Mentality), Poznań, 1999.
32. ROSA, Ryszard; LIPIŃSKA, Małgorzata; KUBIAK, Mariusz, Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego. Tradycja – współczesność – wyzwania (Philosophy of Structural and Personal Security and Safety. Tradition – the Present Time– Challenges), Siedlce, 2007.
33. ROSA, Ryszard, Zarys polskiej filozofii bezpieczeństwa (Outline of Polish Security Philosophy), Siedlce, 2008.
34. ROUSSEAU, Jean Jacques, Umowa społeczna. List o widowiskach (Social Contract. Discourse on the Arts), trad. A. Peretiatkowicz, (Social Contract...), W. Bieńkowska (Discourse...), Varşovia, 2010.
35. SCHMITTER, Phillippe C., „The Consolidation of Democracy and Representation of Social Groups”, American Behavior Scientist 1992, no. 35.
36. SENECA, Listy moralne do Lucyliusza (Moral Letters to Lucilius), trad. W. Kornatowski, Varşovia, 2010.

37. SZCZUPACZYŃSKI, Jerzy (coordonator), *Władza i społeczeństwo. Antologia tekstów z zakresu socjologii polityki (Power and Society. Anthology of texts in the area of sociology of politics)*, Varşovia, 1995.

38. TATARKIEWICZ, Władysław, *Historia filozofii (History of Philosophy)*, vol. 2, Varşovia, 2011.

39. URBAN, Maria, *Demokratyczna osobowość. Model i jego urzeczywistnienie w warunkach polskiej demokracji*, Varşovia, 2013.

40. *White Book on National Security of the Republic of Poland*, Varşovia, 2013.

41. ZAMEŃCKI, Łukasz, *Społeczne podstawy ładu politycznego (Social Bases of Political Order)*, Varşovia, 2011.

Traducere: Alina Albu, Centrul de Limbi Străine, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

Revizie lingvistică: Daniela Răpan, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IULIE - SEPTEMBRIE 2016

Rolul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS) este de a răspunde provocărilor evoluției fenomenului strategic contemporan, mediului de securitate și științelor militare, în ansamblul lor, prin implementarea și diseminarea rezultatelor cercetării științifice. Astfel, CSSAS furnizează analize obiective, riguroase și oportune, destinate atât decidenților din Ministerul Apărării Naționale și din alte instituții cu atribuții în domeniul apărării și securității naționale, cât și procesului de învățământ de nivel strategic desfășurat în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

În acest context, informările (analizele) asupra unor subiecte de actualitate pe agenda regională și internațională, cu influență asupra intereselor României, reprezintă o parte importantă a activității de cercetare științifică în domeniul apărării și securității, fiind menite să răspundă necesității de a înțelege dinamismul și complexitatea mediului de securitate și evoluția fenomenului militar contemporan.

În perioada analizată, au fost elaborate două serii de analize sub denumirea *Dinamica mediului de securitate*. În cadrul acestora au fost tratate teme actuale de interes național și internațional. În iulie, au fost abordate teme referitoare la: „Summitul NATO de la Varșovia” și „Tensiuni interne în Turcia”.

Dinamica mediului de securitate din perioada august-septembrie analizează teme de interes major pentru spațiul Europei de Sud-Est, cum ar fi: „Ucraina: De la reescaladarea tensiunilor cu Federația Rusă la un nou acord de încetare a focului” și „Consolidarea puterii și ambițiile externe ale Turciei”.

Toate aceste analize pot fi citite pe pagina de internet a CSSAS, la adresa <http://cssas.unap.ro/ro/dms.htm>.

Detalii legate de toate activitățile științifice organizate de CSSAS în perioada următoare vor fi anunțate pe pagina de internet, la adresa: <http://cssas.unap.ro/ro/manifestari.htm>.

Dr. Irina TĂTARU

GHID PENTRU AUTORI

Le mulțumim celor interesați să publice în revista științifică bilingvă *Impact strategic* și le supunem atenției, totodată, aspectele pe care trebuie să le aibă în vedere la redactarea articolelor.

CRITERIILE DE SELECȚIE a articolelor sunt următoarele:

- **circumscrierea în aria tematică a revistei:** actualitatea politico-militară; tendințe și perspective în domeniile securitate, apărare, geopolitică și geostrategie, relații internaționale, societatea informațională;

- **originalitate** – caracterul de noutate; argumentare proprie; să nu fi fost publicat anterior;

- **valoarea conținutului științific** – caracterul științific este conferit de un stil obiectiv, neutru, argumentarea afirmațiilor și precizarea tuturor resurselor întrebunțate;

- **o bibliografie relevantă**, care să cuprindă lucrări de prestigiu și surse recente, redactată conform modelului prezentat în Ghid;

- **redactarea în limba română și în limba engleză să corespundă standardelor academice;**

- **adecvarea la normele editoriale adoptate de revistă.**

DIMENSIUNEA ARTICOLULUI ȘI NORME DE EDITARE: dimensiunea articolului poate varia între minim 6 – maxim 12 pagini (inclusiv notele de subsol, bibliografia și imaginile). Setări pagină: margini 2 cm, format A4. Articolul se va scrie cu **font Times New Roman, dimensiune corp 12, spațiere la un rând, cu diacritice**. Salvarea se va face ca document Word 2003 (.doc). Titlul fișierului în limba română trebuie să conțină numele autorului și nu se scrie cu diacritice.

STRUCTURA ARTICOLULUI

• Titlul articolului (centrat, scris cu majuscule, bold, font 24)

• O succintă prezentare de autor, care să cuprindă următoarele elemente (după caz): grad militar, titlu didactic / cercetare, titlu științific, prenume, nume, funcția deținută la principala afiliere instituțională, în cazul doctoranzilor – domeniul cercetării, universitatea – orașul, țara de reședință, e-mail.

• Un rezumat relevant, de circa 150 de cuvinte (caractere italice)

• 6 - 8 cuvinte-cheie (caractere italice)

• Introducere/Considerații preliminare

• Două-patru capitole, eventual subcapitole

• Concluzii

• Tabelele/graficele/imaginile se trimit și separat, în format .jpeg/png/.tiff.

În cazul tabelelor, deasupra se scrie „**Tabelul nr. X**, titlu”, iar în cazul imaginilor, hărților etc., dedesubt se scrie **Figura nr. X**: titlu”. În ambele cazuri se menționează sursa (dacă este cazul) în notă de subsol.

NOTE DE SUBSOL: toate sursele bibliografice citate se indică în limba în care au fost consultate; (prenume, nume autor) (la notele de subsol se indică și nr. paginii/paginilor).

Exemplu de carte: Joshua S. Goldstein, Jon C. Pevenhouse, *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007, pp. 37-45.

Exemplu de articol: Gheorghe Calopăreanu, „Securitate prin educație și instruire în UE”, în *Impact Strategic* nr. 2/2013, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, p. 15.

Sursele electronice se citează cu link-ul întreg, menționând titlul cărții/articolului (între ghilimele) și numele publicației (se indică și data la care a fost accesată).

Exemplu: John N. Nielsen, „Strategic Shock in North Africa”, în *Grand strategy: the View from Oregon*, disponibil la <http://geopoliticaticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>, accesat la 10.03.2015.

BIBLIOGRAFIE: se vor menționa toate lucrările studiate. Sursele se ordonează alfabetic, după numele autorului (NUME, prenume autor), și se numerotează.

Exemplu de carte: GOLDSTEIN, Joshua S.; PEVENHOUSE, Jon C., *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007.

Exemplu de articol: CALOPĂREANU, Gheorghe, „Securitate prin educație și instruire în UE” în *Impact Strategic* nr. 2 /2013, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

Sursele electronice se citează cu link-ul întreg, menționând titlul cărții/articolului (între ghilimele) și numele publicației.

Exemplu: NIELSEN, John N., „Strategic Shock in North Africa”, în *Grand strategy: the View from Oregon*, disponibil la <http://geopoliticaticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>, accesat la 10.03.2015.

EVALUAREA ȘTIINȚIFICĂ a articolelor se realizează conform procesului *double blind peer review*, de către cadre didactice universitare și cercetători științifici specialiști în domeniul în care se circumscrie articolul. Identitatea autorilor nu este cunoscută de evaluatori, iar numele evaluatorilor nu este dezvăluit autorilor. Concluziile raportului de evaluare sunt aduse la cunoștința autorilor, ele reprezentând argumentul pentru acceptarea/respingerea articolelor. În urma evaluării, există trei posibilități: a) *acceptarea articolului spre publicare ca atare sau cu modificări minore*; b) *acceptarea articolului spre publicare cu modificări/completări de substanță*; c) *respingerea articolului*. Aducem la cunoștința autorilor că, anterior evaluării, articolele sunt supuse unui proces de *analiză antiplagiat* (www.sistemantiplagiat.ro).

TERMENE DE PREDARE: articolele vor fi trimise în format electronic la adresa de e-mail a redacției, impactstrategic@unap.ro, până la: 15 decembrie (nr. 1); 15 martie (nr. 2); 15 iunie (nr. 3) și 15 septembrie (nr. 4).

NOTA BENE: Redacția își rezervă dreptul de a face sau de a solicita autorilor modificări ce se impun pe text.

Versiunea în limba engleză a articolului se predă redacției în termenul agreed și va corespunde formei finale a materialului în limba română. Traducerea în limba engleză (British English sau American English, respectând principiul consecvenței) trebuie să fie completă și corectă, corespunzătoare standardelor academice, întrucât ediția în limba engleză este indexată în prestigioase baze de date internaționale și difuzată comunității științifice internaționale. Citatele din lucrări/documente oficiale (legi, tratate etc.) și din declarațiile existente în limba engleză ale unor personalități trebuie preluate ca atare din original. Ghilimelele se notează astfel: în limba română „...”, iar în limba engleză“...”.

Materialele nu vor conține informații clasificate. Personalul militar și civil angajat al MAPN va trimite materialele destinate publicării însoțite de avizul structurii de securitate al unității în care este încadrat autorul/sunt încadrați autorii.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu *Legea nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare*.

Articolele publicate sunt supuse legii copyright. Toate drepturile sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”, indiferent dacă se are în vedere întregul material sau numai o parte a acestuia, în special drepturile privind traducerea, retipărirea, reutilizarea ilustrațiilor, citatele, difuzarea prin mass-media, reproducerea pe microfilme sau orice alt mod și stocarea în baze de date. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, dacă este precizată sursa.

Nerespectarea acestor instrucțiuni va atrage respingerea articolului. Trimiterea articolului către redacție presupune acordul autorului în privința celor expuse.

Pentru mai multe detalii despre publicație, puteți accesa site-ul nostru, <http://impactstrategic.unap.ro/index.html>, sau puteți contacta redacția la adresa de e-mail: impactstrategic@unap.ro.

Dr. Daniela RĂPAN

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Director: Colonel lector univ. dr. Alexandru STOICA

Corector: Mariana MOLDOVEANU

Tehnoredactor: Liliana ILIE

Lucrarea conține 66 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail editura@unap.ro

Tel: 021/319.40.80/215